

MARIUS

SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW

Andreas Bjørklund

Om utvinningstillatelsen som dekningsobjekt

Problemstillinger knyttet til
rettighetshavers betalingsproblemer

Om utvinningstillatelsen som dekningsobjekt

Problemstillinger knyttet til
rettighetshavers betalingsproblemer

Andreas Bjørklund

Marlus nr. 492
Sjørettsfondet
Nordisk institutt for sjørett
Universitetet i Oslo

© Sjørettsfondet, 2018

ISSN: 0332-7868

Sjørettsfondet
University of Oslo
Scandinavian Institute of Maritime Law
P.O. Box 6706 St. Olavs plass 5
N-0130 Oslo
Norway

Phone: 22 85 96 00

E-post: sjorett-adm@jus.uio.no

Internet: www.jus.uio.no/nifs

Editor: Professor dr. juris Trond Solvang –

e-mail: trond.solvang@jus.uio.no

For subscription and single-copy sale, please see Den norske bokbyen
– The Norwegian Booktown

Internet: <http://bokbyen.no/en/shop/>

E-mail: post@bokbyen.no

Print: 07 Media AS

Forord

Denne avhandlingen ble skrevet mens jeg var vitenskapelig assistent ved Nordisk Institutt for Sjørett, Avdeling for petroleums- og energirett, og ble levert som masteroppgave i rettsvitenskap høsten 2016. Den publiseres i all hovedsak slik den ble levert til sensur, men har gjennomgått en lett bearbeidelse. Endringene springer i hovedsak ut av de gode innspill jeg fikk fra sensorene professor Ivar Alvik og advokat Knut Høivik.

Å være vit. ass. var et privilegium jeg er svært takknemlig for. Det ga en unik mulighet til å fordype seg i rettsvitenskapen. Takk til de mange faglige ledestjerner ved instituttet, for mange interessante samtaler om avhandlingen, og ikke minst om en rekke andre interessante tema. Lunsjene på instituttet viser hvor gøy det kan være å jobbe med jus!

Det flotte sosiale miljøet ved NIFS gjorde det mulig å komme gjennom tunge stunder i skriveprosessen. En stor takk går til de øvrige vitenskapelige assistenter, for inspirasjon, oppmuntring og hyggelige stunder.

Ideen til avhandlingen ble til i samarbeid med veileder, professor Knut Kaasen, uten hvem avhandlingen ikke hadde blitt til. En stor takk for svært god hjelp, for at du hadde troen på prosjektet, og for viktig inspirasjon.

En stor takk går også til min gode kollega og venn Kenneth Høgevold. Uten hans innsats i innspurtene ville innlevering blitt ytterligere forsinket.

Til slutt vil jeg takke Susanne, for at du holdt, og fortsatt holder, ut.

Oslo, november 2017

Andreas Bjørklund

Innhold

1	INNLEDNING.....	9
1.1	Temaet.....	9
1.2	Verdiene i en utvinningstillatelse.....	9
1.3	Faktisk bakgrunn.....	11
1.3.1	Om modne områder på norsk sokkel.....	11
1.3.2	Om aktørbildet på norsk sokkel.....	12
1.4	Rettsdogmatisk inndeling	14
1.5	Om utvinningstillatelsen.....	14
1.5.1	Litt lovhistorikk.....	15
1.5.2	Begrepsbruk.....	15
1.5.3	Rettsposisjonen overfor staten	17
1.5.4	Rettsposisjonen overfor andre deltakere	20
1.5.5	Rettsposisjonen overfor tredjemenn	28
1.5.6	Andre rettsposisjoner som påvirker utvinningstillatelsens verdi	30
2	STATISKE PROBLEMSTILLINGER: OM TRUSLER MOT UTVINNINGSPROBLEMET.....	32
2.1	Innledning	32
2.2	Om betalingsmislighold etter Samarbeidsavtalen	34
2.2.1	Om begrepet mislighold.....	34
2.2.2	Når er deltakeren i betalingsmislighold?	34
2.3	Dekning i petroleum	35
2.3.1	Vilkår.....	35
2.3.2	Rettighet, ikke plikt.....	36
2.3.3	Virkning.....	37
2.4	Tap av stemmerett og informasjon	40
2.4.1	Vilkår.....	41
2.4.2	Virkning.....	43
2.4.3	Oppsummering.....	49
2.5	Tvangsutløsning.....	50
2.5.1	Vilkår.....	50
2.5.2	Intervensjonsbetaling	54
2.5.3	Virkning.....	55
2.6	Overdragelse.....	60

2.7	Frivillig uttreden	61
2.8	Oppsummering.....	61
3	DYNAMISKE PROBLEMSTILLINGER: OM TILDELING, OVERDRAGELSE OG BESLAG	63
3.1	Statens frihet ved tildeling og sammensetning av interessentskap	63
3.2	Reglene om overdragelse av lisensandel.....	64
3.2.1	Hvilke transaksjoner utløser krav om godkjenning?	64
3.2.2	«Overdragelse av andel i tillatelse».....	64
3.2.3	«Direkte eller indirekte interesseoverføring»	66
3.2.4	Systemet for godkjenning.....	68
3.3	Pantsettelse av lisensandel.....	70
3.3.1	Hvilket formål kan tillatelser pantsettes for å finansiere?	71
3.3.2	Hva er det som pantsettes?.....	71
3.4	Om kreditorbeslag	72
3.4.1	Den materielle beslagsretten.....	72
3.5	Om kreditorbeslag i utvinningstillatelse	73
3.5.1	Omfattes andel i utvinningstillatelse av deknl. § 2-2?.....	74
3.6	Felles for kreditorbeslag: Rettsvern og ekstinksjon.....	75
3.7	Må beslag godkjennes av departementet?.....	75
3.7.1	Reelle hensyn, konsekvenser av godkjenningskrav for beslag..	76
3.8	Videre behandling	77
4	OM BESLAG I LISENSANDEL VED ENKELTFORFØLGNING	78
4.1	Innledning	78
4.1.1	Negativ rett	79
4.1.2	Positiv rett.....	79
4.1.3	Om tvangssalg.....	79
4.1.4	Om tvangsbruk.....	80
4.1.5	Om virkningen av utlegg.....	81
4.2	Krever utlegg i lisensandel godkjenning?	81
4.2.1	Er utleggspant en «overdragelse»?	81
4.2.2	Er utleggspant en «direkte eller indirekte interesseoverføring»?	83
4.2.3	Er utlegg pantsettelse etter § 6-2?	84
4.2.4	Om rettsvern	86
4.2.5	Om realisasjon	86
4.2.6	Oppsummering om enkeltforfølgning	88

5	OM KONKURSBESLAG I LISENSANDEL.....	89
5.1	Kort om konkurs.....	89
5.1.1	Åpning av konkursbehandling.....	89
5.1.2	Skyldnerens stilling, rådigheten over midler.....	90
5.1.3	Boets organer.....	90
5.1.4	Realisasjon av verdier.....	91
5.1.5	Utdeling.....	92
5.1.6	Pantsatte eiendeler og pantekreditorers stilling i konkurs.....	92
5.1.7	Om beslag, abandonering og inntreden i kontrakter.....	93
5.1.8	Om boets adgang til å videreføre skyldnerens virksomhet.....	93
5.1.9	Om omstøtelse.....	94
5.1.10	Oppsummering om konkurs.....	95
5.2	Om konkursbeslag i utvinningstillatelse.....	95
5.2.1	Hensyn.....	96
5.2.2	Rettskildebildet.....	99
5.2.3	Dekningslovens kap. 4.....	100
5.2.4	Om dekningsloven kap. 7.....	105
5.2.5	Alternativ modell: Midlertidig inntreden med mulighet for abandonering.....	107
5.2.6	Sikkerhet for fjerningsforpliktelser.....	108
5.2.7	Statens godkjenningsskrav ved konkursbeslag.....	109
5.3	Tilbakekall på grunn av konkurs.....	112
5.3.1	Kort om tilbakekall på annet grunnlag.....	113
5.3.2	Vilkår.....	113
5.3.3	Hensynene bak § 10-13 tredje ledd.....	114
5.3.4	Alminnelige forvaltningsrettslige regler.....	115
5.3.5	Petrl. § 6-4.....	117
5.3.6	Virkning av tilbakekall.....	119
5.3.7	Tilbakekall eller godkjenningssnekt?.....	125
5.3.8	Oppsummering.....	127
6	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	128
7	LITTERATURLISTE.....	133

1 Innledning

1.1 Temaet

Temaet for denne avhandlingen er problemstillinger knyttet til betalingsproblemer hos rettighetshaver etter petroleumsloven, med særlig fokus på muligheten til å sikre og realisere verdiene som ligger i rettighetshavers andeler i utvinningstillatelser. Dette medfører to sentrale underspørsmål:

- 1) Hvilken risiko løper rettighetshaveren og hans interessenter for at hans andeler taper verdi når det oppstår betalingsproblemer hos rettighetshaveren? Og
- 2) Hvilke muligheter gir regelverket for å realisere de verdiene som finnes i andelene? Dette igjen kan deles opp etter om realisasjonen skjer i regi av
 - a) Rettighetshaver selv, eller
 - b) Rettighetshavers kreditorer

Før jeg kommer så langt, vil jeg gjøre rede for hva en utvinningstillatelse er, og hvilke rettigheter og forpliktelser som knytter seg til den. Jeg vil videre forsøke å sette problemstillingen inn i en praktisk kontekst. Dette gjelder spesielt aktørbildet blant som i dag driver petroleumsvirksomhet på norsk sokkel, og problemstillinger som knytter seg til at flere områder på norsk sokkel i dag går inn i en moden fase.

Først vil jeg imidlertid se på hva som gir en utvinningstillatelse økonomisk verdi.

1.2 Verdiene i en utvinningstillatelse

En utvinningstillatelse er et vedtak som gir enerett til å drive «undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleumsressurser» i et geografisk avgrenset område, og til å bli eier av den petroleum som måtte produseres i det samme området.¹ Utvinningstillatelsen er den viktigste tillatelse

¹ Petrl. § 3-3.

som gir adgang til petroleumsutvinning på norsk sokkel,² og virker som et koblingspunkt mellom de forskjellige rettighetene og pliktene en har som rettighetshaver.

En utvinningstillatelse gir ikke positiv rett overfor staten til å drive petroleumsvirksomhet,³ men sikrer rettighetshaver at *hvis* det skal drives petroleumsvirksomhet i det aktuelle området, så er det rettighetshaver som skal gjøre det. Utvinningstillatelsen er det første steg på veien til utvinning, og er en sentral del av rammeverket også senere, ved at all petroleumsvirksomhet i det aktuelle området vil skje i regi av rettighetshaver etter utvinningstillatelsen. Verdien i utvinningstillatelsen ligger dermed i en forventning om at det vil bli utvunnet petroleum i det aktuelle området. Utvinningstillatelsen sikrer at denne petroleumen tilfaller rettighetshaver.

Nåverdien av et inntektsbringende investeringsprosjekt kan beregnes ut fra den diskonterte kontantstrømmetoden.⁴ Verdien er lik summen av framtidig netto kontantstrøm, neddiskontert etter en rente som reflekterer pengers tidsverdi og risikoen ved investeringsprosjektet.

Verdien påvirkes med andre ord av *størrelsen* på inntekter og kostnader, og av *tidspunktet* inntekter og kostnader kommer på. Jo tidligere en inntekt kommer, jo mer verdsettes den. Tilsvarende påvirker en utgift verdien mer jo tidligere den kommer.

I praksis er det umulig å finne et fullgodt svar på hva en petroleumsforekomst (eller en annen usikker investering) er verd basert på denne metoden, fordi størrelsen på både inntekter og kostnader er svært usikre. Det finnes ulike måter å håndtere denne usikkerheten på, som gjør andre verdsettingsmodeller mer presise. Kontantstrømmetoden kan imidlertid si noe om hvordan en gitt hendelse som påvirker inntekter eller kostnader påvirker verdien av tillatelsen.

Offshore petroleumsinvesteringer kjennetegnes blant annet av å være svært kapitalintensive.⁵ De krever store initialinvesteringer før produksjon

² Hammer (2011) s. 37.

³ For mer om dette, se pkt. 2.3.1 nedenfor.

⁴ NOU 1995:30 s. 130.

⁵ NOU 1979:43 s. 39.

overhodet oppnås, og inntektene strekker seg over en lang tidsperiode. Når produksjon er oppnådd, vil imidlertid inntektene fra produksjon vanligvis langt overstige de løpende operasjonskostnadene. Dette vil være nødvendig for at et felt skal være lønnsomt å bygge ut, fordi inntektene kommer senere enn initialinvesteringene, og diskonteringsrenten må være høy for å reflektere risikoen ved petroleumsinvesteringer. Det betyr at et felt i produksjon vanligvis representerer en stor økonomisk verdi på rettighetshavers hånd.

Et selskap vil typisk ha en portefølje med flere tillatelser i forskjellige faser. Dette kan, sammen med endringer i markedsf forhold og finansieringsmuligheter, føre til at et selskap har vansker med å betjene alle forpliktelsene sine etter hvert som de forfaller, selv om det har en eller flere andeler som isolert sett er (svært) verdifulle. Avhandlingens hovedspørsmål er hvordan verdien som ligger i de lønnsomme tillatelsene kan realiseres ved rettighetshavers betalingsproblemer, og hvordan betalingsproblemene påvirker verdien av disse tillatelsene.

De fleste utvinningstillatelser tildeles en gruppe rettighetshavere i fellesskap.⁶ Disse rettighetshaverne deler da utgifter og inntekter etter andel i utvinningstillatelsen, men de er solidarisk ansvarlige for alle forpliktelser. Om først én rettighetshaver misligholder, må de andre dekke hans andel av kravet. Det kan gjøre at et prosjekt blir vesentlig dyrere enn opprinnelig beregnet, og spesielt kan det gjøre prosjektet midlertidig mer kapitalkrevende, i perioden før misligholdet er avklart.

1.3 Faktisk bakgrunn

1.3.1 Om modne områder på norsk sokkel

I flere områder på norsk er det mye infrastruktur fra eksisterende felter som enten har lavere produksjon eller som har sluttet å produsere. Dette åpner på den ene siden for utvikling av marginale felter fordi en kan

⁶ Hammer (2009) s. 128.

benytte seg av eksisterende infrastruktur,⁷ noe som medfører lavere investeringsbehov.⁸ På den andre siden betyr det også at det er mange innretninger som må fjernes, med de kostnader det medfører *etter at inntektene har opphørt*. Etter hvert som tiden går vil de framtidige fjerningskostnadene bli høyere, mens de framtidige inntektene blir mindre. Dagens rammeverk inneholder ingen regler som skal sikre at disse kostnadene faktisk dekkes, ut over å konstatere at alle som har vært rettighetshaver i en tillatelse kan holdes ansvarlig for kostnadene ved å disponere de innretninger som fantes da han var rettighetshaver.⁹ Regler om garantistillelse, fondering eller pantesikkerhet finnes ikke, og dette øker risikoen for at krav knyttet til disponering (fjerningskostnader) misligholdes.

1.3.2 Om aktørbildet på norsk sokkel

Etter de første tiår å ha vært dominert av Statoil, Hydro og store internasjonale oljeselskaper, har norsk sokkel på 2000-tallet blitt inntatt av en lang rekke mindre aktører. Dette har skjedd etter at myndighetene rundt årtusenskiftet¹⁰ ønsket å få inn mindre og mer spesialiserte aktører. Bakgrunnen for det er et ønske om å få inn «selskaper som har fokus på mindre prospekter», og det ble antatt at «Nye typer aktører med differensiert spisskompetanse vil kunne utfylle aktørbildet, øke mangfoldet, bidra til nye lete- og utbyggingsstrategier og sikre utnytting av marginale funn.»

Olje- og Energidepartementet gjør ved tildelingen av en utvinningstillatelse en vurdering av potensielle rettighetshavere, og om de er egnet til å være rettighetshaver i den aktuelle tillatelsen og hvilken plan de har

⁷ Det finnes et omfattende regelverk som gir rettighetshavere rett til mot tariff å få adgang til eksisterende infrastruktur. En gjennomgang av dette regelverket faller utenfor rammene av denne avhandlingen. Se Nesdam (2010) og Nygaard (2010) for en generell gjennomgang av tredjepartsadgang til henholdsvis oppstrøms gassledninger og produksjonsfasiliteter.

⁸ Oljedirektoratet A.

⁹ Petrl. § 5-3 tredje ledd.

¹⁰ St. mld. nr. 38 (2001-2002) s. 57-58.

for leting og utvinning i det aktuelle området. Ett av de forhold som skal vurderes er «søkerens [...] finansielle kapasitet».¹¹

En av følgene av ønsket om å diversifisere aktørbildet, har vært at kravene til finansiell kapasitet ikke kan praktiseres like strengt som tidligere. Selskapet må fortsatt «dokumentere evne til å ivareta finansielle krav i forbindelse med de forpliktelser man har som rettighetshaver i de aktuelle tillatelsene»,¹² for eksempel ved at det «legger fram en plan for finansielle forpliktelser for de første års aktivitet på norsk kontinentalsokkel». Planer om finansiering går imidlertid ikke alltid som forutsatt, og risikoen for mislighold er i dag stadig mer aktuell. Dette gjelder spesielt etter at oljeprisen har sunket fra over 100 dollar/fat sommeren 2014, via under 30 dollar i starten av 2016 til rundt 50 dollar høsten 2016.

Et eksempel på en situasjon hvor mislighold av forpliktelser var aktuelt er oljeselskapet Noreco. Det ble i flere børsmeldinger advart mot mulig konkurs, men dette ble unngått og selskapets lisenser og virksomhet ble solgt til en annen aktør.¹³

Et annet eksempel er det britiske/kanadiske-selskapet Oilexco North Sea Ltd. Det var et selskap med flere produserende lisenser og omfattende letevirksomhet i britisk del av Nordsjøen. Selskapets planer om finansiering gikk imidlertid ikke som forutsatt, og styret valgte å sette selskapet under administrasjon. Administrasjon er en type insolvensbehandling for engelske selskaper, og Oilexco representerte det første store oppstrøms oljeselskapet med aktivitet i Nordsjøen hvor vesentlige verdier ble realisert etter en insolvensbehandling.¹⁴

Dette ble gjort ved at administrasjonen (tilsvarende et norsk bostyre) fokuserte på selskapets lisenser med produksjon, avsluttet mest mulig leteaktivitet og utbygging, og vurderte om det var mulig å ferdigstille utbyggingen i to felter under utbygging som var svært nær produksjon.

Det sentrale tema i denne avhandlingen vil være om det norske gjeldsforfølgings- og petroleumsregelverket åpner for en lignende prosess for

¹¹ Petroleumsforskriften § 10.

¹² St. mld. nr. 38 (2001-2002) s. 58.

¹³ Sysla (2015).

¹⁴ Energy Voice (2009).

selskaper med aktivitet på norsk sokkel, og hvilke regler som eventuelt hindrer dette.

1.4 Rettsdogmatisk inndeling

Avhandlingens tema er hvilket rammeverk som gjelder realiseringen av andeler i utvinningstillatelser ved rettighetshavers betalingsproblemer, og hvordan dette rammeverket virker. Det sentrale spørsmålet er hvorvidt rettighetshavers kreditorer har mulighet til å ta beslag i og selge en andel i utvinningstillatelse for å sikre dekning av sitt krav. En annen problemstilling med nær *faktisk* sammenheng er hva som skjer med rettighetshavers rettigheter etter det regelverk som gjelder for tillatelsen (spesielt etter samarbeidsavtalen, som blir presentert i pkt. 1.5.4 under) når rettighetshaver har betalingsproblemer. En mulighet til å beslaglegge og selge en andel er lite verdt for kreditorerne, om skyldnerens rett er gått tapt som følge av at han ikke har oppfylt de forpliktelser som følger av tillatelsen.

De to delene har jeg valgt å betegne henholdsvis dynamiske problemstillinger og statiske problemstillinger. De statiske problemstillinger er problemstillinger knyttet til selve utvinningstillatelsen og tilhørende rettigheter og plikter, og hvordan disse reglene virker når deltaker ikke kan oppfylle sine forpliktelser. De dynamiske problemstillinger er problemstillinger knyttet til *overgang av rettsposisjoner i tillatelsen*.

1.5 Om utvinningstillatelsen

En utvinningstillatelse er etter petroleumsløven § 3-3 en tillatelse som «gir enerett til undersøkelse, leteboring og utvinning av petroleumforekomster» i et gitt geografisk område, og som dessuten gir eierskap til den petroleum som produseres.

1.5.1 Litt lovhistorikk

Utvinningstillatelse tildeles i dag med hjemmel i petroleumsloven § 3-3. Dagens petroleumslov ble innført i 1996, og avløste petroleumsloven av 1985.¹⁵ Denne igjen avløste kongelige resolusjoner av henholdsvis 1965 og 1972.¹⁶

Selv om mange regler er endret på veien, og dagens petroleumspolitikker skiller seg klart fra den tidlige periode på norsk sokkel, er det grunnleggende systemet i dagens petroleumslov lett gjenkjennelig fra 1965-resolusjonen til i dag. Etter 1965-resolusjonen tildelte man utvinningstillatelser som ga rettighetshaver (eller rettighetshavergruppen) enerett til utvinning av petroleum i et geografisk avgrenset område. Disse tillatelsene var etter § 48 overdragelige mot godkjenning. Innholdet i og historikken bak resolusjonene er derfor av interesse ved løsning av tvilsspørsmål knyttet til dagens petroleumslov. Det samme gjelder 1985-loven.¹⁷

1.5.2 Begrepsbruk

I et formuerettslig perspektiv er utvinningstillatelse et lite egnet begrep. Begrepet blir gjerne brukt både om vedtaket som tildeler tillatelse, og om det kompleks av rettigheter som er mer eller mindre uløselig knyttet til tillatelsen. I tillegg til eneretten til petroleumsutvinning og eierskap til petroleum, følger det også med en rett og plikt til å delta i interessentskapet gjennom Samarbeidsavtalen, og deleierskap til fysiske innretninger og enkelte aksessoriske rettigheter som rett til adgang til infrastruktur. Godkjenning av plan for utbygging og drift etter § 4-2 knytter seg også til den eller de utvinningstillatelser som omfatter en petroleumforekomst, slik at ved senere overdragelse av andel vil ikke ny rettighetshaver trenge å søke ny godkjenning, godkjenningen er gitt

¹⁵ Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s. 3

¹⁶ Ot.prp.nr.72 (1982-1983) s. 7

¹⁷ Enkelte forhold ved de tidligste utvinningstillatelsene på norsk sokkel reguleres formelt sett fortsatt av regler i 1965- og 1972-konsekusjonene, jf. petrl. § 12-1 og Hammer (2009) s. 891-899. Eventuelle avvikende regler for disse vil ikke bli behandlet.

til den som til enhver tid er rettighetshaver. Alt dette er nødvendig for å faktisk kunne drive petroleumsutvinning. Jeg har valgt å bruke begrepet *utvinningsrett*¹⁸ om samlingen med rettsposisjoner som til sammen gjør det mulig å utvinne petroleum.

Utvinningsretten omfatter utvinningstillatelsen i snever forstand, altså den rettsposisjonen vis à vis staten som følger direkte av et vedtak etter petrl. § 3-3. Et slikt vedtak gir rettighetshaveren enerett til å drive petroleumsvirksomhet i et nærmere angitt geografisk område.

Videre omfatter utvinningsretten en rett (og plikt) til å delta i interessentskapet som konstitueres av Samarbeidsavtalen. Utvinningstillatelse tildeles vanligvis en gruppe aktører,¹⁹ som skal drive virksomheten i fellesskap, for felles regning og risiko. Det er ikke fritt opp til gruppen hvordan dette samarbeidet skal organiseres; etter petrl. § 3-3 fjerde ledd kan kongen sette som vilkår for tildeling av utvinningstillatelse at rettighetshaverne inngår avtaler av bestemt innhold seg imellom. Denne vilkårshjemlen blir brukt, og i standard utvinningstillatelse pkt. 6 er det bestemt at rettighetshaverne innen 30 dager etter tildeling må signere standard samarbeidsavtale. Deltakerne kan ikke endre, gjøre tillegg til eller unntak fra avtalen uten departementets godkjenning.

Utvinningsretten omfatter også eierskap til de formuesgoder som interessentskapet erverver eller utvikler. Det følger ikke med noen formuesgoder når en utvinningstillatelse tildeles, men de faste innretninger og løsøre som rettighetshavergruppen anskaffer og benytter i virksomheten knyttet til utvinningstillatelsen er i utgangspunktet uløselig knyttet til utvinningstillatelsen, og dermed en del av utvinningsretten. Den enkelte deltaker kan ikke disponere over sin ideelle eierandel av de enkelte formuesgoder, men må disponere over sin andel av utvinningstillatelsen. Det samme gjelder andre fysiske eller immaterielle eiendeler som tilhører rettighetshavergruppen. Rettighetshavergruppen kan disponere særskilt over faste innretninger, for eksempel kan disse selges (forutsatt departementets godkjenning, jf. § 10-12) hvor produksjonen er synkende og det ikke er behov for den lengre. Retten til å disponere over innretningen

¹⁸ Kaasen (1984) s. 374.

¹⁹ Hammer (2009) s. 128.

ligger altså til *gruppen*, og ikke den enkelte deltaker. Den enkelte deltaker kan bare disponere over sin andel som sådan, og eventuelt utøve de rettigheter Samarbeidsavtalen gir ham (i praksis å ta ut petroleum).²⁰ Dette følger av Samarbeidsavtalens system, som bygger på daglig ledelse av en operatør og styring gjennom flertallsvedtak i styringskomiteen.

De tre sentrale rettsposisjonene er altså rettsposisjonen overfor *staten*, rettsposisjonen overfor *partnerne* og rettsposisjonen overfor *treddjemenn*. Jeg vil i det følgende redegjøre for hvilke regler som regulerer disse posisjonene, og hvordan de sammen gir grunnlag for å produsere og bli eier av petroleum som kan selges.

1.5.3 Rettsposisjonen overfor staten

1.5.3.1 Rettigheter

Etter petrl. § 3-3 gir en utvinningstillatelse rettighetshaveren *enerett* til å drive petroleumsvirksomhet i det aktuelle området. Det innebærer for det første at ingen andre kan drive petroleumsvirksomhet der, for det andre rettighetshaveren har krav på at staten respekterer denne eneretten ved ikke å tillate andres leting, utvinning e.l. Dette er den *negative* rettigheten som utvinningstillatelsen gir.²¹ Denne negative retten sikrer rettighetshaveren at hvis det skal utvinnes petroleum i området, så er det rettighetshaveren som skal gjøre det.

I hvilken utstrekning en utvinningstillatelse også gir en *positiv* rett til å utvinne petroleum er mer omstridt. Den positive siden «ligger i rettighetshaverens rett – overfor staten – til å utøve slik virksomhet.»²² Hvis rettighetshaver vedtar å bygge ut en petroleumsføremkomst skal han etter § 4-2 «forelegge for departementet til godkjenning en plan for utbygging og drift av petroleumsføremkomsten». Før denne planen er godkjent, kan ikke rettighetshaver bygge ut føremkomsten. I forbindelse med en lovendring i 2003 som blant annet innebar at virkeområdet til § 4-2 ble noe utvidet, ville mindretallet i Energi- og miljøkomiteen (representanter fra Sosia-

²⁰ Kaasen (1977) s. 3-6.

²¹ Hammer (2009) s. 129.

²² Hammer (2009) s. 129.

listisk Venstreparti) endre § 3-3, for å presisere at en utvinningstillatelse ikke gir noen positiv rett til å utvinne petroleum. Mindretallet anså det «juridisk uklart hva som rettmessig kan gjøres av rettighetshaveren til en utvinningstillatelse», og at det offentlige kunne risikere erstatningsansvar «hvis rettighetshaveren beslutter å bygge ut petroleumsforekomsten og ikke får tillatelse til å bygge ut og drifte feltet».²³ De ønsket derfor å fjerne «utvinning» fra § 3-3, og legge til at eierskap til produsert petroleum bare skulle oppnås «dersom Stortinget vedtar plan for utbygging og drift av Petroleumsforekomstene»²⁴. Dette ble ikke kommentert av flertallet. Lervåg hevder at ordvalget «enerett» i § 3-3 «ikkje er ei innskrenking av retten etter utvinningstløyvet til å *berre* gi eksklusivitet.»²⁵ Nøyaktig hvilken positiv rett som følger av utvinningstillatelsen vil ikke utforskes nærmere, det sentrale er at en PUD-godkjenning gjelder for utvinningstillatelsen som sådan. Den påvirkes ikke av hvem som til enhver tid er rettighetshaver(e). PUD-godkjenningen er altså som offentligrettslig tillatelse *aksessorisk* til utvinningstillatelsen.

1.5.3.2 Plikter overfor staten

Med utvinningstillatelser følger det med en arbeidsforpliktelse, hvor rettighetshaver typisk forplikter seg til å bore et gitt antall letebrønner, anskaffe geologisk data mv innenfor en fastsatt tidsfrist. I nyere tid har man tildelt utvinningstillatelser med såkalt «drill or drop» arbeidsforpliktelse, hvor rettighetshaver innen en gitt tid (kortere enn utvinningstillatelsens lengde) må avgjøre om han ønsker å bore letebrønner. Hvis rettighetshaver ikke ønsker å bore letebrønner, faller tillatelsen bort.

Mislighold av arbeidsforpliktelsen medfører i prinsippet plikt til å erstatte statens kostnad ved å gjennomføre arbeidsforpliktelsen,²⁶ men arbeidsforpliktelsen og erstatningsansvaret ligger til rettighetshavergruppen i fellesskap. Krav som følge av misligholdt arbeidsforpliktelse vil være «forpliktelse som oppstår på grunn av interessentskapet virksomhet», og

²³ Innst.O.nr.116 (2002-2003) s. 4.

²⁴ Innst.O.nr.116 (2002-2003) s. 5.

²⁵ Lervåg (2008) s. 29.

²⁶ Jf. petrl. § 10-14.

dermed omfattet av solidaransvaret etter art. 7. Deltakerne er solidarisk ansvarlige overfor staten etter petrl. § 10-8. Så lenge minst én av rettighetshaverne er søkegod, vil imidlertid dette problemet løses innenfor rammen av lisensen, og det er derfor reglene for mislighold ovenfor andre partnere som er de sentrale.

Rettighetshavere må også betale arealavgift etter utløpet av initialperioden. Deltakerne skal etter Samarbeidsavtalen art. 7.2 prinsipalt betale sin andel av arealavgift, men er solidarisk ansvarlig. Mislighold av arealavgift fører til mislighold av Samarbeidsavtalen. Misligholdt arealavgift er ikke grunnlag for noen særskilte sanksjoner fra staten.

Pengekrav fra staten kanaliseres altså gjennom Samarbeidsavtalen. Andre krav enn pengekrav vil i utgangspunktet ikke påvirkes av deltakerens betalingsproblemer. Statens krav mot den enkelte rettighetshaver er ofte sikret av en *morselskapsgaranti*. Staten kan kreve slik garanti stilt etter petroleumsloven § 10-7, og for rettighetshavere som er datterselskap i konsern kreves rutinemessig en ubegrenset morselskapsgaranti fra øverste morselskap i konsernet, som dekker all petroleumsvirksomhet selskapet driver på norsk sokkel.²⁷ Denne garantien er standardisert, og dekker de forpliktelser rettighetshaveren har påtatt seg vil påta seg mot Petoro AS, den norske stat eller annen norsk offentlig institusjon. Videre dekker den ethvert erstatningsansvar som springer ut av forurensnings- eller personskade, hva enten det er krav fra private eller offentlige rettssubjekter. Det nøyaktige omfanget av morselskapsgarantien er omstridt, og spesielt spørsmålet om garantien dekker skattekrav er usikkert. I en fra Oslo Tingrett, som i skrivende stund ikke er rettskraftig, er det lagt til grunn at garantien ikke dekker skattekrav.²⁸ De nærmere rammene for morselskapsgarantien vil ikke bli behandlet videre, ut over det sentrale poeng at morselskapsgarantien ikke dekker krav fra de øvrige rettighetshavere.

²⁷ Hammer (2010) s. 767

²⁸ TOSLO-2016-202448-2

1.5.4 Rettsposisjonen overfor andre deltakere

Rettsposisjonen overfor andre de deltakere reguleres av Standard avtale for petroleumsvirksomhet, som med hjemmel i petrl. § 3-3 fjerde ledd er gjort til et konsesjonsvilkår.²⁹ Avtaleverket består «Avtale for petroleumsvirksomhet», «Vedlegg A Samarbeidsavtale» og «Vedlegg B regnskapsavtale». Disse vil i tråd med standard praksis³⁰ betegnes henholdsvis «Spesielle bestemmelser», «Samarbeidsavtalen» og «Regnskapsavtalen». Undertiden vil avtaleverket som helhet kunne bli betegnet som «Samarbeidsavtalen», og det vil forhåpentligvis fremgå av konteksten hva det vises til.

Deltakerne kan ikke gjøre unntak fra, tillegg til eller endringer i avtalen uten departementets godkjenning.³¹

1.5.4.1 Om rettsgrunnlag og tolkning

Dagens samarbeidsavtale ble til ved en standardisering i 2007, men bygger på en videreføring av Statsdeltakelsesavtalen.³² Avtalen er et konsesjonsvilkår, ved at standard utvinningstillatelse krever at partene senest 30 dager etter at de tildeles utvinningstillatelsen inngår avtalen slik den er vedlagt utvinningstillatelsen. Dette får følger for tolkningen, fordi avtalens ordlyd ikke er utformet av partene, men av konsesjonsmyndighetene. Samtidig blir avtalen først bindende for partene når de vedtar den etter avtalerettslige regler. Dette omtales gjerne som at avtalen har *dobbelt rettsgrunnlag*.³³

Ved løsning av tvilsspørsmål knyttet til tolkning av Samarbeidsavtalen bør det derfor legges vesentlig vekt på ordlyden, og gis lite rom for subjektive tolkningsmomenter. Det er særlig tre forhold som begrunner dette:

²⁹ Standard utvinningstillatelse pkt. 6.

³⁰ Tveit (2014) s. 11.

³¹ Jf. standard utvinningstillatelse art. 6 og standard avtale for petroleumsvirksomhet, spesielle bestemmelser art. 6.

³² Ellenes (2001) s. 13.

³³ Ellenes (2001) s. 12.

For det første gjør avtalens status som konsesjonsvilkår at den bør tolkes objektivt, det vil si uten hensyn til partsspesifikke forhold.³⁴ Etter utvinningstillatelsens pkt. 6 er det forbudt å gjøre tillegg til, endre eller gjøre unntak fra avtalen med vedlegg uten departementets godkjenning. Grunnen til dette er at Staten skal ha kontroll med petroleumsvirksomheten. Om partene ved hjelp av subjektive tolkningsmomenter oppnår det samme resultatet som en endring av avtalen ville gi, ville det innebære en omgåelse av vilkår 6. Disse spesielle offentligrettslige forhold taler sterkt for at en legger stor vekt på objektive tolkningsmomenter.

For det andre er Samarbeidsavtalen helt i kjernen for profesjonelle/kommersielle forhold, hvor det i høyesterettspraksis er lagt til grunn at en objektiv ordlydsfortolkning bærer særskilt stor vekt, se f. eks. Rt. 1994 s. 581 og Rt. 2002 s. 1155.

For det tredje er avtalen en selskapsavtale, som beskrevet over. Andeler i interessentskapet er omsettelige (med forbehold om departementets godkjenning), jf. petrl. § 10-12. De hensyn som begrunner at man ved *vedtektstolkning* legger særskilt vekt på ordlyden (se f. eks. Rt. 1998 s. 1584) gjør seg derfor også gjeldende her.

Det klare utgangspunktet for tolkningen av Samarbeidsavtalen er dermed at Samarbeidsavtalen skal tolkes etter sin ordlyd. Men selv om det legges stor vekt på ordlyden, og Samarbeidsavtalen pretenderer å være en uttømmende regulering av rettsforholdet mellom partene knyttet til den aktuelle virksomheten, kan det oppstå situasjoner hvor en ordlydstolkning ikke gir svar. En må da kunne legge vekt på andre momenter enn ordlyden når tvilsspørsmål skal løses.

Et viktig tolkningsmoment vil være *systemhensyn*, argumenter basert på de grunnleggende prinsippene som ligger bak avtalens enkelte bestemmelser. Det bør legges vekt på hvilket tolkningsresultat som harmonerer best med andre bestemmelser i avtalen, slik at samspillet fungerer som forutsatt, bør velges. I forlengelsen av de rene systemhensyn må også *operativitetshensyn* kunne vektlegges.³⁵ Med dette mener jeg hensynet

³⁴ Ellenes (2001) s. 18

³⁵ Jf. Woxholth (2009) s. 413.

til at den enkelte bestemmelse får den virkning som partene (og staten) har forutsatt.

Videre vil petroleumsrettslige prinsipper og momenter fra petroleumsloven med forskrifter være viktige. Et eksempel på dette er ressursforvaltningshensynet: Ved tolkningstvil bør det legges vekt på hva som gir den beste samlede ressursforvaltning.

En må også kunne legge vekt på grunnleggende selskapsrettslige prinsipper, blant annet slik disse fremgår av selskapsloven. Interessentskapet er omfattet av selskapslovens definisjon på selskap,³⁶ ved at det klart «utøves» «økonomisk virksomhet» for «to eller flere deltakers felles regning og risiko», med et «ubegrenset, personlig ansvar for virksomhetens samlede forpliktelser.»³⁷ Interessentskapet er imidlertid unntatt lovens virkeområde.³⁸ Selv om lovens regler ikke gjelder, så må man kunne legge vekt på de bakenforliggende prinsippene.³⁹

1.5.4.2 Organisatorisk og økonomisk struktur

Samarbeidsavtalen etablerer et *interessentskap* med hver rettighetshaver som deltaker. Gjennom interessentskapet finansieres leting i området tillatelsen dekker, samt utbygging og drift av et eventuelt felt, ved løpende kontanttilskudd.⁴⁰ Interessentskapet ledes i det daglige av en *operatør*, som vanligvis er en av deltakerne. De enkelte rettighetshavere deltar i den overordnede styringen gjennom *styringskomiteen*, som er «interessentskapets øverste organ».⁴¹ Styringskomiteen skal fastsette retningslinjer for operatørens virksomhet, og har også instruksjonsmyndighet i enkeltsaker. Stemmeregulene i styringskomiteen er gjennomgått i del 1.5.4.3 under.

Interessentskapet er et *utgiftsfellesskap*,⁴² ved at utgiftene som følge av aktiviteten skal deles proratarisk mellom deltakerne.⁴³ Det er derimot

³⁶ Selskapsloven § 1-1 (1).

³⁷ Se også Kaasen (2010) s. 154.

³⁸ Selskapsloven § 1-1 (4).

³⁹ Jf. Kaasen (2010) s. 166.

⁴⁰ Samarbeidsavtalen art. 8.

⁴¹ Samarbeidsavtalen art. 1.3.

⁴² Kaasen (2000) s. 142.

⁴³ Samarbeidsavtalen art. 7 og 8.

ikke et *inntektsfelleskap*;⁴⁴ avkastningen fra virksomheten fordeles ved at den enkelte deltaker får en proratarisk andel av den petroleum som produseres, *in natura*.⁴⁵

1.5.4.3 Stemmereglene

Alle saker som er underlagt styringskomiteens kompetanse skal stemmes over etter reglene i Spesielle Bestemmelser artikkel 3, om ikke annet er fastsatt i avtalen. For enkelte spørsmål er det fastsatt særskilte stemmereglene. Det kreves blant annet enstemmighet for å oppgi tillatelsen eller enkelte arealer⁴⁶ og for å skifte operatør.⁴⁷ Videre er en sentral beslutning unntatt avstemming i styringskomiteen overhodet: Den enkelte deltaker velger selv om han vil tiltre en plan for utbygging og drift, og kan altså ikke stemmes inn i utbyggingen av et felt, jf. art. 16.3. Det er imidlertid styringskomiteen som etter art. 16.2 vedtar hvilken plan som er mulig å tiltre.

Stemmereglene fastsettes individuelt for hver utvinningstillatelse, og fremgår av Spesielle bestemmelser art. 3.1. Etter fast praksis består stemmereglene av et kvalifisert flertallskrav basert på hoder og andel. Kravet er vanligvis at halvparten av deltakerne stemmer for, mens kravet til hvilken andel disse skal representere varierer mer.⁴⁸ Ordlyden i art. 3.1 er at det «foreligger vedtak i styringskomiteen når minst y av medlemmene som representerer x % av Deltakerandelene har stemt for et forslag». Dette gjelder alle vedtak hvor ikke avtalen bestemmer at andre stemmereglene skal gjelde.

Det gjelder med andre ord en hovedregel om flertallsbeslutninger, mens det unntaksvis er krav om enstemmighet. Avtalen prioriterer altså

⁴⁴ Kaasen (2000) s. 142.

⁴⁵ Et unntak fra dette er hvor andre rettighetshavere får tilgang til infrastruktur gjennom forskrift om andres bruk av innretninger. Det vil kunne gi felles inntekter i form av kontanter. I praksis vil slike inntekter motregnes mot utgifter, og ikke utbetales, jf. Tveit (2014) s. 138 og Kaasen (2010) note 25.

⁴⁶ Samarbeidsavtalen art. 25.1.

⁴⁷ Samarbeidsavtalen art. 4.2 (enstemmighet blant ikke-operatørene).

⁴⁸ Michelet (2000) s. 28, St. meld. Nr. 73 (1983 – 84) s. 33.

styringshensyn foran kontrollhensyn og mindretallsvern. For mer om stemmereglene, se pkt. 2.4 under.

1.5.4.4 **Betalingsregler**

Reglene om det interne ansvaret for interessentskapets virksomhet følger av Samarbeidsavtalen art. 7: Partene skal dekke alle «forpliktelser som oppstår på grunn av interessentskapets virksomhet, når ikke annet er bestemt i Avtalen». De hefter i forhold til hverandre «prinsipalt proratarisk og subsidiært solidarisk». Tilskuddsplikten, det vil si reglene for hvordan ansvaret skal gjøres opp, følger av Samarbeidsavtalen art. 8 og regnskapsavtalen art. 1.2.1. Partene skal etter art. 8 «skyte inn tilstrekkelig beløp til å dekke alle utgifter som følger av interessentskapets virksomhet», og størrelsen på tilskuddet skal når ikke annet fremgår av Utvinningstillatelsen «beregnes etter Deltakerandelen på betalingstidspunktet».

Det nærmere innholdet i hvilket utgifter som anses å «følge av interessentskapets virksomhet» bestemmes av partene i flertall gjennom vedtakelse av arbeidsprogram og budsjetter etter art. 12. Om denne prosessen og de nærmere detaljene for hvilke utgifter som skal belastes fellesskapet, se Kaasen (2010) og Huitfeldt (2014). Kort oppsummert må en operatørs betalingskrav som hovedregel ha grunnlag i en *utgiftsfullmakt* fra styringskomiteen etter art. 12.5, som igjen skal være innenfor *budsjettet* vedtatt av styringskomiteen etter art. 12.2, som bygger på *arbeidsprogrammet* som også vedtas av styringskomiteen etter art. 12.2.

Etter art. 1.2.1 skal ikke-operatørene «på anmodning» forskuttere sine andeler av det beregnede kontantbehov for neste måned, og denne anmodningen skal operatøren sende «minst 15 dager før innbetalingen skal skje». Denne betalingsanmodningen kalles en cash call, og jeg vil bruke dette begrepet også her.⁴⁹ Et viktig spørsmål er når deltakeren er forpliktet til å betale en slik cash call.

Spørsmålet reiser seg fordi Samarbeidsavtalens system bygger på et skille mellom operatørens *belastningsrett* og deltakerens *betalingsplikt*. Operatørens belastningsrett er retten til å tilordne interessentskapet kost-

⁴⁹ Kaasen (2010) s. 310, Huitfeldt (2014) s. 205.

nader.⁵⁰ Hvis en gitt kostnad er omfattet av operatørens belastningsrett, skal den med endelig virkning dekkes av interessentskapets deltakere. Etter alminnelig pengekravsrett er det vanligvis likhet mellom det at en kostnad skal dekkes av en person, og at personen har plikt til på oppfordring å betale et pengebeløp tilsvarende kostnaden. Dette har den følge at debitor kan nekte å betale det aktuelle beløpet, med henvisning til at det påberopte grunnlaget for kravet er mangelfullt.

I Samarbeidsavtalen gjelder imidlertid ikke dette prinsippet fullt ut, av hensyn til fellesskapets likviditet. Skillet er nødvendig fordi operatøren skal kalle inn kapital *før* utgifter påløper, vanligvis for én måned av gangen.⁵¹ Det kan imidlertid være vanskelig å fastslå med sikkerhet om en kostnad kan belastes interessentskapet før i ettertid. Betalingsplikten oppstår derfor uavhengig av belastningsretten, og beror på om betalingsanmodningen følger de formelle og prosessuelle reglene etter art. 12. Hvis det er tvist om en gitt utgift kan belastes interessentskapet, må dette løses med tilbakebetalingskrav mot operatøren i etterkant. En deltaker kan ikke nekte å betale ved å vise til feil i det materielle grunnlaget for en forpliktelse, så langt betalingskravet har grunnlag i vedtatte budsjetter og AFE.⁵²

Det er imidlertid lite rom for misbruk av de muligheter dette kunne tenkes å gi operatøren. For det første driver operatøren etter et «no gain, no loss»-prinsipp,⁵³ som innebærer at han ikke har noen interesse i å øke kostnadene ved virksomheten. Videre skal alle kostnader fordeles proratarisk, slik at økt betalingsplikt må fordeles mellom alle deltakerne, vanligvis inkludert operatøren selv. Til slutt er operatøren undergitt særskilt tilsyn av departementet, og eventuelt misbruk vil måtte antas å møte sanksjoner fra petroleumsmyndighetene.

⁵⁰ Huitfeldt (2014) s. 206.

⁵¹ Regnskapsavtalen art. 1.2.1

⁵² Jf. Huitfeldt (2014) s. 263. Det motsatte er lagt i grunn i Frostating Lagmannsretts kjennelse av 17. juni 2009, LF-2009-53098.

⁵³ Samarbeidsavtalen art. 3.1.

Etter dette er det lite risiko for at de strenge betalingsreglene i Samarbeidsavtalen kan misbrukes til å legge utilbørlig press på en enkelt deltaker.

1.5.4.5 Om regresskrav

Partene er subsidiært solidarisk ansvarlig for alle krav, jf. art. 7. Samarbeidsavtalen har ikke eksplisitte regler om dekningsrekkefølge for regresskravet, men regressrekkefølgen kan utledes av systemet.

Hvis en deltaker ikke betaler sin andel av en cash call, må det misligholdte kravet fordeles på de resterende deltakere, jf. art 7 og 8. Spørsmålet her er hvordan operatøren kan gå fram for å fordele kravet mellom dem. Operatøren vil i en slik situasjon ha et sterkere behov enn vanlig for raskt og sikkert oppgjør, fordi oppgjørsdato for forpliktelsene vil være 15 dager nærmere enn når cash callen sendes ut.

Hovedregelen etter alminnelig pengekravsrett er at hver enkelt solidarskyldner kan kreves for hele beløpet han er solidarskyldner for. Etter art. 7 er hver enkelt deltaker bare «*subsidiært solidarisk*» ansvarlig, og spørsmålet er om denne subsidiariteten også gjelder for misligholdte krav. En kunne tenke seg en løsning hvor operatøren kunne kreve inn hele det misligholdte kravet fra hver og en av de ikke-misligholdende deltakere, med et etterfølgende oppgjør for å sikre at den endelige belastningen følger deltakerandel. En slik løsning ville sikre prosjektets likviditet i størst mulig grad, men innebære økt risiko for at den enkelte deltaker på kort varsel må betale store krav. Alternativet er at subsidiariteten gjelder i flere ledd: Et misligholdt krav medfører økt kontantbehov, som gir grunnlag for et nytt betalingskrav mot de som så langt ikke har misligholdt. Hvis en av disse igjen misligholder, gir det grunnlag for atter et betalingskrav mot de resterende, inntil hele kontantbehovet er dekket.

Svaret følger ikke av ordlyden i avtaleverket. Det finnes ingen særskilte betalingsregler for dekning av misligholdte cash calls. Misligholdte cash calls passer heller ikke særlig godt inn i de generelle betalingsreglene, fordi disse forutsetter en proratarisk deling mellom *alle* deltakerne. Det er ikke noe grunnlag for å dele en betalingsanmodning på de deltakere som så langt ikke har misligholdt. Dette skulle føre til at den misligholdende

deltaker får krav om å dekke en andel av «sitt misligholdte krav», med den følge at operatøren aldri får dekket hele kontantbehovet.

Dette er en absurd løsning, og kan åpenbart ikke være riktig. Betalingsreglene må derfor tolkes mer fleksibelt enn som så.

Den enkleste løsningen er å bruke femte ledd i regnskapsavtalen art. 1.2.1, som gir operatøren rett til å anmode «tilleggsforskudd». Denne må imidlertid tolkes noe utvidende for å passe misligholdssituasjonene. Bestemmelsen gir grunnlag for å anmode *tilleggsforskudd* hvor de «innkalte forskudd» er «utilstrekkelige». Anmodning om tilleggsforskudd kan sendes med kortere betalingsvarsel enn ordinær anmodning om forskudd (fem dager heller enn femten dager) og trenger ikke følge kalendermånedene slik ordinære anmodninger skal. Ved misligholdte cash calls er imidlertid ikke situasjonen at de «innkalte forskudd» er utilstrekkelige, men de *faktisk innbetalte* forskudd er det. Videre gir regelen i utgangspunktet ikke grunnlag for å sende betalingsanmodning fordelt etter en annen brøk enn eierandelen.

En slik firkantet ordlydsbetraktning kan imidlertid ikke være avgjørende. I mangel av andre holdepunkter bør de grunnleggende prinsipper for betalingssystemet følges, med de modifikasjoner som er nødvendige for å tilpasse regelen til misligholdssituasjonen. Dette systemet bygger på at operatøren etter å ha konstatert en kostnad han lovlig kan belaste fellesskapet, sender ut en cash call som fordeles proratarisk mellom deltakerne. På grunn av misligholdssituasjonens særegenhet må imidlertid den misligholdte den misligholdte cash callen ikke fordeles mellom alle deltakere, men mellom de ikke/misligholdende deltakere. Ellers bruker en de ordinære betalingsregler. En misligholdt cash call kan dermed kreves dekket av de andre deltakerne etter regelen om tilleggsforskudd. Det er ikke grunnlag for at operatøren krever full regress fra én eller flere deltakere etter alminnelige regler.

1.5.4.6 Om fordeling av inntektene

Også avkastningen fra prosjektet skal fordeles etter eierandel, men det skal skje ved at deltakerne får sin andel av produsert petroleum *in natura*. Deltakeren skal ta ut petroleum etter et uttaksprogram som utarbeides

av operatøren, og vedtas av styringskomiteen, jf. art. 20 (olje) og art. 22 (gass). Deltakeren må selv skaffe transportkapasitet, og har selv ansvar for å disponere over produsert petroleum. Uttaksprogrammet spesifiserer når den enkelte deltaker *kan og skal* utta sin andel av produksjonen.

Art. 21.2 og 21.3 inneholder regler om såkalt mer- og mindreuttak av olje. Hvis en deltaker unnlater å ta ut sin andel etter uttaksprogrammet, og grunnene til dette «ligger utenfor hans kontroll og [...] helt ut er knyttet til gjennomføringen av uttaksprogrammet», skal han anses som mindreuttaker. De andre deltakerne gis da rett til å ta ut mer petroleum og blir meruttakere. Mindreuttakeren skal kompenseres ved at 10% av meruttakerens andel stilles til hans disposisjon inntil mindreuttaket er utjevnet. Mindreuttak innebærer dermed at deltakeren får tilgang til petroleum *senere*, uten at denne tidsforskyvningen kompenseres på noen måte.

Hvis en deltaker *av andre grunner enn dette* ikke tar ut sin andel av produksjonen, fordeles hans andel mellom de andre deltakerne *uten* rett til kompensasjon.⁵⁴ Det som i art. 21 omtales som en «rett og plikt» er altså ikke en *forpliktelse* i egentlig forstand. Deltakeren kan ikke *pålegges* å ta ut sin andel av petroleum, og rettsvirkningen av at han ikke tar ut sin andel er «bare» at han mister retten til å bli eier av den.

Tilsvarende prinsipper gjelder for naturgass, jf. art. 22. Her skal imidlertid detaljene reguleres nærmere i en særskilt gassløfte- og balanse-ringsavtale, som må vedtas enstemmig og godkjennes av departementet.

Hvis grunnen til at deltakeren ikke tar ut sin andel av produksjonen er at han *nektes* dette som følge av at en annen deltaker tar dekning i deltakerens produksjon, gjelder andre regler. Dette kommer jeg tilbake til i del 2.3 under.

1.5.5 Rettsposisjonen overfor tredjemenn

1.5.5.1 Eierskap til formuesgoder

Interessentskapet blir gjennom virksomheten eier av formuesgoder, så som plattformer, infrastruktur og andre ting som er nødvendig for å

⁵⁴ Samarbeidsavtalen art. 21.4.

lete etter og produsere petroleum. Disse formuesgodene er etter Samarbeidsavtalen art. 6 i sameie mellom deltakerne med en ideell andel lik deltakerandelen. Det er imidlertid tale om et *bundet* sameie, som innebærer at parten ikke kan råde over sin andel i det enkelte formuesgode.⁵⁵ Samarbeidsavtalen forbyr den enkelte deltaker å disponere rettslig eller faktisk over de aktuelle formuesgodene annet enn gjennom interessentskapet og styringskomiteen, jf. forutsetningsvis reglene om interessentskapets styring i art. 1 og 3. Sameiet er bundet ved oppløsning, jf. art. 26.2, ved at hver av partene ved oppløsning kan kreve fellesforpliktene dekket av fellesmassen før noe deles ut, og den enkelte part har altså ved sameiets oppløsning bare tilgang til den verdi som er igjen etter at fellesforpliktelser er dekket.

Den enkelte deltaker kan altså ikke disponere direkte over sin ideelle andel av formuesgodene annet enn ved en disponering over hele utvinningsretten etter § 10-12, og han kan ikke disponere over selve formuesgodene annet enn gjennom de regler som følger av Samarbeidsavtalen. Selv om avtalens ordlyd kunne tilsi et tingsrettslig sameie, er altså ikke dette realiteten. Deltakerens rett er uløselig bundet til den «petroleumsrettslige treenighet» bestående av andel i utvinningstillatelse, andel i interessentskap og andel i fellesmasse.⁵⁶

1.5.5.2 Erstatningsansvar

Petroleumsvirksomhet medfører stor risiko for skade, men skadelidte vil typisk være selskaper som er involvert i virksomheten. Personskade vil typisk skje på ansatte i operatørens organisasjon, eller hos leverandører. Skadelidte vil dermed ofte stå i et (indirekte) kontraktsforhold med interessentskapet, og erstatningskravet skal dermed rettes mot interessentskapet som sådan, som kontraktsmotpart, eventuelt mot operatøren. Slike kostnader vil dermed belastes gjennom Samarbeidsavtalen.

For erstatning utenfor kontrakt gjelder petrl. § 10-9, og «rettighetshaver» er solidarisk ansvarlig for skade påført av «noen som oppfører oppdrag for ham». «Rettighetshaver» må forstås som rettighetshaver-

⁵⁵ Kaasen (1977) s. 3-57 til 3-60 og Arnesen (1987) s. 86-87.

⁵⁶ Se Kaasen (2010) s. 160..

gruppen, og også dette ansvaret håndteres dermed innenfor rammen av Samarbeidsavtalen.

For en nærmere gjennomgang av innholdet i erstatningsansvaret knyttet til en utvinningstillatelse, se Hammer (2010) s. 214-225. For mitt formål er poenget at slikt ansvar vanligvis kanaliseres gjennom interessentskapet. Den enkelte rettighetshaver kan tenkes å være ansvarlig for hele beløpet overfor tredjemann, men har i så fall rett til regress mot de øvrige rettighetshavere etter art. 7 i Samarbeidsavtalen. Den endelige fordeling vil dermed avhengige av reglene i Samarbeidsavtalen.

1.5.6 Andre rettsposisjoner som påvirker utvinningstillatelsens verdi

1.5.6.1 Ansvar for fjerningskostnader

Som rettighetshaver er man etter petrl. § 5-3 ansvarlig for kostnader knyttet til disponering (fjerning) av innretninger. Ved overdragelse av andelen er man fortsatt subsidiært ansvarlig for disse kostnadene. Vanligvis vil fjerning skje i regi av interessentskapet, og kostnadene kanaliseres gjennom Samarbeidsavtalen, men det er også grunnlag for å holde rettighetshaverne individuelt ansvarlige.

1.5.6.2 Retten til tredjepartsadgang

1.5.6.2.1 Retten til bruk av andres innretninger

En rettighet som kan være av sentral praktisk betydning for verdien av en utvinningstillatelse er retten til såkalt tredjepartsadgang etter petrl. § 4-8. Adgang til eksisterende infrastruktur kan gjøre ellers ulønnsomme felter lønnsomme, ved at investeringsbehovet for å utvinne feltet blir lavere.

Avtale om bruk av andres innretninger kan inngås både av den enkelte deltaker og av interessentskapet som sådan, avhengig av hvilken type innretning som skal brukes. For innretninger som brukes i selve utvinningen fram til brønnehodet, vil avtaler inngås av interessentskapet og avtaleposisjonen dermed være en del av den samlede rettsposisjonen etter utvinningstillatelsen. For transportkapasitet vil det derimot være

den enkelte deltaker som inngår avtale, og slike avtaler vil dermed ikke være del av utvinningsretten.

1.5.6.2.2 *Andres bruk av interessentskapets innretninger*

Andres bruk av interessentskapets infrastruktur skal kompenseres,⁵⁷ og dette gir interessentskapet inntekter i kontanter, og ikke i form av produksjon. For enkelte tillatelser kan dette være betydelige beløp. Samarbeidsavtalen har ikke egne regler for fordeling av slike inntekter. Om det ikke er gjort endringer i den aktuelle avtale (med departementets godkjenning) vil man antageligvis måtte følge regnskapsavtalens regler om opparbeidelse av kontanter. Etter regnskapsavtalen art. 1.2.1 sjette ledd skal «overskytende beløp tilbakebetales snarest mulig» hvis «månedens kontantbehov blir betydelig mindre enn de innkalte forskudd». Dette må også gjelde hvis inntektene for en periode overstiger utgiftene. Deltakerne kan bli enige om å overføre beløpet til neste betalingstermin, men en deltaker som ikke er enig i dette må ha krav på å få utbetalt sin andel av opparbeidede kontanter.

Inntekter i form av tariffier for andres tilgang til interessentskapets infrastruktur vil være i sameie. Hvis disse fører til opparbeidelse av kontanter, vil operatøren ha plikt til å utbetale disse etter regnskapsavtalen art. 1.2.1

1.5.6.3 **Skattebalanse**

Petroleumsskattesystemet baserer seg på en marginal skattesats for netto inntekt fra petroleumsvirksomhet på 78 %.⁵⁸ Investeringskostnader skal som hovedregel aktiveres og avskrives over tid,⁵⁹ slik at det er knyttet en «skattebalanse» til en utvinningstillatelse. Det er imidlertid ikke utvinningstillatelsen eller interessentskapet som sådan som er skattesubjekt, men den enkelte deltaker.⁶⁰ Den enkelte deltaker aktiverer dermed sin

⁵⁷ Jf. forutsetningsvis forskrift om andres bruk av innretninger § 9.

⁵⁸ Bjerke (2011) s. 315.

⁵⁹ Bjerke (2011) s. 315.

⁶⁰ Bjerke (2011) s. 331.

andel av påløpte investeringskostnader, og får fradrag for disse i tråd med at de avskrives skattemessig.

Ved salg av utvinningstillatelser, setter vanligvis departementet som vilkår at også skattebalansen overføres.⁶¹ Dette reflekterer at den skattemessige balansen en viktig «eiendel». Den har en faktisk tilknytning til utvinningstillatelsen. Den er imidlertid ikke egentlig en *del* av utvinningstillatelsen i rettslig forstand.

Skattemessige spørsmål er på grunn av den høye marginals-katten i praksis svært viktig ved overdragelse av (andel i) utvinningstillatelser, og vil sannsynligvis reise særlige spørsmål også ved kreditorbeslag. I det følgende vil jeg imidlertid av praktiske hensyn avgrense mot disse, og ingen skatterettslige spørsmål vil bli behandlet i det følgende.

2 Statistiske problemstillinger: Om trusler mot utvinningsrettens verdi

2.1 Innledning

Temaet for avhandlingen er, som nevnt i innledningen, hvilken mulighet det er for å realisere de verdier som finnes i en utvinningstillatelse, når deltaker har finansielle problemer. En sentral del av dette spørsmålet er hvilke verdier som faktisk finnes i utvinningstillatelsen, og hvordan disse påvirker av de finansielle problemer som gjør hovedspørsmålet aktuelt. Kreditorer får i alle fall ikke tilgang til større verdier enn de som finnes på debtors hånd, og hvordan disse verdiene forringes som følge av betalingsproblemer blir dermed av sentral betydning. Hvis deltakeren har mistet sin rett til de verdier som finnes i tillatelsen, har det liten verdi for kreditor at han får tilgang til deltakerens rett.

⁶¹ Forskrift om samtykke til overdragelse av tillatelse og interesseoverføring etter petroleumsskatteloven § 3.

Fokuset i dette kapitlet er derfor på hva som skjer med verdien av utvinningstillatelsen som følge av rettighetshavers finansielle problemer. I denne delen ser jeg altså bort fra spørsmål knyttet til overgang av rettighetsposisjonen, og ser utelukkende på trusler mot andelens «innhold» på opprinnelig deltagers hånd.

Det sentrale er utvinningstillatelsens *verdi*, og fokuset er dermed på risikoen for *økonomiske effekter* som følge av rettighetshavers finansielle problemer. Den økonomiske verdien av en utvinningstillatelse ligger i framtidig petroleumsproduksjon, nærmere bestemt nettoverdier av framtidig produksjon etter utvinningskostnader, og justert for pengers tidsverdi. Verdien av utvinningstillatelse påvirkes dermed av hvor store petroleumsressurser som kan utvinnes, når disse utvinnes og kostnaden ved å utvinne dem. Jo tidligere og billigere ressursene kan utvinnes, jo mer er tillatelsen verd.

Det jeg behandler her er konsekvensen av en *enkelt deltakers* betalingsproblemer. Det er noe annet enn konsekvenser av *gruppens* betalingsproblemer. Siden deltakerne er solidarisk ansvarlige for alle forpliktelser, vil interessentskapet kunne oppfylle sine forpliktelser så lenge minst én av deltakerne er solvente. Det eksterne forholdet er heller ikke regulert i Samarbeidsavtalen, og gruppens felles forpliktelser utad er såpass forskjelligartede at det ikke egner seg som studieobjekt på samme måten. Studieobjektet her er det interne forholdet, hva som skjer med deltakerens rettsposisjon når han misligholder sine forpliktelser overfor interessentskapet.

I del 2 (om utvinningstillatelsen som formuesgode) har jeg redegjort for hvilke plikter som følger med en utvinningstillatelse. I dette kapitlet vil jeg se på hvilke følger det får om rettighetshaver misligholder disse pliktene, og undersøke om verdien kan reduseres av andre grunner som følge av rettighetshavers finansielle stilling. Den sentrale forpliktelsen som følger med en tillatelse er plikten til å finansiere den tilknyttede virksomheten, ved å betale de løpende krav som operatøren sender på vegne av fellesskapet. Dette er også den forpliktelsen som er mest nærliggende å misligholde når deltakeren er i betalingsproblemer. Virkningene av at denne plikten misligholdes følger av Samarbeidsavtalen, og disse vil

gjennomgås grundig med fokus på virkningen misligholdsbeføyelsene får for andelens verdi på rettighetshavers hånd, og hvordan skadevirkningene kan minimeres eller unngås av rettighetshaver.

2.2 Om betalingsmislighold etter Samarbeidsavtalen

Den mest umiddelbare konsekvensen av deltakers betalingsproblemer er at han misligholder betalingsforpliktelsen etter Samarbeidsavtalen. Innholdet i forpliktelsen er gjennomgått i del 1.5.4.2 over. Temaet her er hvilke følger det får hvis deltakeren ikke betaler en cash call.

2.2.1 Om begrepet mislighold

Misligholdsbegrepet er sentral i dette kapitlet, fordi det er et grunnleggende vilkår for utøvelse av alle sanksjonene omtalt under at deltakeren har misligholdt sin betalingsplikt. Det vil si at det må foreligge et gyldig, forfalt og uoppgjort krav etter Samarbeidsavtalen.

At mislighold er et grunnleggende vilkår for alle misligholdssanksjonene følger direkte av ordlyden i de tre aktuelle bestemmelser. For dekning i petroleum (del 2.3) kreves det at parten ikke «oppfyller sin betalingsforpliktelse etter artikkel 7 eller 8», for tap av stemmerett og informasjonsadgang (del 2.4) må «misligholdet» ikke være «oppført», mens det for tvangsutløsning (del 2.5) er et krav at «en parts mislighold» «varer ... mer enn 3 måneder».

2.2.2 Når er deltakeren i betalingsmislighold?

Spørsmålet er når deltakeren er i mislighold etter avtalen. Dette er et spørsmål om hvilke krav som gir grunnlag for misligholdsvirkninger *etter Samarbeidsavtalen*, og som ikke bare er ordinære pengekrav mot deltakeren.

Plikten til å betale er gjennomgått i del 1.5.4.4 over. Betalingsmislighold inntreffer når deltakeren ikke betaler som han er forpliktet til, og er det grunnleggende vilkåret for alle misligholdsvirkninger etter

Samarbeidsavtalen. Det innebærer at det ikke er grunnlag for sanksjoner etter at betalingskravet er gjort opp. De samme misligholdsvirkninger inntreer både ved mislighold av den primære betalingsforpliktelsen, og solidarforpliktelsen. Misligholdsbestemmelsene kommer til anvendelse så lenge det er forpliktelser omfattet av art. 7 som er misligholdt, altså forpliktelser som følge av interessentskapets virksomhet.

Misligholdsvirkningene etter Samarbeidsavtalen kommer imidlertid ikke til anvendelse hvis operatøren eller en annen deltaker har *andre* pengekrav mot «vår» deltaker, og kan altså ikke brukes for å drive inn krav for eksempel fra andre utvinningstillatelser med de samme deltakere/operatører. Grensdragningen må gjøres etter hvorvidt kravet er omfattet av art. 7, altså om det har «[oppstått] på grunn av interessentskapets virksomhet».

2.3 Dekning i petroleum

Den primære misligholdsvirkningen i Samarbeidsavtalen er parternes rett til å ta beslag i deltakerens petroleum etter art. 9.1. Denne misligholdsvirkningen henger tett sammen med solidaransvaret, ved at det er et grunnleggende vilkår for beslag at forskuttering (altså betaling foretatt av solidarskyldner) er «foretatt eller forestående». Retten til å overta petroleum omtales i teorien⁶² som «et alternativt dekningsmiddel, heller enn en egentlig misligholdssanksjon». Siden dem overtatte petroleum skal avregnes etter normpris, hvilket i praksis vil si markedspris justert for særegenheter ved feltet,⁶³ skaper i utgangspunktet ikke beslag i petroleum oppfyllelespress. Hensikten bak beføyelsen er dermed primært å gjøre solidaransvaret mindre tyngende, og ikke å sanksjonere mislighold.

2.3.1 Vilkår

Vilkåret for å ta dekning i produsert petroleum er at «forskutteringer» er «foretatt eller forestående», og at parten er varslet. Det må med andre

⁶² Arnesen (1987) s. 46.

⁶³ Se pkt. 3.3.3.

ord være aktuelt med forskuttering, hvilket innebærer at parten må ha misligholdt betalingsplikten. Dette fører til at de andre parter blir solidarisk ansvarlige for det misligholdte kravet, men med full regress mot misligholdende deltaker.

Når forskuttering er «foretatt eller forestående» er det tilstrekkelig at parten er «varslet» om at han er i mislighold og at forskutteringen vil bli sikret ved å ta dekning i partens petroleum.

2.3.1.1 Hvem kan overta petroleum?

Retten til å overta petroleum ligger til hver av de parter som pålegges å dekke det misligholdte kravet. Som utgangspunkt er dette hver og en av de parter som ikke har misligholdt, jf. pkt. 1.5.4.5 over. Kravet er at forskuttering fra den aktuelle part må være «gjennomført eller forestående». Et spørsmål er dermed når forskuttering er «forestående».

Ordlyden «forestående» vil si at forskuttering snart skal skje, at det er på vei. Formålet er å unngå at deltakeren spekulerer i å misligholde rett før han skal løfte sin andel av produksjonen. Når parten har gjort dette, er den partens eiendom og utenfor interessentskapets rekkevidde. Det er ofte snakk om store beløp, slik at det vil kunne ta noe tid for de andre deltakerne deltaker å betale regresskravet. Krav på dekning av misligholdte krav har vanligvis fem dagers betalingsfrist,⁶⁴ slik at forskuttering kan sies å være «forestående» så fort kravet er sendt ut.

2.3.2 Rettighet, ikke plikt

Retten til å ta dekning i petroleum er en rettighet, men ikke en plikt for noen av de ikke-misligholdende deltakerne. Det innebærer at parten risikerer andre misligholdsbeføyelser selv om han har tilstrekkelig produksjon til å dekke krav i den aktuelle lisensen. Spørsmålet kan komme på spissen fordi det tar tid å gjøre om petroleum til kontanter. Han kan ikke kreve å få stemmerett eller nekte å akseptere tvangsløsning med henvisning til at de ikke-misligholdende deltakerne kunne overtatt hans produksjon. Om partnerne ser på det som mer gunstig å holde

⁶⁴ Se pkt. 2.4.2.3.

misligholdende part utenfor beslutningsprosesser enn å motta raskt oppgjør ved å ta dekning i petroleum, står de fritt til ikke å beslaglegge partens produksjon.

Det kunne tenkes å gjelde grenser for dette basert på alminnelige regler om lojalitetsplikt, men utgangspunktet er at den enkelte deltaker har en *plikt* til å ta ut sin andel av produksjon, og ikke ved eget mislighold kan komme seg unna denne plikten. En plikt for de øvrige deltakere til å beslaglegge produksjon etter art. 9.1 vil være i strid med systemet i avtalen, ved at det skaper et system med (subsidiær) fellesfinansiering. Hovedregelen etter art. 21.4 er at en part som unnlater å ta ut sin produksjon taper retten til denne uten kompensasjon. Mislighold av betalingsplikt bør ikke stille deltakeren bedre enn dette. Rammene for en slikt plikt må derfor være svært snevre, og det klare utgangspunkt er at de øvrige deltakere bare har en *rett*, og ikke en *plikt*, til å beslaglegge produksjon etter art. 9.1.

2.3.3 Virkning

Virkingen av at det tas dekning i produsert petroleum er at forskutterende part, og ikke misligholdende part, blir eier av den aktuelle petroleum. Forskutterende part får ansvar for å overta den, transportere den og selge den, mens misligholdende part mister inntekter. Til gjengjeld skal misligholdskravet reduseres med verdien av den beslaglagte petroleum. Denne avregningen skal skje «etter gjeldende normpris, eller oppnådd pris dersom normpris ikke fastsettes»⁶⁵. Normprisen fastsettes av et offentlig organ,⁶⁶ og skal etter normprisforskriften § 2 «svare til hva petroleum kunne vært omsatt for mellom uavhengige parter i et fritt marked». Normprisen varierer med spotprisen, men det skal «gjøres nødvendig justering for kvalitetsforskjeller, transportkostnader mv.»

⁶⁵ Samarbeidsavtalen art. 9.1.

⁶⁶ Petroleumsprisrådet, jf. normprisforskriften § 5.

2.3.3.1 Midlertidig beregning av avregningspris

Reglene om normpris har sin bakgrunn i skattereglene, fordi petroleum gjerne omsettes mellom nærstående parter/tilknyttede selskaper. Skattlegging baserer seg dermed på normpris heller enn oppnådd pris. Problemet med bruk av normpris for avregning etter Samarbeidsavtalen er at normprisen fastsettes etterskuddsvis, med relativt lang forsinkelse. Normprisen fastsettes normalt for hver enkelt dag,⁶⁷ etter utløpet av hvert kvartal. Fra utløpet av et kvartal tar det flere måneder før normprisen fastsettes. Det kan dermed være et etterslep på nærmere et halvt år for dagene i starten av et gitt kvartal. Dette gjør normprisen uegnet for å avgjøre hvor mye petroleum regressdeltakeren har rett til å beslaglegge.

2.3.3.2 Overtagelse av mer produksjon enn nødvendig

Et spørsmål som oppstår ved mislighold i lisenser som er i lønnsom produksjon er hvor mye petroleum forskutterende deltaker kan ta beslag i.

Det vil normalt ikke være et praktisk problem, fordi mislighold er mest aktuelt i ulønnsomme lisenser, altså hvor kostnadene ved drift av feltet er større enn verdien av produksjonen. Da vil all produksjon som skulle tilfalt misligholdende part beslaglegges, og spørsmålet blir bare hvor stort restkravet etter oppgjøret er. Men det kan tenkes at enkelte aktører lar seg friste til å bruke partnerne som finansieringskilde ved å betale for sent på denne måten, og så rette opp i misligholdet før mer alvorlige misligholdsvirkninger inntre.⁶⁸ I en slik situasjon kan det være behov for å vurdere hvor mye av produksjonen som kan beslaglegges.

Etter ordlyden i art. 9.1 kan de øvrige parter «dekke forskutteringer» ved å «overta hans del av den petroleum produseres. Det innebærer at når det misligholdte kravet fullt ut er dekket ved avregning til normpris, gjenstår ingen «forskutteringer», og det kan ikke beslaglegges mer petroleum. Spørsmålet er hvordan man skal beregne hvor mye petroleum som kan overtas.

⁶⁷ Normprisforskriften § 2 annet ledd.

⁶⁸ For mer om denne problemstillingen, se Pereira (2012) s. 52.

Siden normprisen skal reflektere markedsprisen hensyntatt kvalitetsforskjeller samt kostnader ved å få petroleum ut i markedet,⁶⁹ bør man kunne ta utgangspunkt i spotprisen den dagen beslaget tas, og gjøre fradrag lik det som petroleumsrådet erfaringsmessig trekker fra. Fradraget vil normalt være fast, og kan finnes ved å sammenligne historisk spotpris og normpris for det aktuelle felt.

Forskutterende part må være sikker på å få dekning for sitt krav, og dette tilsier en viss sikkerhetsmargin ved mengdeberegningen.

Det kan beslaglegges tilstrekkelig petroleum til å dekke det forskutterte kravet, eventuelt tillagt forsinkelsesrente, basert på følgende pris: En tar utgangspunkt i spotkursen på beslagsdagen, og gjør de fradrag som petroleumsprisrådet vanligvis tar hensyn til i det aktuelle felt, og trekker så fra en liten sikkerhetsmargin for etterjustering av normprisen. Om misligholdende parts andel av produksjonen overgår denne mengden, er det ikke grunnlag for å overta den overskytende andelen basert på art. 9.1.

Om det er tatt dekning i tilstrekkelig mengde petroleum til å dekke hele misligholdskravet, må parten være ute av mislighold slik at de øvrige misligholdsbeføyelser ikke kan benyttes mot ham. Dette følger av art. 9.2 tredje ledd. Mislighold skal anses opphørt når parten har betalt kravet med påløpte renter, fratrukket avregning for eventuell overtatt Petroleum. Formuleringen «betalt kravet [...] fratrukket avregning» tyder på at man ikke har sett for seg situasjonen hvor det finnes tilstrekkelig petroleum til å dekke hele kravet. Skulle denne situasjonen oppstå, må imidlertid regelen være at parten ikke er i mislighold når det er overtatt nok petroleum til å dekke kravet. Det er dermed ikke grunnlag til å overta en større del av produksjonen enn at det dekker det misligholdte kravet. Kravet må da anses oppgjort i og med at produksjonen overtas, og andre misligholdsbeføyelser kan ikke anvendes.

Hvis det ved endelig fastsettelsen av normprisen viser seg at det er overtatt petroleum til en verdi som er høyere enn det forskutterte krav, må dette kunne kreves tilbake av deltakeren etter reglene om *condictio indebiti*.

⁶⁹ Normprisforskriften § 2.

2.3.3.3 Overtagelse av mindre produksjon enn nødvendig for å dekke kravet

Et annet spørsmål er om de forskutterende parter kan velge å overta kun en del av den produksjon de har rett til å overta. Det kan være aktuelt fordi parten har begrenset transportkapasitet, og ønsker å overta en tilstrekkelig stor andel av misligholdende parts produksjon.

Etter ordlyden «kan» de øvrige parter dekke forskutteringer ved å overta [misligholdende parts] del av den den Petroleum som produseres. Siden de øvrige parter kan velge om de vil overta petroleum, bør de også kunne velge hvor mye de vil overta.

2.3.3.4 Forholdet til løftereglene

Etter art. 9.1 skal overtatt petroleum anses som uttatt av den misligholdende part. Dette innebærer at reglene om mer- eller mindreuttak etter art. 21 ikke kommer til anvendelse, og oppgjør skal skje etter regelen i artikkel 9 (avregning mot det forskutterte krav, eller kontant oppgjør). Det betyr at (de) forskutterende part(er) slipper å frastå framtidig petroleumsproduksjon, og misligholdende part ikke har rett til å motta mer enn sin egentlige andel. Det er dette som skiller situasjonen hvor parten selv er skylden i at han ikke overtar sin produksjon fra situasjonen hvor partnerne beslaglegger produksjon som følge av mislighold. Hvis parten misligholder plikten til å overta petroleum, og en annen part tar ut den overskytende andelen, får mindreuttakeren først tilbake produksjonen over lang tid, og har ikke krav på økonomisk kompensasjon for dette. Når en annen part overtar petroleum som misligholdsbeføyelse, skal derimot misligholdende deltaker ha økonomisk kompensasjon umiddelbart.

Dette innebærer at uttaksprogrammet ikke trenger å modifiseres når petroleum overtas som misligholdsbeføyelse.

2.4 Tap av stemmerett og informasjon.

Den neste misligholdsbeføyelsen på eskaleringsstigen er tap av stemmerett og informasjon. Etter art. 9.2 mister parten stemmerett og adgang til data og opplysninger så lenge misligholdet varer, når det «ikke er

opphørt innen 5 forretningsdager etter at parten har mottatt påkrav fra Operatøren.» Misligholdende part er likevel bundet av de vedtak som fattes i perioden han er uten stemmerett og informasjon.

2.4.1 Vilkår

Vilkåret for å frata en deltaker stemmerett og informasjon er at det har gått 5 forretningsdager etter at Parten har mottatt «påkrav fra Operatøren», uten at misligholdet er opphørt. Misligholdet kan opphøre på to måter: Deltakeren (eller intervenserende panthaver, jf. pkt. 2.5.2) kan betale, eller en ikke-misligholdende deltaker kan ta beslag i petroleum til en verdi tilsvarende misligholdskravet.

Spørsmålet er dermed hva som ligger i «påkrav fra Operatøren». Begrepet påkrav betyr vanligvis *betalingsvarsel*. Gjeldsbrevlovens § 5 omtales gjerne som *påkravsregel*,⁷⁰ og ordlyden der er «straks kravsmannen seier frå». Ved første blick skulle en dermed tro at fristen starter når operatøren først krever betaling, altså når ordinær cash call ble utstedt. Dette skulle medføre at deltakeren bare fikk fem dagers betalingsfrist, og at stemmerett gikk tapt så fort fristen løp ut. Forutsetningen for det er at operatørens krav forfalt straks, slik hovedregelen etter gjeldsbrevloven § 5 er. Etter regnskapsavtalen, som etter art. 8 skal utfylle reglene om tilskuddsplikt, gjelder imidlertid en betalingsfrist på «minst 15 dager», jf. art. 1.2.1.

Etter regnskapsavtalen art. 1.2.1 skal operatøren på månedlig basis kreve inn forskudd av beregnet kontantbehov, ved at han sender «skriftlig anmodning om forskudd» minst 15 dager før innbetalingen skal skje. Etter en alminnelig forståelse av ordlyden er dette et «påkrav», men det kan ikke være dette som menes med «påkrav fra Operatøren» i art. 9.2. Det ville slå ben under hele betalingssystemet. Operatøren skal gi 15 dagers betalingsfrist, og da gir det ingen mening med misligholdsvirkninger etter fem dager. Vilkåret er også etter ordlyden at «misligholdet varer», og før den ordinære betalingsfrist er jo ikke deltakeren i mislig-

⁷⁰ Se note 20 i Selvig (2013).

hold. Art. 9.2 må dermed anses å tale om påkrav som er sendt etter at betalingsplikten faktisk er misligholdt.⁷¹

Det må dermed være tale om et annet varsel enn den anmodningen om forskudd som operatøren skal sende. Ordlyden «påkrev» taler da for at det må være tale om et *krav om betaling*, men at det ikke er krav om at det varsles eller erklæres at misligholdssanksjoner vil bli iverksatt.

Systemet baserer seg på en eskalering over tid, ved at overtagelse av petroleum kan skje umiddelbart ved mislighold (så lenge regresskrav mot de andre deltakere sendes ut straks, se pkt. 1.5.4.5), så gjelder en femdagers frist for tap av stemmerett og så tre måneders frist for tvangsløsning (se pkt. 2.5 under). Tap av stemmerett er også en mer inngripende sanksjon enn overtagelse av produksjon. Påkravet kan derfor sendes først når cash callen er misligholdt, altså tidligst virkedagen etter betalingsfristen fastsatt av operatøren etter regnskapsavtalen art. 1.2.1.

2.4.1.1 Personelle vilkår

Det er operatøren som råder over denne misligholdsbeføyelsen, ved at det er han som må sende påkrav. Det vil vanligvis anses å ligge innenfor den daglige ledelse i en virksomhet å vurdere hvor aggressivt krav skal forfølges, og hvilke midler som skal benyttes. Det er vanlig at beføyelser som en part har etter en kontrakt ikke utøves, fordi man ikke ønsker et høyt konfliktnivå.

Krav på tilskudd etter Samarbeidsavtalen er imidlertid ikke et ordinært krav, men en særskilt måte å finansiere kapitalkrevende virksomhet, hvor manglende betaling umiddelbart vil få konsekvenser for virksomheten. Det skal ikke bygges opp en felles kontantbeholdning,⁷² og hvis det ikke er behov for deltakerens tilskudd, skal i utgangspunktet de unødvendige innkalte tilskudd betales tilbake pro rata. Det må derfor spørres om operatøren har *plikt* til å inndrive kravet mest mulig effektivt, og dermed å utøve det press som fratakelse av stemmeretten gir mulighet til.

⁷¹ Slik også Huitfeldt (2014) s. 222. Motsatt Kaasen (2010) s. 300.

⁷² Regnskapsavtalen art. 1.2.1 sjette ledd.

Det kan være gode grunner til ikke å eskalere konflikter i interessentskapet, slik at det kan være situasjoner hvor det ikke er grunn til å frata misligholdende deltaker stemmeretten. Det er imidlertid ingen grunn til at avgjørelser som påvirker stemmereglene i interessentskapet skal avgjøres av operatøren. Siden operatøren kan kreve misligholdte krav dekket av de andre deltakerne, går ikke manglende inndrivning ut over operatøren, men de andre deltakerne.

Utgangspunktet må derfor være at operatøren har *plikt* til å drive inn det misligholdte kravet, og sende påkrav slik at fristen for fratakelse av stemmerett starter å løpe. Hensynene nevnt ovenfor går imidlertid ikke lengre enn at dette spørsmålet må kunne reguleres av Styringskomiteen, i alle fall gjennom generelle direktiver, jf. art. 1.3 tredje ledd. Konkrete direktiver er imidlertid mer tvilsomt, på grunn av sakens natur. At deltaker A skal stemme over hvorvidt han selv skal miste stemmerett synes unaturlig, men det er i utgangspunktet ikke grunnlag i avtalens ordlyd for å utestenge ham fra behandlingen av spørsmålet om han skal utestenges. Dette spørsmålet må dermed avgjøres etter regelen om myndighetsmisbruk i spesielle bestemmelser art. 3.

2.4.1.2 Frist

Deltakeren taper stemmerett og informasjonstilgang når fem dager er gått fra han «har mottatt» påkravet fra operatøren. Fristen avbrytes eventuelt ved at misligholdet opphører, altså at parten betaler kravet.

2.4.2 Virkning

Virkingen av operatørens påkrav inntreffer 5 forretningsdager etter at parten har mottatt påkravet. Da «mister [parten] sin stemmerett og adgang til data og opplysninger». Det kreves med andre ord ikke noen aktiv handling fra operatøren ut over påkravet.

Det reiser seg to separate spørsmål knyttet til hva som ligger i at parten «mister sin stemmerett og adgang til data og opplysninger»: Det første spørsmålet er om parten også mister retten til å *møte* i de organer partene skal være representert, men uten å kunne *stemme*. Det andre

spørsmålet er hvordan stemmereglene skal forstås når en part har mistet stemmeretten etter bestemmelsen.

2.4.2.1 Tap av møterett

I juridisk teori er det av Tveit hevdet at ordlyden må forstås slik at den misligholdende part fortsatt beholder sin rett til å *sitte* i styringskomiteen, selv om han har mistet retten til å *stemme* i den.⁷³ Gode grunner taler etter mitt syn for en annen tolkning. Misligholdende part taper etter art. 9.2 ikke bare stemmeretten, men også retten til å motta informasjon fra fellesskapet. Det er ikke mulig å avholde møter hvor det skal fattes beslutninger uten at det deles informasjon, og tilstedeværelse i styringskomiteen vil undergrave tapet av retten til informasjon.

Tveit begrunner tilsynelatende sitt syn med at retten til å sitte i styringskomiteen og retten til å stemme i styringskomiteen er regulert i forskjellige artikler i Spesielle bestemmelser. Art. 9.2 viser imidlertid ikke til spesielle bestemmelser, men er mer generell i sin ordlyd. Jeg kan derfor ikke se at dette gir grunnlag for en annen tolkning.

For at bestemmelsen skal fungere etter sin hensikt, må den altså tolkes slik at misligholdende part ikke har rett til å møte i styringskomiteen så lenge han er fratatt stemmerett og rett til informasjon.

2.4.2.2 Beregning av nye stemmereglar etter mislighold

Neste spørsmål er hvordan stemmereglene skal forstås når en eller flere parter har mistet stemmerett.

Det er to alternative måter å praktisere stemmereglene etter at én part er fratatt sin stemmerett: Det ene er at de resterende parter beholder sine stemmer, med samme flertallskrav. Det andre er at man beregner på nytt, slik at den samme andelen av de resterende stemmer kreves for å oppnå flertall som man tidligere krevde av alle stemmer.

Alternativ 1 er minst inngripende, og avbøter de negative virkninger av at deltakeren er bundet av vedtak som fattes uten ham. Han vil miste muligheten til å påvirke de andre deltakerne i prosessen, men det vil ikke kunne finnes flertall til løsninger som ikke også kunne vært vedtatt

⁷³ Tveit (2014) s. 148.

om deltakeren hadde stemmerett. Det gjør virkningene av sanksjonen mindre, og skaper mindre oppfylingspress.

Alternativ 2 er mer inngripende, ved at selv små mindretall kan fatte viktige vedtak som binder større flertall. Det sikrer til gjengjeld beslutningsdyktighet i interessentskapet.

Alternativ 1 vil i enkelte situasjoner føre til at det ikke er mulig å få flertall for noe forslag i styringskomiteen. Situasjonen vil kunne oppstå enten hvor én stor deltaker eller flere små misligholder. En slik situasjon bør unngås, og regelverket bør ikke legge opp til det. Spørsmålet er om ordlyden krever denne løsningen.

Ordlyden i stemmereglene⁷⁴ er at «vedtak foreligger når minst y av medlemmene som til sammen representerer minst x % av Deltakerandelene har stemt for et forslag.» Stemmekravene i de enkelte tillatelser er ikke offentlig tilgjengelig informasjon, men departementet praktiserer følgende stemmekrav som hovedregel:⁷⁵

- 1 deltaker: Vedtak fattes av 1 deltaker med minst 100 % av stemmene
- 2 deltakere: Vedtak fattes av 2 deltakere med minst 100 % av stemmene
- 3 deltakere: Vedtak fattes av minst 2 deltakere med minst 50 % av stemmene
- 4 deltakere: Vedtak fattes av minst 3 deltakere med minst 50 % av stemmene
- 5 deltakere: Vedtak fattes av minst 3 deltakere med minst 50 % av stemmene

Med dette som utgangspunkt vil det være mulig å refordele stemmene som ikke kan avgis på grunn av mislighold på en måte som er i tråd med departementets praksis: Hvis én deltaker faller fra i en lisens med 5 deltakere, kan man stille krav til at 3 av de resterende deltakerne stemmer for, og at disse representerer minst 50 % av de gjenværende stemmene.

⁷⁴ Spesielle bestemmelser art. 3.2.

⁷⁵ Ekeberg (2012) s. 39.

Tilsvarende kan man kreve at minst 2 deltakere som representerer minst 50 % av de gjenværende stemmene hvis en deltaker fratras stemmeretten i en lisens med 4 deltakere.

Denne løsningen passer mindre bra på tillatelser som *ikke* følger hovedregelen. Da vil det være tatt særskilte hensyn, for å unngå at enkelt deltakere får for mye innflytelse enten gjennom vetorett eller positiv kontroll.

Problemstillingen skiller seg grunnleggende fra at deltakerne ikke *vil* stemme for et vedtak, fordi det i en slik situasjon vil være mulig å foreslå et annet vedtak som den trenerende deltaker er villig til å stemme for. Det blir med andre ord et spørsmål som må løses kommersielt. I problemstillingen jeg diskuterer her er situasjonen at det ikke vil være *mulig* å finne flertall. Det er en uakseptabel situasjon.

En lignende problemstilling er tatt stilling til for de situasjonene hvor Petoro ikke kan stemme for SDØEs andel i saker om valg av leverandør.⁷⁶ Når Petoro må fratse i slike saker skal deres «stemmevekt fordeles mellom Partene i samme forhold som mellom disse Parters Deltakerandeler». Det er så presisert hva dette vil si i praksis, ved at det oppgis hvilken stemmevekt de resterende deltakerne har i slike saker og hvor stort flertall som kreves.

Løsningen ved Petoros fratredelse kan vise hvordan problemet med refordeling kan løses, ved at man bruker det samme prinsippet hvor en misligholdende deltaker må fratse. Petoro er imidlertid ikke deltaker i alle lisenser, og det er ikke mulig å analysere på en systematisk måte hvordan problemene har vært løst i flere lisenser fordi konkrete avtaler ikke er offentlig tilgjengelig. Samtidig kan man ta regelens eksistens og presisjonsnivå til inntekt for at det ikke er grunnlag for å refordele stemmerett ved mislighold. Man har valgt å løse dette for Petoros fratreden, men ikke for misligholdssituasjonen, og et slikt valg kan hevdes å være bevisst. At det ikke finnes noen skriftlig regulering er imidlertid et svakt argument mot at den aktuelle løsning skal velges.

Viktige er det at man for Petoros fratreden har sett det nødvendig å presisere hvordan refordelingen skal gjennomføres, i tillegg til den

⁷⁶ For mer om bakgrunnen for dette, se Ekeberg (2012) s. 50.

generelle bestemmelsen om hvilket prinsipp man skal refordele etter. Dette kan tale for at den generelle bestemmelsen ikke alltid er tilstrekkelig for å komme til riktig stemmeregel etter fratreden. Dette argumentet er imidlertid ikke særlig overbevisende. Det er mulig å løse problemet med hvordan å refordele stemmeretten basert på den generelle regelen at den misligholdende parts andel fordeles mellom de gjenværende partene i samme forhold som mellom deres deltakerandeler. Presiseringen for tilfellet hvor Petoro fratrer kan være tatt inn av rent praktiske grunner, ved at den virker prosess- og tvistedempende, og hindrer at deltakerne må bruke unødvendige ressurser på å diskutere hvordan den generelle regelen slår ut i den konkrete sak. At Petoro fratrer er vesentlig mer praktisk enn mislighold: Det skjer med jevne mellomrom, og presiseringer som virker ressursbesparende er dermed en fordel å ta inn i kontrakten selv om de rettslig sett ikke er nødvendige.

Et annet argument for å refordele misligholdende deltakers stemmerett er at misligholdsbeføyelsen skal være et effektivt pressmiddel. Neste steg på eskaleringsstigen er tvangsutløsning, og inntreer først etter 90 dager. Trusselen om tvangsutløsning er lite egnet til å unngå at deltakere bruker operatøren som kortsiktig finansiering,⁷⁷ fordi han for å unngå tvangsutløsning kan betale etter 2 måneder og 29 dager. Femdagersfristen for å tape stemmerett bør dermed bidra til å skape et effektivt pressmiddel mot kortsiktig mislighold. Hvis de ikke-misligholdende parter ikke kan fatte vedtak som ikke uansett kunne fattes mot misligholdende parts stemme, er det betydelig mindre risikabelt å misligholde.

Det avgjørende argumentet er imidlertid at alternativ 1 kan lede til situasjoner hvor styringskomiteen ikke er beslutningsdyktig. Hvis flere deltakere misligholder, eventuelt én stor deltaker, kan en slik regel lede til at de gjenværende deltakerne ikke kan fatte noe vedtak. Det er en uakseptabel situasjon, og det taler klart mot et slikt alternativ.

At deltakeren «mister stemmeretten sin» må derfor tolkes som at stemmevekten til den misligholdende deltaker fordeles mellom de gjenværende deltakere i samme forhold som mellom deres deltakerandeler. Andelskravet forblir det samme. Om man reduserer hodekravet

⁷⁷ For mer om denne problemstillingen, se Pereira (2012) s. 52.

må avgjøres mer individuelt, men med utgangspunkt om at mer enn halvparten av deltakerne må stemme for et vedtak.

Et eksempel vil gjøre dette klarere. En tenkt utvinningstillatelse har følgende sammensetning:

- A: 40 %
- B: 30 %
- C: 20 %
- D: 10 %

Etter hovedregelen (se over) må vedtak fattes av minst 3 deltakere som representerer minst 50 % av stemmene. Deltaker C misligholder en cash call, og fratras stemmeretten. Hans stemmerett fordeles blant de resterende deltakere etter slik at den nye stemmevekten blir som følger:

- A: 50 %
- B: 37,5 %
- D: 12,5 %

Det kreves nå at minst 2 av deltakerne som representerer minst 50 % av stemmene stemmer for et vedtak.

Hvis stemmereglene i en gitt tillatelse ikke følger hovedregelen om 50 % stemmeflertall og mer enn halvparten av deltakerne, må man se på begrunnelsen for avviket, og sørge for at de samme interesser ivaretas også ved beregningen av ny stemmeregel.

Ved fratakelse av stemmerett må det altså beregnes ny stemmeregel, slik at styringskomiteen forblir beslutningsdyktig.

2.4.2.3 Forbud mot maktmisbruk

Etter Spesielle Bestemmelser art. 3.2 siste ledd kan ikke Styringskomiteen treffe noen vedtak «som er egnet til å gi visse Parter eller andre en urimelig fordel på andre Parters eller interessentskapets bekostning». Dette forbudet må gjelde også når en deltaker er utestengt, spesielt siden deltakeren fortsatt er ansvarlig for vedtakene som fattes.

Det holder imidlertid ikke for å rammes av denne regelen at vedtaket er i strid med misligholdende deltakers ønsker eller interesser. Det er heller ikke uvanlig at det fattes vedtak som er til fordel for en gruppering og til ulempe for en annen. For å rammes av forbudet må vedtaket føre til en *urimelig* fordel til en eller flere av de ikke-misligholdende deltakere.

Det sentrale her er imidlertid at vedtak som rammes av forbudet vanligvis også ville være ulovlige om deltakeren ikke var fratatt stemmeretten. Det kan tenkes å være høyere sannsynlighet for slike vedtak fattes hvor deltakeren ikke er der for å argumentere sin sak, men forbudet mot maktmisbruk synes å være et lite effektivt verktøy for misligholdende deltaker å ivareta sine interesser.

2.4.2.4 Ophør av tap av stemmerett

Etter art. 9.2 tredje ledd anses misligholdet for opphørt når deltakeren har oppfylt sin betalingsforpliktelse med påløpet renter, fratrukket avregning for eventuell overtatt petroleum. Når misligholdet er «oppført», får deltakeren sin stemmerett tilbake, jf. «så lenge misligholdet varer» i første ledd. Når det ikke kreves noen særskilt disposisjon for å *frata* deltakeren stemmeretten, er det naturlig å anta at det heller ikke kreves noen særskilt disposisjon ut over at kravet gjøres opp for at deltakeren skal få stemmeretten tilbake.

2.4.3 Oppsummering

Stemmerett tapes fem dager etter at parten mottar første påkrav fra operatøren etter at han er i mislighold, altså etter at betalingsfristen i cash callen er utløpt. Når stemmeretten tapes har han ikke tilgang i noen av de felles organer, og har ikke rett til å motta informasjon om den felles virksomheten. Deltakeren får stemmeretten tilbake når han betaler den misligholdte cash callen, tillagt forsinkelsesrente. Om en eller flere av de andre deltakerne har beslaglagt petroleum, så skal deltakeren bare betale det overskytende. Om den beslaglagte produksjonen er stor nok til å dekke hele kravet etter beregningsmetoden presentert over, får deltakeren tilbake stemmeretten på beslagdagen.

I perioden hvor misligholderen ikke har stemmerett kan de resterende deltakerne styre virksomheten uten at den misligholdende part involveres, og uten at han informeres om de vedtak som fattes. Dette medfører en vesentlig risiko for at det fattes for deltakeren ugunstige vedtak. For eksempel vil en deltaker med svake finanser kunne ha en klar interesse i minst mulig ambisiøse og risikable prosjekter, og heller foretrekke lave kostnader med lavere potensielle inntekter.

Tapet av informasjonstilgang i tillegg til stemmerett gjør det svært risikabelt å misligholde. Om en bare mistet stemmerett, men hadde normal informasjonstilgang, ville deltakeren kunne «spekulere» i å misligholde en periode, men innfri når det skulle fattes beslutninger som viktige for misligholderen (eller før fristen for tvangsutløsning, se under). På grunn av tapet av informasjonstilgang er ikke dette en farbar vei. Denne misligholdssanksjonen påfører ikke misligholderen noe umiddelbart tap, men innebærer en risiko for en utvikling i lisensen som er ugunstig for misligholderen. Hvor stor denne risikoen er vil variere med hvilket stadie lisensen er inne i, og dermed hvilke beslutninger som er aktuelle.

2.5 Tvangsutløsning

Den siste og mest inngripende misligholdssanksjonen er tvangsutløsning. Etter art. 9.3 kan de øvrige parter kreve at misligholdende part «overdrar sin deltakerandel til dem» hvis partens mislighold «varer mer enn 3 måneder etter at Operatøren har underrettet styringskomiteen, Departementet, og de(n) som har registrert panterett i deltakerandelen».

2.5.1 Vilkår

Vilkåret for tvangsutløsning er todelt: For det første må det ha gått tre måneder med sammenhengende mislighold etter at departementet, styringskomiteen og eventuelle panthavere er varslet. For det andre må tvangsutløsning *kreves*.

Det stilles ikke krav til størrelsen på det misligholdte kravet eller til misligholdets konkrete virkning for operatøren eller fellesskapet i den

aktuelle situasjonen. Så lenge det er gått tre måneder kan tvangsløsning kreves. Regelverket er lagt opp til å være svært lett å praktisere, for å skape tydelige pressmidler og unngå tvil.

2.5.1.1 Fristberegning

Fristens utgangspunkt følger klart av ordlyden: Det er når operatøren *har underrettet* styringskomiteen, Departementet og eventuelle registrerte panthavere. Det vil si at fristen regnes fra operatøren har sendt varsel, ikke fra de aktuelle partene har mottatt varselet. Et spørsmål er om hva som skal «underrettes»: Er det tilstrekkelig å informere om at en part er i mislighold, eller må operatøren også informere om de potensielle konsekvensene av dette? I mangel av spesifikke innholdskrav i ordlyden bør det ikke kreves mer enn at det informeres om selve misligholdet. De aktuelle interessentene bør selv kunne undersøke hva som kan være virkningene av dette.

Når det gjelder fristens lengde, så er begrepet «måneder» er ikke definert i kontrakten, og fristberegningen må dermed ta utgangspunkt i kalendermånedene. Fristen løper dermed ut ved midnatt kalenderdagen forut for fristens utgangspunkt, tre kalendermåneder senere. Hvis operatøren har underrettet interessentene 15. januar, må altså fristen løpe ut ved slutten av 14. april. Dette gjør at fristen regnet i antall dager kan variere etter hvilken kalendermåned man er inne i.

Et særskilt spørsmål er hvordan fristen beregnes når det er flere forfalte krav mot deltakeren. I prinsippet kunne det gjelde separate frister hvor hver enkelt cash call. Ordlyden er imidlertid at «en Parts mislighold» «varer», og art. 9 henviser til art. 7 og 8, ikke til detaljreglene i regnskapsavtalen. Etter art. 9.2 tredje ledd må en part ha «oppfylt sin betalingsforpliktelse med påløpte renter» for at misligholdet skal anses opphørt, og betalingsforpliktelsen til enhver tid er summen av de cash calls som er forfalt på det tidspunktet. For å avbryte fristen etter art. 9.3 må derfor parten ha gjort opp alle utestående, forfalte krav.

2.5.1.2 Personelle vilkår

Etter ordlyden er det «de øvrige Parter» som kan kreve tvangsutløsning. Dette i motsetning til tap av stemmerett, hvor det er *operatøren* som i utgangspunktet iverksetter misligholdsbeføyelsen.

Et spørsmål som da reiser seg, er hvem som med bindende virkning kan kreve tvangsutløsning. Spørsmålet er om hver og en av de øvrige parter kan kreve tvangsutløsning, om alle partene må kreve det eller om det er omfattet av flertallsreglene.

Det er lett å se for seg motstridende interesser i en slik sak. De forskjellige deltakerne kan ha forskjellig syn på sannsynligheten for at misligholdende deltaker vil klare å betjene sine forpliktelser i framtiden. En liten deltaker kan ønske å beholde en annen liten deltaker i lisensen, fordi de større deltakerne får mer makt hvis misligholdende parts andel fordeles og stemmereglene endres. Den eller de større deltakerne ønsker derimot å oppnå større grad av kontroll, og vil dermed tjene på en tvangsutløsning.

Et sentralt bakteppe for spørsmålet om hvem som kan erklære tvangsutløsning er at virkningen av tvangsutløsningen er at den misligholdende parts andel skal fordeles mellom de øvrige parter etter deres deltakerandeler, med mindre annet avtales. Det betyr at alt annet enn enstemmighet vil innebære en mulighet for at en av partene kan måtte øke sin eierandel mot sin vilje.

Ved første øyekast synes dette betenkelig, men det er viktig å huske at deltakeren ved å bli rettighetshaver har påtatt seg solidarisk ansvar for *alle* kostnadene ved prosjektet. På tidspunktet hvor tvangsutløsning er aktuelt har misligholdet allerede vart i 3 måneder, mesteparten av tiden uten stemmerett og uten sikker tilgang til eventuell produksjon. Det er i seg selv et tegn på at deltakeren vil fortsette å misligholde. Det er dermed bare tale om å gjøre en midlertidig situasjon varig, som er godt innenfor den risiko som deltakeren har påtatt seg. Det er dermed ikke så problematisk å akseptere at en deltaker mot sin vilje kan pålegges å overta sin andel av misligholdende deltakers andel.

Ordlyden «de øvrige Parter» gir isolert sett ikke mye veiledning, da både flertallsvedtak, enstemmighet og vedtak bestemt av en av de øvrige parter kan sies å være innenfor ordlyden. Bruken av «De øvrige Parter»

taler likevel noe mot at kompetansen ligger til den enkelte deltaker hver for seg. Da burde ordlyden «en eller flere av» eller «hver av de øvrige Parter» vært brukt. Ordlyden gir imidlertid ingen veiledning for om det gjelder flertallskrav eller krav om enstemmighet.

Enstemmighet gir alle ikke-misligholdende parter veto, noe som gjør tvangsutløsning mindre effektivt som pressmiddel.

Flertallsreglene gjelder utgangspunktet bare i styringskomiteen, og kompetansen til å erklære tvangsutløsning ligger til «de øvrige deltakere», ikke til «interessentskapet». På den annen side men stemmereglene enkelt anvendes på spørsmål om mislighold om det er nødvendig. Den misligholdende deltakeren vil være fratatt stemmeretten, slik at spørsmålet kan behandles i styringskomiteen uten at det volder problemer med at en deltaker stemmer over tvangsutløsning av seg selv.

Et alternativ er at hver og en av de ikke-misligholdende kan erklære tvangsutløsning, med en *rett* for de øvrige deltakere til å delta. Tvangsutløsningsretten vil da skape mest mulig oppfyllingspress, samtidig som ingen av deltakerne trenger å øke sin andel mot sin vilje, og alle deltakerne beholder sin rett til å overta andelen til gunstig pris. Dette ville innebære at en erklæring om tvangsutløsning fra én part har virkning som et *påbud* til den misligholdende deltaker, mens den overfor de øvrige ikke-misligholdende deltakere er et *tilbud* om å overta deres andel av den tvangsløste andel. Da vil det være opp til de øvrige deltakere å akseptere eller ikke. Aksepterer de, foreligger avtale om en annen fordeling, jf. art. 9.4. Aksepterer de ikke, følges hovedregelen i art. 9.4.

Denne løsningen vil imidlertid innebære at den enkelte deltaker får svært stor innflytelse over interessentskapets sammensetning. Ved tvangsutløsning blir det én deltaker mindre i interessentskapet, slik at den totale betalingsevnen svekkes. Gode grunner taler for å kreve flertallsvedtak for å treffe så viktige beslutninger.

I selskapsloven er utelukkning av deltaker ved utløsning regulert i § 2-36. Vedtak om utelukkning fattes av selskapsmøtet etter krav fra en deltaker. Etter selskapsloven gjelder ikke noen flertallsregel, men en hovedregel om enstemmighet.⁷⁸ Den enkelte deltaker kan imidlertid etter

⁷⁸ Sel. § 2-12.

selskapsloven *kreve* den misligholdende deltaker utløst ved dom. Dette gjelder ikke etter samarbeidsavtalen.

Den enkelte deltaker står mindre sterkt i interessentskapet enn etter selskapsloven, og bør derfor ikke ha verken vetorett eller fatte vedtak alene. Det følger imidlertid av systemet at flertallsprinsippet kun gjelder for *interessentskapets rettigheter*, og ordlyden «de øvrige Parter» tilsier at retten til å tvangsutløse tilhører den enkelte part, og ikke interessentskapet. Dette systemargumentet må etter mitt syn være avgjørende, og den enkelte deltaker kan dermed med bindende virkning for seg selv og for misligholdende deltaker erklære tvangsutløsning når vilkårene for dette er oppfylt.

2.5.2 Intervensjonsbetaling

Panthavere har etter art. 9.3 annet ledd «rett til å innbetale forfalte tilskudd i overensstemmelse med påkravet med befriende virkning for misligholdende Part». Dette vil avverge tvangsutløsning, og således sikre panthavers rett.

Et spørsmål er om panthaver må betale også forsinkelsesrenter for å unngå tvangsutløsning. Misligholdende part må betale «sin betalingsforpliktelse med påløpte renter» for at misligholdet skal anses opphørt, jf. art. 9.2 tredje ledd. Etter ordlyden i art. 9.3 annet ledd kan panthaver betale «forfalte tilskudd i overensstemmelse med påkravet med befriende virkning for den misligholdende Part», og dette kunne tale for at parten er fri hvis panthaver bare betaler hovedstolen, eventuelt bare har rett til å betale hovedstolen med befriende virkning, og ikke rentekravet. Ingen av disse alternativene gir mening, og «forfalte tilskudd i overensstemmelse med påkravet» må tolkes som at også forsinkelsesrenter må betales av panthaver for at deltakeren skal være ute av mislighold.

Siden kravet gjøres opp «med befriende virkning» må dette også frita deltakeren for andre misligholdsbeføyelser. Det innebærer at deltakeren får tilbake stemmeretten ved intervensjonsbetaling, selv om regelen om intervensjonsbetaling står i bestemmelsen om tvangsutløsning. Retten til intervensjonsbetaling er utslag av et alminnelig prinsipp, og kreditor

kan i alminnelighet ikke utøve misligholdsbeføyelser hvis en tredjemann oppfyller i debitors sted.⁷⁹ Penger er fungible, og det bør være Systemet i Samarbeidsavtalen bygger videre på at misligholdsbegrepet er likt for de forskjellige beføysene. Hvis kravet er gjort opp med befriende virkning etter 9.3 har heller ikke deltakeren noen mulighet til å gjøre opp etter art. 9.2, og det er ikke noen grunn til at partnerne skal dras inn i forholdet mellom panthaver og debitor.

Intervensjonsbetaling er spesielt viktig fordi panteheftelser skal slettes ved tvangsutløsning, jf. delkapittel 2.5.3.5 under.

2.5.3 Virkning

Etter art. 9.3 skal deltakerandelen overføres «heftelsesfritt» når oppgjør er foretatt. For å beholde sin sikkerhetsrett må dermed panthavere benytte sin rett til intervensjonsbetaling for å avverge at vilkårene for tvangsutløsning foreligger. Dette er i tråd med prinsippet om at panthaver må respektere eksisterende rettigheter, og bare trer inn i pantsetters rett: Samarbeidsavtalen er en integrert del av utvinningstillatelsen, og panthaver får bare rett til det deltakeren har rett til etter denne. Risikoen for tvangsutløsning er synbar for panthaverne før pantet etableres.

Det skal *avtales* et vederlag for overføringen, men dette vederlaget skal ikke overstige bokført verdi av partens andel av investeringer. Denne regelen reiser to spørsmål: 1: Hva skjer hvis deltakerne ikke kommer fram til en avtale? Og 2: Hva menes med «bokført verdi» i denne sammenhengen?

2.5.3.1 Avtale

Et viktig spørsmål er hvilket vederlag som skal betales om deltakerne ikke blir enige. Dette er et sentralt punkt i alle forhandlinger: Hva er partenes beste alternativ til en fremforhandlet avtale. Bakteppet for forhandlingene som Samarbeidsavtalen forutsetter vil bestemmes av Samarbeidsavtalens regel hvor de ikke blir enige. Hva er da alternativet for den misligholdende deltakeren, og hva er alternativet for de ikke-misligholdende deltakere?

⁷⁹ Hagstrøm (2011) s. 199-200.

Om dette bare var en ordinær avtale om kjøp, ville misligholdende deltakers alternativ til å selge være å beholde sin andel, mens de ikke-misligholdende deltakere ville være å bruke sin kapital på noe annet. Men her er bakteppet at de ikke-misligholdende deltakere har en *rett* til å få overdratt andelen til seg. Spørsmålet er bare hva de må betale for dette.

Det er i alle fall to lett tenkelige alternativer: Det skal betales vederlag lik den øvre grensen (bokført verdi) eller det skal betales null vederlag. Ordlyden løser ikke problemet, men svaret kan finnes ut fra en system-betraktning: Etter art. 9.3 fjerde ledd har ikke de ikke-misligholdende parter krav på å få overført andelen før «Oppgjør er foretatt i samsvar med foregående ledd». Det innebærer at deltakeren kan nekte å akseptere noe annet enn maksimalt vederlag, og uten noen tvisteløsningsmekanisme har ikke partene noen mulighet til å tvinge gjennom overføring før oppgjør er foretatt.

Så lenge partene ikke har kommet fram til en avtale, beholder dermed den misligholdende part sin andel inntil de ikke-misligholdende parter betaler det maksimale vederlaget.

2.5.3.2 Bokført verdi

Bokført verdi betyr etter annet punktum «differansen mellom brutto bokført verdi på transaksjonstidspunktet og de samlede bedriftsøkonomiske avskrivninger i samsvar med god regnskapsskikk frem til dette tidspunktet.» Brutto bokført verdi er definert i Samarbeidsavtalens definisjoner som «den enkelte Parts andel av de totale akkumulerte utbyggingskostnader som etter oppgave fra Operatøren er belastet felleskontoen».

Pristaket skal med andre ord reflektere verdien av det parten har *skutt inn* i virksomheten, men skal ikke gi han noen kompensasjon for det han kunne forvente å *ta ut* fra virksomheten; bokført verdi inkluderer ikke verdien av petroleumsreserver/forventet framtidig produksjon. Etter ordlyden skal det imidlertid ikke tas hensyn til bedriftsøkonomiske *nedskrivninger* i samsvar med god regnskapsskikk.

At man ikke justerer for nedskrivninger vil være en dårlig løsning, fordi det ikke henger sammen med systemet, og formålet med reglene:

At taket skal reflektere dagens verdi av investeringene. Hvis det viser seg at det er gjort investeringer i infrastruktur som ikke kan brukes e.l., så er det liten grunn til at misligholdende part ikke skal ta sin del av også dette tapet. Hvis nedskrivninger ikke inkluderes, blir det også mindre rimelig at misligholderen kan si nei til alt annet enn pristaket.

Spørsmålet er dermed om det er grunnlag for å ta hensyn til bedriftsøkonomiske nedskrivninger i det maksimale vederlaget etter art. 9.3. Et utvalg satt ned av Norsk Olje og Gass for å gjennomgå disse reglene legger til grunn at det er «operatørens bokførte verdi» som danner grunnlag for prisen.⁸⁰ Operatøren skal føre regnskaper etter god regnskapsskikk, jf. art. 10.1, og dette inkluderer et balanseregnskap hvor anleggsmidler skal nedskrives til virkelig verdi om det inntre et verditap som ikke forventes å være forbigående.⁸¹ «Brutto bokførte verdier» er imidlertid definert i innledningen av avtalen som «den enkelte Parts andel av de totale akkumulerte utbyggingskostnadene som etter oppgave fra Operatøren er belastet felleskontoen», og etter art. 9.3 er «bokført verdi» lik «differansen mellom Brutto bokført verdi på tidspunktet for overdragelsen og de samlede bedriftsøkonomiske avskrivninger i samsvar med god regnskapsskikk frem til dette tidspunktet». En så klar definisjon må gå foran en friere ordlydstolkning av begrepet «bokført verdi», og det skal derfor ikke tas hensyn til nedskrivninger ved beregning av det øvre vederlaget etter art. 9.3.

Det skal videre gjøres fradrag for kostnader ved overdragelse, ubetalte tilskudd fra misligholdende part og for «eventuelle panteheftelser». Andelen skal overføres heftelsesfri, og systemet tilsier dermed at fradragene for «eventuelle panteheftelser» skal gå til panthaver etter de aktuelle panteheftelsene. Hvis ikke taper panthaver dobbelt opp på regelen, og de andre deltakerne tjener på at misligholdende deltaker har pantsatt andelen. Om panthaver måtte begrense seg til vederlaget etter fradrag, ville det føre til at dekningen ble mindre jo større pantekravet var. Det er en absurd løsning, som ikke tjener noen hensikt. Bestemmelsen om at det skal gjøres fradrag for «eventuelle panteheftelser» må derfor tolkes

⁸⁰ NOROG (2016) s. 14.

⁸¹ Regnskapsloven § 5-3.

slik at denne summen går til fradrag i vederlaget *til misligholderen*, men ikke i vederlaget som de ikke-misligholdende parter må betale: De betales direkte til panthaver.

2.5.3.3 Oppgjøret mellom de ikke-misligholdende deltakerne

Som hovedregel skal deltakerandelen som overdras fordeles mellom de øvrige parter etter deres deltakerandeler. Dette sikrer at innflytelsen og de økonomiske forholdene mellom disse forblir likt. En annen løsning kan imidlertid avtales.

Som nevnt ovenfor, må et krav om tvangsutløsning fra én part til deltakeren tolkes som et tilbud til de øvrige deltakere om å overta hele andelen. Dette er nødvendig av systemhensyn, for å gjøre trusselen om tvangsutløsning effektiv. De øvrige parter vil da ha anledning til å utøve den rettighet de har som følge av tvangsutløsningen, eller å stå over.

2.5.3.4 Utfylling av reglene om tvangsutløsning

Reglene om tvangsutløsning kan føre til urimelige resultater, fordi tapet som den misligholdende part lider som følge av tvangsutløsning ikke nødvendigvis står i forhold til virkningen av misligholdet. Også mislighold av små krav fører til tvangsutløsning, og tre måneder er kort tid. Dette ligger imidlertid i dagen, og er et resultat av en bevisst avveining mellom disse hensynene. Mer problematisk er det at rigiditeten i regelverket også virker motsatt vei: Så lenge misligholdende deltaker gjør opp for seg etter to måneder og 29 dager kan han misligholde neste cash call i inntil 3 måneder.

Dette kan tenkes løst ved at man utfyller avtalen med selskapslovens regler om utelukkning. Etter § 2-36 første ledd bokstav b kan en deltaker utestenges når han har «krenket selskapsforholdet vesentlig ved mislighold». Dette må nok anses som et alminnelig prinsipp, som også kan gjenfinnes i kontraktsretten. Det er imidlertid problematisk å utfylle Samarbeidsavtalen med regler for situasjoner som allerede er regulert der. Mye taler for at avtalen anses som uttømmende på de områdene den regulerer. Det betyr at de øvrige deltakere ikke kan tvinge ut en deltaker

som misbruker tremånedersfristen i art. 9.3, men må holde seg til beslag av petroleum og fratakelse av stemmerett.

2.5.3.5 Panthavers stilling

Det finnes to typer pant i utvinningstillatelser: Fellespant innebærer at rettighetshavergruppen pantsetter hele tillatelsen for sikring av felles forpliktelser, mens individuelt pant innebærer at den enkelte rettighetshaver pantsetter sin andel av utvinningsretten for sikring av egne forpliktelser. Petrl. § 6-2 åpner for begge typer pant. I tillegg til tillatelsen i snever forstand pantsettes også tilhørende andel i interessentskap og ideell andel av interessentskapets midler, jf. over i pkt. 1.5.5.1 og under i pkt. 3.3.2.

Finansiering av prosjektet skjer i praksis alltid individuelt, ved at den enkelte deltaker har ansvar for å finansiere sin andel av forpliktelsene. Det er usikkert om Samarbeidsavtalen overhodet åpner for felles finansiering,⁸² og i praksis brukes det i alle fall ikke.⁸³

Etter art. 9.3 skal andelen ved tvangsløsning overføres heftelsesfritt. Det er et spørsmål om dette kun gjelder ved individuell pantsettelse, eller om en enkelt panthaver med pant i en hel utvinningstillatelse også må godta at en del av sikkerheten forsvinner ved mislighold fra den ene partneren. Dette må sannsynligvis tolkes til kun å gjelde individuell pantsettelse. Det er ingen grunn til at en eventuell fellespanthaver skal miste sikkerhet i en andel av tillatelsen ved tvangsløsning, da også de resterende deltakere har pantsatt sine opprinnelige andeler, og normalt vil være solidaransvarlig også for den delen av det felles lån som deltakeren misligholder.

Individuelle panthavere mister sin rett i utvinningstillatelsen ved tvangsløsning, og må for å beholde retten i utvinningstillatelsen benytte seg av intervensjonsbetaling. Dette forutsetter imidlertid at panthaver er villig til å øke sitt engasjement. Det kan være tilfelle i enkelte situasjoner, spesielt hvis det synes som deltakeren er nær ved å komme fram til en

⁸² Ellenes (2000) legger på s. 80 og s. 102-103 til grunn at felles prosjektfinansiering i alle fall ikke kan bestemmes av et flertall, fordi Samarbeidsavtalen bygger på en rett og plikt til individuell finansiering. Jeg er enig i det.

⁸³ Hammer (2009) s. 502.

løsning på sine betalingsproblemer, men ofte vil ikke dette være aktuelt for panthaver å øke sitt engasjement.

Panthaver har sikkerhet i vederlagskravet, ved at dette skal betales direkte til han, jf. drøftelsen i pkt. 2.5.3 over. Det er kun vederlaget etter fradrag for ubetalt tilskudd panthaver får utbetalt til seg. Dette fremgår ikke umiddelbart av ordlyden, som bare direkte regulerer størrelsen på vederlaget som skal utbetales til Deltakeren. Denne sier bare at det skal gjøres fradrag for «ubetalt tilskudd», «eventuelle panteheftelser» og omkostninger ved overdragelsen, og sier ikke noe om i hvilken rekkefølge disse kravene skal gå til fradrag. Summen av disse vil ofte kunne være større enn bokført verdi, spesielt som følge av den store utstrekningen med krysspant som er omtalt nedenfor i pkt. 3.3.1.

Løsningen følger av systemet, og er bekreftet i forarbeidene.⁸⁴ Panteretten er en rett i utvinningstillatelsen som sådan, og omfatter de rettigheter som tilfaller pantedebitor/rettighetshaver. Kravet fra øvrige rettighetshavere følger av *innholdet* i utvinningstillatelsen. Betaling av tilskudd er en forutsetning for rettighetshavers rettsposisjon, og en prioritering av panthavers krav foran, eller likt med, øvrige rettighetshavers krav, ville gi panthaver bedre rett enn rettighetshaver selv.

Panteretten har dermed prioritet bak de øvrige rettighetshavers sikkerhet.⁸⁵

2.6 Overdragelse

Den sikreste måten å unngå verditap som følge av betalingsproblemer på er å overdra tillatelsen til en annen rettighetshaver, med større finansiell kapasitet. Dette er i alminnelighet tillatt, men krever departementets godkjenning etter petrl. § 10-12. Reglene om godkjenning vil jeg gjennomgå i pkt. 3.2 under.

De øvrige parter kan ikke motsette seg slik overdragelse etter at obligatorisk arbeidsforpliktelse etter utvinningstillatelsen er fullført, jf. art. 23. En forutsetning for overdragelse er at en i overdragelsesavtalen tar

⁸⁴ Ot.prp.nr.72 (1982-1983) s. 22.

⁸⁵ Slik også Tveit (2014) s. 152, og Selvig (1985) s. 41 flg.

erververen er bundet av Samarbeidsavtalen og vilkårene i utvinningstillatelsen. Det innebærer at deltakeren blir fri for betalingsansvar om han finner en ny avtalepart som kan tre inn i hans sted.

2.7 Frivillig uttreden

En annen måte å bli fri for betalingsansvar på er uttreden etter art. 24. Så lenge det ikke gjenstår uoppfylt arbeidsforpliktelse eller ufullført utbyggingplan som parten har tiltrådt, kan parten tre ut av interessentskapet. Varsel skal sendes de øvrige deltakere, som får rett til å overta andelen vederlagsfritt. Etter varsel om uttreden er ikke uttredende part ansvarlig for framtidige flertallsvedtak, men forblir ansvarlig for allerede vedtatte budsjetter. Videre kan de øvrige parter etter art. 24 kreve at det stilles «tilfredsstillende garanti» for en forholdsmessig andel av interessentskapets ansvar for disponering av innretninger som tilhører interessentskapet på utredningstidspunktet. Det betyr at frivillig uttreden må antas å være siste utvei: Uttredende deltaker gir med det opp alle verdier i tillatelsen, men begrenser også ansvaret for framtidige kostnader.

2.8 Oppsummering

En rettighetshaver vil vanligvis forsøke å overdra en andel i utvinningstillatelse hvis det viser seg at han ikke kan finansiere forpliktelsene som følger med denne. Om ikke det er mulig, har han anledning til å tre ut av Samarbeidsavtalen med virkning for ansvar for framtidige flertallsvedtak.

Deltakeren er imidlertid ved uttreden fortsatt ansvarlig for de budsjetter mv. som er vedtatt på uttredelsestidspunktet, og risikerer ved varsel om uttreden at andelen overføres til de øvrige deltakere vederlagsfritt. Dette vil medføre et verditap, ved at andelen går tapt på deltakers hånd. Så lenge andelen antas å være verdifull, vil rettighetshaver derfor i utgangspunktet ikke ønske å tre ut.

Det er da misligholdsvirkningene som kan føre til verditap.

Tap av stemmerett må antas å skape et betydelig oppfyllellespress også i ulønnsomme tillatelser, spesielt i kombinasjon med tap av infor-

masjonstilgang. Ansvar for kostnader pådratt gjennom flertallsvedtak er beløpsmessig ubegrenset, slik at det å være i mislighold raskt blir svært ubehagelig for deltakeren. Ansvar for flertallsvedtak vil imidlertid alltid fordeles etter deltakerandel, slik at de øvrige rettighetshavere i utgangspunktet ikke har noe incentiv til å øke kostnadene for å utøve press mot deltakeren.

Også tvangsutløsning kan virke svært inngripende overfor deltakeren. Det skal ikke tas hensyn til størrelsen på petroleumsreservene, slik at tvangsutløsning i verdifulle tillatelser vil medføre et verditap på deltakers hånd. Jo større nettoverdi av produksjonen, altså jo mer verdifull tillatelse, jo større blir verditapet.

I tillatelser som over tid må antas å være verdifulle, men som f. eks. på grunn av markedsforhold for tiden ikke lar seg overdra, skaper misligholdsreglene et betydelig oppfyllespress, og de øvrige deltakere har god sikkerhet for sine krav. De kan velge å ta dekning enten i løpende petroleumsproduksjon eller de kan overta andelen som sådan til en for dem gunstig pris.

Dette gir imidlertid bare sikkerhet i lønnsomme tillatelser. I ulønnsomme tillatelser skaper ikke Samarbeidsavtalen like stort oppfyllingspress. Mislighold kan føre til økte kostnader ved at deltakeren ikke lengre kan påvirke budsjetter mv., men han taper i alle fall ingen verdi ved å misligholde i ulønnsomme tillatelser.

Siden misligholdssanksjonene er like strenge for mislighold av små beløp som for store beløp, gis en deltaker med betalingsproblemer sterkt incentiv til å forfordle kreditorene: Han vil tjene på å betjene krav i antatt lønnsomme tillatelser så lenge som mulig, mens han misligholder fullt ut i ulønnsomme tillatelser. Dette kan være tillatelser hvor felt viser seg å være mindre enn antatt, hvor investeringsbudsjett er overskredet eller hvor fjerningskostnader nærmer seg. Det direkte verditapet som følge av mislighold er imidlertid begrenset til verdien av tillatelsen, og for å holde deltakeren ansvarlig for dennes andel av kostnadene i ulønnsomme tillatelser er de øvrige deltakere henvist til alminnelig gjeldsfølgning mot misligholdende deltakers øvrige eiendeler.

3 Dynamiske problemstillinger: Om tildeling, overdragelse og beslag

Det overordnede spørsmålet i dette kapitlet er om reglene om overgang av deltakerposisjon/overdragelse av utvinningstillatelse legger til rette for å realisere verdiene når deltakeres finansielle situasjon er svekket, og eventuelt om realisasjonen i seg selv medfører verditap. Innledningsvis vil jeg redegjøre for to regelsett: Reglene for frivillig omsetning av utvinningstillatelser, og de alminnelige reglene om kreditorbeslag. Dette må gjennomgås for å gi den riktige konteksten for drøftelsene.

Reglene om frivillig omsetning danner grunnlaget for innholdet i kreditors beslagsrett, og for hvordan beslag kan gjennomføres.

Framgangsmåten for utlegg og tvangssalg eller konkursbeslag i andre formuesgoder vil utgjøre målestokken for om regelverket fungerer på en god måte for dekning i utvinningstillatelse. Et gjennomgående spørsmål vil være om det er regler som gjør realisasjon vanskeligere eller mer komplisert enn for andre formuesgoder, og om disse reglene lar seg begrunne i petroleumsrettslige hensyn.

3.1 Statens frihet ved tildeling og sammensetning av interessentskap

Utgangspunktet er at Kongen i Statsråd står fritt ved tildeling av utvinningstillatelser og sammensetning av interessentskap. Dette følger av ordlyden «kan» i § 3-3 første ledd. Det stilles alminnelige krav til saklighet, og ved tildeling av knapphetsgoder som utgjør så vesentlige verdier vil det stilles strenge krav til saksbehandlingen, men statens skjønnsrom er stort. Dette gjør at utvinningstillatelser ikke kan være *fritt* omsettelig, fordi det ville undergrave statens styring. Staten må sikre at den som til enhver tid er rettighetshavere oppfyller nødvendige krav til teknisk kompetanse og finansiell kapasitet, jf. petroleumsforskriften § 10, som gjelder tilsvarende ved overdragelse, jf. § 72.

Departementet legger ned mye innsats i å sette sammen gode rettighetshavergrupper med komplementær spisskompetanse mv. Dette arbeidet ville bli undergravet om det ikke var noen begrensninger på salg. Derfor er det krav om godkjenning av transaksjoner, jf. petrl. § 10-12.

Der framgår det at andel i utvinningstillatelse kan overdras, men bare med samtykke fra departementet.

3.2 Reglene om overdragelse av lisensandel

Etter petroleumsloven § 10-12 kan «overdragelse av tillatelse eller andel i tillatelse [...] ikke skje uten samtykke fra departementet». Det samme gjelder «annen direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse i tillatelsen, herunder overdragelse av aksjeposter og andre eiendeler som kan gi bestemmende innflytelse over en rettighetshaver som innehar andel i en tillatelse».

De to sentrale spørsmålene som reiser seg er hvilke transaksjoner som utløser godkjenningskrav, og hva som er konsekvensen når transaksjonen ikke er godkjent. I det følgende vil jeg først redegjøre for hvordan bestemmelsen generelt er å forstå. Deretter vil jeg gjennomgå reglene for beslag.

3.2.1 Hvilke transaksjoner utløser krav om godkjennelse?

Jeg vil først redegjøre generelt for kravet til godkjennelse av overdragelser. Spørsmålet er når en gitt transaksjon utløser godkjenningskrav etter § 10-12, altså når den skal anses som en «overdragelse» eller en «direkte eller indirekte interesseoverføring».

3.2.2 «Overdragelse av andel i tillatelse»

Ordlyden «overdragelse» omfatter overføring av selve rettsposisjonen som rettighetshaver, enten mot vederlag eller uten motytelse, og uansett vederlagets art.⁸⁶ Innholdet i forpliktelsen rettighetshaveren påtar seg er avgjørende for om vi står overfor en overdragelse. Kjernen av begrepet

⁸⁶ Hammer (2009) s. 801.

er der hvor rettighetshaveren forplikter seg til å overføre hele sin rettighet etter utvinningstillatelsen (og tilknyttede rettigheter) til en annen. Hvorvidt denne andre parten skal yte et vederlag er av underordnet betydning, det er rettighetshaverens forpliktelse som er det sentrale.

Enkelte typer forpliktelser som ikke har selve rettighetshaverposisjonen som avtaleobjekt anses etter juridisk teori⁸⁷ ikke som overdragelser. Dette gjelder blant annet avtaler hvor «tredjemann påtar seg å dekke noen av rettighetshaverens kostnader knyttet til tillatelsen(e), og til gjengjeld får en viss andel av overskuddet i rettighetshavers virksomhet.»⁸⁸ Dette fordi det ikke gir en rett til å utøve *innflytelse* i beslutningsprosessen, men utelukkende tar sikte på det økonomiske resultatet av (andelen i) tillatelsen.

En transaksjon er derfor ikke en *overdragelse* om ikke også de *organisatoriske* rettigheter overføres, men den utelukkende tar sikte på det *økonomiske resultatet* av virksomheten. Men dette kan sies å være en følge av at avtalen bare har en faktisk tilknytning til selve utvinningstillatelsen, og ikke overfører noen rettigheter etter avtalen. Det må nok også holdes åpent om dette gjelder hvor *hele* det økonomiske resultatet fra en gitt andel overdras, fordi en slik transaksjon vil gjøre at rettighetshaveren ikke lengre har de økonomiske incentiver til å utøve sine organisatoriske rettigheter på en optimal måte. Dette må muligens subsumeres under begrepet interesseoverføring, og ikke overdragelse.

Utvinningsretten kan ikke deles annet enn som ideelle andeler av helheten; de forskjellige bestanddeler kan ikke splittes fra hverandre. Det gir derfor ikke mening med transaksjoner som bare omfatter *deler* av rettsposisjonen. I kommentarutgaven legges det til grunn at «Dersom transaksjonen innebærer at *alle* rettighetene som knytter seg til tillatelsen overføres, slik at erververen overtar alle disse rettighetene til foretrengsel for overdrageren, dreier det seg klart nok om en «overdragelse»»⁸⁹ Spørsmålet er «om *noen* av rettighetene som knytter seg til tillatelsen helt eller delvis kan overføres, uten at det anses som en «overdragelse» i forhold

⁸⁷ Hammer (2009) s. 801.

⁸⁸ Syversen (1987) s. 88.

⁸⁹ Hammer (2009) s. 801.

til § 10-12». Men interessentskapets status som bundet sameie gjør det vanskelig å se for seg hvordan en slik delvis overføring av rettigheter skal se ut. Samarbeidsavtalen forutsetter at det finnes én rettighets-haver i alle relasjoner, og de øvrige deltakere trenger ikke akseptere at utenforstående overtar noen av rettighetene, uten å motta alle. Det er ikke mulig å overføre deler av rettighetene etter utvinningstillatelsen. Eventuelle transaksjoner som ikke gir rettigheter direkte i tillatelsen, men bare binder hvordan deltakeren skal utøve sine rettigheter, er ikke «overdragelser» i ordets egentlige forstand. Om slike disposisjoner krever godkjenning må eventuelt vurderes etter om de er «interesseoverføring eller deltakelse». Det kommer jeg tilbake til under.

Hvem som etter avtalen skal bli ny rettighetshaver er ikke relevant for godkjenningskravet: Også konserninterne transaksjoner, frivillig salg til andre deltakere, tvungen overdragelse som følge av mislighold etter Samarbeidsavtalen, utøvelse av partneres forkjøpsrett etter de samarbeidsavtaler som fortsatt har forkjøpsrett og utøvelse av SDØEs forkjøpsrett utløser krav om godkjenning.⁹⁰ En annen sak er at staten normalt vil godkjenne overdragelse internt i lisensen, i alle fall om de andre deltakerne overtar en forholdsmessig andel som ikke endrer maktfordelingen mellom de resterende deltakere. Og ved utøvelse av SDØEs forkjøpsrett er godkjenning i praksis bare en formalitet.

3.2.3 «Direkte eller indirekte interesseoverføring»

I tillegg til «overdragelse», krever også «direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse» i tillatelsen godkjenning.

Ordlyden «interesseoverføring eller deltakelse» gir ikke mye veiledning. Direkte deltakelse i en utvinningstillatelse i rettighetshavers sted synes lite praktisk, men må naturligvis være forbudt for at ikke overdragsforbudet skal uthules. Begrepet «interesse» betyr i utgangspunktet «nytte» eller «fordel», eventuelt «økonomisk andel».⁹¹ Rettighetshavers *nytte* i en utvinningstillatelse er muligheten til å bli eier av petroleum i

⁹⁰ Hammer (2009) s. 801.

⁹¹ Språkrådet (2005).

framtiden, og en naturlig tolkning av «interesseoverføring» er dermed overføring av den *økonomiske* interessen. Dette svekkes imidlertid av neste passus, som gir som eksempel «bl.a. overdragelse av aksjeposter og andre eierandeler som kan gi bestemmende innflytelse over en rettighetshaver». Her er fokuset ikke på den *økonomiske* interessen, men på *kontrollen* over selskapet.

Ordlyden «direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse» ble innført ved 1972-resolusjonen § 48, og har blitt beholdt både i 1985-loven og 1996-loven. 1972-resolusjonen avløste på sin side 1965-resolusjonen, hvor ordlyden i § 48 var at «hel eller delvis overdragelse av en tillatelse gitt i medhold av denne resolusjon, krever Departementets skriftlige samtykke». I 1972-resolusjonen la man til ordlyden «det samme gjelder annen direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse, herunder bl.a. overdragelse av kommandittandeler og betydelige aksjeposter.» Senere er det bare ordlyden om selskapsandeler som er endret ved innføringen av først 1985-loven og senere 1996-loven. Uttalelser om i forarbeidene til 1972-resolusjonen er dermed av interesse.

I innstilling nr. 6 fra Statens Oljeråd, som lå til grunn for vedtakelsen av resolusjonen, ble tilførselen kommentert på følgende måte: «Bestemmelsen er blitt skjerpet for å dekke alle former for overdragelse og alle transaksjoner som kan ha tilsvarende virkninger.»⁹²

Ordlyden «direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse» har altså til hensyn å ramme *omgåelser* av overdragelse gjennom transaksjoner som kan ha tilsvarende virkninger. Ikke enhver «interesse» i vid forstand kan dermed være aktuell.

Det sentrale formålet med bestemmelsen er statens kontroll med hvem som til enhver tid kan *påvirke virksomheten* på norsk sokkel. Eksempelet i ordlyden med aksjetransaksjoner som kan gi *bestemmende innflytelse* støtter opp under dette. Godkjenningskravet for direkte eller indirekte interesseoverføring skal altså sikre at staten har kontroll ikke bare med de som *formelt sett* er rettighetshaver, men også de som *reelt sett* har innflytelse virksomheten. Hvis det skjer endringer på konsernnivå vil det være andre personer som reelt sett kan fatte avgjørelser og påvirke

⁹² Oljerådet (1972) s. 55.

hvordan virksomheten styres. Det er dette som er gitt som eksempel i ordlyden, og som er omtalt i forarbeidene.⁹³

For at bestemmelsen skal oppfylle formålet, må den imidlertid også ramme i alle fall én annen type transaksjon. Godkjenningskrav er nødvendig også for de transaksjoner som ikke er overdragelser i egentlig forstand, men som privatrettslig overfører rettigheter og plikter eller legger bånd på deltakerens utøvelse av sine rettigheter og plikter etter avtalen. Eksempel på dette er en avtale hvor deltakeren forplikter seg til å stemme på en viss måte i styringskomiteen, eventuelt til å stemme i tråd med hva avtaleparten ønsker. En slik avtale vil ikke gi den andre part rett til selv å stemme i styringskomiteen, men vil gi ham mulighet til å påvirke virksomheten. Det vil dermed være en overføring av rettighetshavers interesser i tillatelsen.

Nøyaktig hvilke transaksjoner som innebærer en «direkte eller indirekte interesseoverføring eller deltakelse i tillatelsen» må avgjøres konkret, basert på om de gir mulighet til å *påvirke virksomheten*.

3.2.4 Systemet for godkjenning

Et spørsmål som reiser seg i forbindelse med statens krav om godkjenning etter § 10-12 er når en kjøper oppnår rettigheter i en andel han har avtalt å kjøpe, og hva som er resultatet hvis godkjenning nektes. Spørsmålet er så hva som skjer når godkjenning ikke foreligger. Dette er både et spørsmål om hva som skjer fra en transaksjon gjennomføres (eller i alle fall privatrettslig forsøkes gjennomført) til godkjenning foreligger, og hva som skjer når godkjenning nektes.

En kan se for seg flere typer system her. En viktig sontring går mellom (i) løsninger hvor rettighetshaverposisjonen forblir hos opprinnelig rettighetshaver inntil godkjenning foreligger, og (ii) løsninger hvor overdragelse uten godkjenning har virkning inntil transaksjonen angripes, enten av reguleringsmyndigheter eller av andre.

Et eksempel på løsning ii er overdragelse av aksjer i selskap hvor overgang krever styregodkjenning. Da får kjøperen en rekke rettigheter

⁹³ NOU 1979:43 s. 77.

allerede ved overdragelsen.⁹⁴ Hvis styret nekter har kjøperen rett og plikt til å avhende aksjen, eller kreve den innløst av selskapet, men kjøperen har alle eierrettighetene aksjen gir i perioden fra overdragelsen skjer til utløpet av fristen på to måneder til å selge eller kreve innløsning, har kjøperen alle eierrettighetene aksjen gir.⁹⁵

En løsning etter basert på denne modellen ville gi deltakeren større investeringssikkerhet, ved at han vet at han kan komme seg ut, og beholde det økonomiske oppgjøret uavhengig av hva som skjer videre. En løsning basert på at transaksjonen først får virkning når staten godkjenner styrker på den andre siden statens kontroll med hvem som er rettighetshaver.

Aksjelovens modell passer dårlig for overdragelser av (andel i) utvinningstillatelse. Formålet med godkjenningskravet er å sikre staten kontroll med hvem som kan påvirke petroleumsvirksomheten, og utgangspunktet er at det gjelder et *forbud* mot å drive petroleumsvirksomhet. Utvinningstillatelsen er et unntak fra dette forbudet, og ved overdragelse av tillatelse gir man dette unntaket til en annen part enn den som opprinnelig ble gitt tillatelse. Det passer dårlig at partene selv kan gi en midlertidig tillatelse, som staten så kan trekke tilbake. Det vil medføre at en annen part i interimperioden kan bestemme over den tilknyttede virksomheten, uten at staten på forhånd har kontrollert at han har den nødvendige kompetanse.

En overdragelse kan dermed først ha virkning fra det foreligger godkjenning, og det er først på dette tidspunkt erververen selv kan ta ut petroleum, stemme i styringskomiteen og ellers utøve de rettigheter som utvinningstillatelsen gir. Inntil godkjenning foreligger, forblir altså rettighetene hos den opprinnelige rettighetshaver. Dette reflekteres også i de anbefalte standardvilkår for overdragelse som er utarbeidet av Norsk Olje og Gass, hvor begge parter etter art. 6.4 kan terminere avtalen dersom godkjenning ikke oppnås, så lenge den andre part har gitt tilstrekkelig informasjon og har gitt «reasonable assistance» for å forsøke å oppnå avtalen.⁹⁶

⁹⁴ Asl. § 4-17.

⁹⁵ Rt. 2007 s. 717.

⁹⁶ Standard overdragelsesavtale art. 6.4, jf. Art. 6.5 jf. Art. 6.2.

Det kan reises spørsmål med i hvilken utstrekning en avtale som avviker fra dette overhodet er gyldig, men disse spørsmål er utenfor rammene for denne avhandlingen. Erververen kan i alle fall ikke oppnå noen rettigheter i utvinningstillatelsen som sådan før godkjenning foreligger, verken overfor de øvrige rettighetshavere eller overfor staten.

3.2.4.1 Forholdet til partnere

Etter art. 23 i Samarbeidsavtalen har den enkelte deltaker rett til å selge hele eller deler av sin Deltakerandel, så lenge avtalen inneholder bestemmelser om at erververen er bundet av Samarbeidsavtalen og vilkårene i utvinningstillatelsen med senere endringer og tillegg. Før arbeidsforpliktelsen er utført krever imidlertid overdragelse til andre enn Tilknyttede Selskap (morselskap, datterselskap eller søsterselskap) godkjenning. Når arbeidsforpliktelsen er utført er andelen i Samarbeidsavtalen altså fritt overdragelig i forhold til de øvrige deltakere.

3.3 Pantsettelse av lisensandel

I tillegg til overdragelse, krever også *pantsettelse* av utvinningstillatelse godkjenning fra departementet, jf. petrl. § 6-2. Hovedregelen etter panteloven er at det kreves særskilt hjemmel for å pantsette formuesgoder, så det er nødvendig med en lovbestemmelse som gir slik tillatelse om man ønsker at selskapene skal kunne finansiere sin virksomhet med pant. Hjemmel for pantsettelse er begrunnet i forarbeidene med at utvinning av petroleum krever enorme investeringer, og enkelte mindre rettighetshavere ville ha behov for å tilby pantesikkerhet for å oppnå lånefinansiering.⁹⁷

Godkjenningskravet er på sin side begrunnet i at staten skal ha kontroll med formålet for pantsettelsen, samt vilkårene mellom pantlover og rettighetshaver. Det skal utelukkende kunne gis pant i utvinningstillatelse for å finansiere konkrete utbyggingsprosjekter, og ikke for generell driftskreditt.⁹⁸

⁹⁷ NOU 1979:43 s. 39.

⁹⁸ NOU 1979:43 s. 39.

Bestemmelsen gir hjemmel både for pantsettelse både av hele tillatelsen samlet og pantsettelse av den enkelte rettighetshavers andel. I praksis er det individuell pantsettelse som er brukt for utvinningstillatelser, fordi Samarbeidsavtalen bygger på et system med individuell finansiering.

3.3.1 Hvilket formål kan tillatelser pantsettes for å finansiere?

Tillatelser kan etter § 6-2 pantsettes «som ledd i finansieringen av virksomheten knyttet til tillatelsen». I særlige tilfeller kan departementet samtykke i at finansieringen omfatter virksomhet i henhold til annen tillatelsen enn den som pantsettes (krysspantsettelse). Det er ikke adgang til å pantsette en utvinningstillatelse som ledd i finansiering av annen type virksomhet. Departementet har lagt seg på en relativt liberal linje ved godkjenning av pantsettelse.⁹⁹ Blant annet har man godkjent «krysspant», altså at flere tillatelser pantsettes samlet for å sikre finansiering av virksomheten ved flere tillatelser, uten krav til hvilke penger som benyttes til hvilken virksomhet. Departementet har også godkjent finansiering av kjøp av andre tillatelser, altså at tillatelse A pantsettes for å finansiere kjøp av tillatelse B.

3.3.2 Hva er det som pantsettes?

Etter § 6-3 omfatter panterett i utvinningstillatelse «de rettigheter som til enhver tid følger av tillatelsen samt pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen».

Ved pantsettelse av andel i tillatelse omfatter pantet pantsetterens ideelle andel av formuesmassen, og «pantsetterens øvrige rettigheter knyttet til virksomhet som utøves i henhold til tillatelsen.»

Panteretten omfatter etter § 6-3 annet ledd ikke rettigheter som er registrert i et annet realregister (i praksis skipsregisteret), og heller ikke rettigheter i innretninger plassert på land eller sjøgrunn undergitt privat eiendomsrett.

⁹⁹ Nordli (2011) s. 137-138.

I forarbeidene¹⁰⁰ er regelen om at panteretten ikke omfatter innretninger som er registrert i annet realregister utdypet, og i realiteten modifisert: Hvis et skip eid av rettighetsgruppen (boreskip eller produksjonsskip) er registrert i skipsregisteret, men ikke har noen registrerte heftelser der, skal det omfattes av panterett etter § 6-2. En panterett etter § 6-2 omfatter dermed også *heftelsesfrie* eiendeler registrert i annet realregister, men må stå tilbake for heftelser som er registrert i realregisteret.

Kommentarutgaven legger til grunn at senere heftelser i realregisteret vil gå foran lisenspant. Et lisenspant som omfatter eiendeler registrert i annet realregister vil imidlertid være et forbud mot at rettighetshaver pantsetter den aktuelle eiendel særskilt. Unntaket i tingl. § 21 (sjøl. § 24) må derfor gjelde også her, slik at rettighetshaver som vet eller burde vite om lisenspantet ikke kan vinne rett gjennom å registrere pantet i særskilt realregister (skipsregisteret).

3.4 Om kreditorbeslag

En skyldners fordringshavere kan, hvis ikke skyldneren frivillig oppfylder sine forpliktelser, få dekning for sine krav gjennom to forskjellige framgangsmåter: En enkelt fordringshaver kan få panterett gjennom å ta *utlegg* etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven, eller så kan han begjære konkursbehandling av skyldnerens bo etter reglene i konkursloven. Det første er *enkeltvis* forfølgning, og sikrer rett for kun den kreditor som har begjært utlegg. Det siste innebærer en *felles* gjeldsforfølgning, hvor *alle* kreditorene i utgangspunktet har lik rett.¹⁰¹ Hvilke av skyldnerens midler det er adgang til å ta beslag i er imidlertid likt for de to prosesser, og reguleres av deknl. § 2-2.

3.4.1 Den materielle beslagsretten

Etter dekningsloven § 2-2 har fordringshavere rett til dekning i ethvert *formuesgode* som tilhører skyldneren på beslagstidspunktet, og som kan

¹⁰⁰ Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s. 55.

¹⁰¹ Se imidlertid prioritetsreglene i deknl. kap. 9.

selges, utleies eller på annen måte omgjøres i penger. Dette er hovedregelen om beslag. Det gjelder enkelte lovfestede unntak i dekl. kapittel 2, som gir debitor større beskyttelse for enkelte av hans formuesgoder, men ingen av disse er relevante for mitt tema.

Videre gjelder det noen unntak som *utvider* beslagsretten til også å gjelde formuesgoder som skyldneren ikke eier på beslagstidspunktet. Dette er reglene om *rettsvern*, som gir fordringshaverne rett til å beslaglegge formuesgoder som debitor har overført til andre, men hvor det ikke er oppnådd *rettsvern* for overføringen. Rettsvernsreglene er der for å sikre kreditorene mot debitors *svik*, men rammer av retstekniske hensyn vesentlig videre enn det. De typiske rettsvernsaktene er *overlevering* av formuesgodet, *notifikasjon* til tredjemann om at retten er overdratt og *registrering* i et offentlig register. Hvis rettsvernsakten ikke er utført, vil kreditorbeslag gå foran den aktuelle transaksjonen.

Begrepet formuesgode er ikke definert i dekningsloven, men er ment å favne vidt. Man valgte etter forarbeidene «formuesgode» over «formuesobjekt» fordi «gode» er mer abstrakt.¹⁰² Det sentrale spørsmålet er om det er snakk om skyldnerens *formue*, altså om det aktuelle «gode» har *økonomisk verdi*.¹⁰³ Så lenge det har økonomisk interesse for fordringshaverne å få dekning i noe, vil det normalt være å anse som et formuesgode.¹⁰⁴

3.5 Om kreditorbeslag i utvinningstillatelse

Ovenfor har jeg gjennomgått de alminnelige reglene for overføring av rettigheter i utvinningstillatelse, og de alminnelige reglene for kreditorbeslag gjennom henholdsvis enkeltforfølgning og fellesforfølgning. Resten av dette kapitlet vil handle om hvordan disse reglene fungerer sammen, det vil si om det er mulig for kreditorer å beslaglegge og selge en utvinningstillatelse, og hvilke regler som gjelder for dette.

¹⁰² NOU 1972:20 s. 255.

¹⁰³ Lilleholt (2012) s. 19.

¹⁰⁴ Andenæs (2009) s. 89.

3.5.1 Omfattes andel i utvinningstillatelse av deknl. § 2-2?

Det første spørsmålet er om det er rettslig grunnlag for kreditorer til å beslaglegge lisensandel. Dette er spørsmålet om forholdet mellom *debitor* og *kreditorene*, og reguleres av deknl. § 2-2. Spørsmålet er om en andel i utvinningstillatelse omfattes av deknl. § 2-2.

Etter deknl. § 2-2 kan fordringshaverne ta dekning i «ethvert formuesgode som tilhører skyldneren på beslagstiden, og som kan selges, utleies eller på annen måte omgjøres i penger». Spørsmålet her er dermed om utvinningstillatelsen er et «formuesgode» i dekningslovens forstand.

Utgangspunktet er at alle rettigheter med *økonomisk verdi* er formuesgoder etter deknl. § 2-2. Det er ikke tvil om at utvinningstillatelsen har økonomisk verdi, jf. del 1.5 over. Den kan pantsettes og overdras, og dette skjer i stor utstrekning, med mellom 50 og 100 overdragelser årlig.¹⁰⁵ Dette taler klart for at andelen er et «formuesgode» etter deknl. § 2-2.

Det som taler mot at andelen er et formuesgode, er at slik overdragelse krever godkjenning fra myndighetene. Dette er imidlertid et spørsmål om forholdet mellom kreditor og myndighetene, og det er ingen grunn til at godkjenningskravet skal bety at debitor skal være beskyttet mot beslag. Så er et annet spørsmål om selve kreditorbeslaget krever myndighetsgodkjenning, og hva som i tilfelle er virkningene av dette. Kreditor bør kunne beslaglegge den rett som skyldneren har, og så eventuelt realisere den med de samme begrensninger som skyldneren ville hatt.

I juridisk teori er det antatt at utvinningstillatelsen er et formuesgode. Hammer m.fl. har i kommentarutgaven lagt til grunn at det er grunnlag for beslag, og behandler bare spørsmålet om det er krav om godkjenning,¹⁰⁶ mens Lilleholt skriver «at offentlige løyve kan ha økonomisk verdi, og at løyvehavaren i nokre tilfelle kan utnytte denne verdien ved å disponere over løyvet. I slike tilfelle kan kreditorane òg søkje dekning i løyvet.»¹⁰⁷ Det sentrale er altså at debitor selv kan realisere

¹⁰⁵ Oljedirektoratet (2013) del 3, figur 3.7.

¹⁰⁶ Hammer (2009) s. 509.

¹⁰⁷ Lilleholt (2012) s. 111.

verdien ved rettslig disposisjon over tillatelsen, og da bør kreditorene kunne gjøre det samme.

Det er dermed adgang til å ta dekning i deltakers andel i utvinningstillatelse, og spørsmålet er om slikt kreditorbeslag krever godkjenning.

3.6 Felles for kreditorbeslag: Rettsvern og ekstinksjon

Etter petrl. § 6-1 tredje ledd gjelder tinglysningsloven kap. 2 og 3 «så langt de passer». Det betyr blant annet at reglene om rettsvern og ekstinksjon i §§ 20, 21, 23 og 27. Etter § 20 går utleggspant som registreres i petroleumsregisteret foran rettsstiftelser (overdragelse eller pantsettelse) som ikke er registrert senest utleggsdagen. Etter § 23 gjelder det samme for konkursbeslag.

Det er vanskelig å se for seg at dette skal få noen betydning i praksis ved siden av godkjenningsreglene. Godkjenning er nødvendig før overdragelse eller pantsettelse av (andel i) utvinningstillatelse skal få privatrettslig gyldighet, og jeg vil anta registrering skjer så fort godkjenning foreligger fordi det er petroleumsmyndighetene som står for begge deler. Fordi disse reglene uansett vil være de samme som for tinglysning i fast eiendom, går jeg ikke videre inn på dem i denne avhandlingen.

Det er strengt tatt ikke behov for kreditorresteksjon i disse tilfellene, fordi godkjenningsordningen fullt ut oppfyller behovet for notoritet. Reglene *passer* imidlertid, slik at de etter § 6-1 kommer til anvendelse om spørsmålet skulle komme på spissen. Det innebærer at et utlegg eller konkursbeslag går foran en frivillig overdragelse, om overdragelsen er gjennomført og godkjent uten at det er registrert i petroleumsregisteret.

3.7 Må beslag godkjennes av departementet?

Det sentrale spørsmålet mitt er om det er mulig for en kreditor å realisere verdiene som finnes i en utvinningstillatelse, og hvilke regler som gjelder for en slik realisasjon. En del av dette spørsmålet er om kreditor er avhengig av andre interessenter for å kunne gjøre dette. Ovenfor har jeg kommet til at det ikke kreves bistand fra *debitor selv* for å realisere,

ved at utvinningstillatelsen er underlagt kreditors beslagsrett etter dekl. § 2-2. Spørsmålet her er om det kreves bistand fra *staten* for å kunne realisere, og eventuelt på hvilket steg av realisasjonen dette kreves. Dette må vurderes både for enkelt- og fellesforfølgning, da disse to sporene skiller seg så vidt mye fra hverandre at det vil kunne få virkninger for de petroleumsrettslige vurderingene. Derfor vil jeg her bare si noe om hvilke reelle hensyn som gjør seg gjeldende, og hvilke konsekvenser et godkjenningsskrav vil medføre. Den nærmere drøftelsen av om og eventuelt på hvilket stadie de enkelte former for kreditorbeslag krever godkjenning skjer i del pkt. 4.2 og 5.2.7.

3.7.1 Reelle hensyn, konsekvenser av godkjenningsskrav for beslag

Før jeg vurderer de enkelte deler av ordlyden i bestemmelsene som stiller krav om godkjenning, vil jeg redegjøre for de reelle hensyn som gjør seg gjeldende, og hvordan disse slår ut ved et godkjenningsskrav på forskjellige stadier. Ved enkeltforfølgning kan beslagsprosessen deles inn i to: Sikringsstadiet og realisasjonsstadiet. Sikringsstadiet er når utleggstaker har fått en panterett for å sikre sitt krav, men ikke har tatt grep for å benytte seg av de positive rettigheter panteretten gir til å realisere pantet. Realisasjonsstadiet er når pantet gjøres om i penger.

Ved fellesforfølgning gjennom konkurs gir ikke den samme inndelingen mening. Konkursboet får, i motsetning til utleggstaker, umiddelbart rådighet over beslaglagte formuesgoder, og salgsprosessen er ikke styrt gjennom tvangsfullbyrdelsesloven, og er underlagt færre begrensninger.

Godkjenningsskravet etter § 10-12 er begrunnet i statens behov for kontroll med hvem som er rettighetshaver på norsk sokkel. Dette behovet har resultert i strenge regler for godkjenning; Staten har fritt skjønn med hensyn til om en ny rettighetshaver skal godtas i en utvinningstillatelse, og inntil godkjenning foreligger får ikke erververen rett og transaksjonen kan ikke gjennomføres.

På den ene siden er altså statens behov for kontroll med hvem som er rettighetshaver svært tungtveiende. Petroleumsvirksomheten er av

stor samfunnsmessig betydning, og det stilles strenge krav til aktørenes opptreden. Det er derfor av sentral betydning at staten har stor grad av kontroll, og godkjenningskravet bør tolkes strengt.

På den andre siden vil et godkjenningskrav for *beslag* medføre at staten får anledning til å bestemme hvor den økonomiske verdien av skyldnerens helt sentrale aktivum ender opp. De største økonomiske verdier i et selskap som er rettighetshaver vil vanligvis ligge i utvinningstillatelsene. Dels er dette fordi verdiene i et selskap ligger i forventningene til framtidig inntjening, og utvinningstillatelsene representerer muligheten for slik framtidig inntjening. Det kommer imidlertid også av at systemet bygger på at innsatsfaktorene i virksomheten ligger i et bundet sameie som er uløselig knyttet til utvinningstillatelsen, jf. del 1.5.5.1 over. Et godkjenningskrav for beslag gir staten mulighet til å forfordele kreditorer, gjennom å bestemme både hvorvidt et gitt formuesgode overhodet skal beslaglegges av kreditorene, og eventuelt hvilken kreditor som skal kunne beslaglegge det. Dette medfører vesentlig usikkerhet for skyldnerens kreditorer, og setter til side vanlige spilleregler. Et slikt unntak fra prinsippene om tidsprioritet og likedeling krever en tung begrunnelse.

3.8 Videre behandling

Jeg vil i det følgende drøfte hvordan de grunnleggende utgangspunkter som er gjennomgått over gir seg utslag i praksis, først gjennom regler for enkeltforfølging i kapittel 4, så gjennom konkursbehandling i kapittel 5. Så vil jeg i del 6 knytte noen kommentarer til om dette fører til gode løsninger, og hva som eventuelt kunne endres.

4 Om beslag i lisensandel ved enkeltforfølgning

Dette kapitlet vil handle om hvorvidt det er mulig å oppnå dekning i en utvinningstillatelse gjennom reglene for enkeltforfølgning. Jeg vil først gjøre rede for de generelle reglene om enkeltvis forfølgelse av krav, det vil si stiftelse og realisasjon av utlegg. Så vil jeg drøfte om det stilles krav til myndighetsgodkjenning ved enkeltforfølgning, og på hvilket stadie slik godkjenning kreves.

4.1 Innledning

Jeg vil her redegjøre kort for reglene om utlegg, og hva det medfører for debitor og eiendelen det tas utlegg i. Videre vil jeg redegjøre kort for reglene om tvangssalg. Formålet er å kunne vurdere om utlegg er omfattet av godkjenningsreglene i petrl. § 6-2 og § 10-12, og gjennomgå hvordan en utvinningstillatelse kan tenkes tvangsrealisert. Siden en utvinningstillatelse er et *realregistrerbart formuesgode*, jf. panteloven § 1-1 (4), vil jeg utelukkende behandle reglene om tvangsfullbyrdelse som gjelder slike, og ikke for andre typer formuesgoder.

Utlegg er måten en enkelt kreditor som ikke har fått oppgjør for sitt krav kan sikre oppfyllelse, og innebærer en tvungen panterett i en eller flere nærmere angitte eiendeler som tilhører debitor. Når en kreditor har tvangskraftig tvangsgrunnlag¹⁰⁸ kan han begjære utlegg etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven. Etter tvangsl. § 7-1 kan det tas utlegg i ethvert formuesgode som tilhører saksøkte og som det etter deknl. kapittel 2 kan tas beslag i, jf. over. Utlegg tas ved at det stiftes panterett i kravet, jf. tvangsl. § 7-1.

Utleggspant innebærer to sentrale rettigheter for kreditor: For det første sikrer det kreditor en *negativ rett* overfor *senere rettsstiftelser* i formuesgodet.¹⁰⁹ For det andre gir utleggspant kreditor en *positiv rett* til

¹⁰⁸ Om dette kravet, se tvangsfullbyrdelsesloven § 4-1.

¹⁰⁹ Pantel. § 1-13.

å kreve formuesgodet tvangssolgt¹¹⁰ eller tvangsbrukt¹¹¹ og få dekning i vederlaget.¹¹²

4.1.1 Negativ rett

Et utleggspant er som enhver annen panterett en *særskilt rett til dekning* i formuesgodet, jf. panteloven § 1-1. Dette innebærer at senere rettsstiftere i formuesgodet må respektere panteretten. Fra dette er det enkelte unntak, blant annet om rettsvern,¹¹³ og om omstøtelse i konkurs,¹¹⁴ men de vil ikke behandles nærmere her. Debitor kan dermed ikke selge, pantsette eller gi bort formuesgodet til andre til fortregning for utleggstaker, og andre kreditorer vil ikke kunne få dekning før første utleggstaker.

4.1.2 Positiv rett

En tinglyst panterett gir panthaveren rett til å kreve tvangsdekning i formuesgodet, jf. tvangsl. § 11-1. Det betyr at den som tar utlegg i et formuesgode, kan kreve det tvangssolgt etter reglene i § 11-12 flg., eller tvangsbrukt etter reglene i § 11-55 flg. Ved å ta utlegg i et formuesgode, oppnår altså kreditoren en positiv rett til å kreve det realisert.

4.1.3 Om tvangssalg

Et tvangssalg innebærer at tingretten vedtar at eiendelen skal bli solgt uten eierens samtykke. Det kan skje enten som *medhjelpersalg* eller *auksjonssalg*, og retten velger mellom disse på grunnlag av hva som antas å gi størst utbytte.¹¹⁵ Medhjelpersalg skjer ved at medhjelperen averterer formuesgodet på den måte som er vanlig ved frivillig salg av tilsvarende

¹¹⁰ Tvangsl. § 11-2.

¹¹¹ Tvangsl. § 11-55.

¹¹² Tvangsl. § 11-36.

¹¹³ Tingl. § 23.

¹¹⁴ Deknl. Kap. 5, spesielt § 5-8 for utlegg.

¹¹⁵ Tvangsl. § 11-12.

formuesgode.¹¹⁶ Medhjelper innhenter bud som skal være bindende for budgiver i minst seks uker (med rettens samtykke minst to uker),¹¹⁷ og tingretten skal så på begjæring fra saksøker (altså den kreditor som har begjært tvangssalg) *stadfeste* et bud. Når bud er stadfestet skal kjøper overta formuesgodet på den oppgjørsdag som fremgår av budet.

Auksjonssalg gjennomføres ved at det avholdes auksjon hos namsmyndigheten eller retten.¹¹⁸ Forskjellen på medhjelpersalg og auksjonssalg er at alle potensielle budgivere skal gi bud under auksjonen, og budfristen kan være vesentlig kortere enn de seks ukene som gjelder for bud ved medhjelpersalg. Dette kan i enkelte situasjoner gjøre at auksjonssalg gir større utbytte enn medhjelpersalg, men det er vanligvis medhjelpersalg som gir størst utbytte og som brukes mest i praksis.

Kjøpers rettigheter som følge av mangler er vesentlig innskrenket etter tvangssalg sammenlignet med bakgrunnsretten for frivillig kjøp, jf. tvangsl. § 11-53 jf. § 11-39.

4.1.4 Om tvangsbruk

Tvangsbruk innebærer at retten oppnevner en *bestyrer* som skal sørge for formålstjenlig drift av formuesgodet i en periode. Bestyreren kan være saksøker, saksøkte eller en tredjemann, men må være en som etter gjeldende regler kan eie formuesgodet.¹¹⁹ Han hefter overfor tredjeperson på samme måte som en som bruker formuesgodet for egen regning.¹²⁰ Saksøker er ansvarlig for kostnader ved tvangsbruken.¹²¹

De inntekter som opparbeides under tvangsbruken tilfaller saksøker, etter at kostnader og eventuelt foranstående heftelser er dekket. Slike inntekter kan være inntekter fra nye eller eksisterende kontrakter knyttet til bruk av formuesgodet, for eksempel være leie for fast eiendom, eller det kan fingeres en inntekt fra saksøkte eller saksøkers egen bruk av

¹¹⁶ Tvangsl. § 11-25.

¹¹⁷ Tvangsl. § 11-26.

¹¹⁸ Tvangsl. § 11-43.

¹¹⁹ Tvangsl. § 11-56.

¹²⁰ Tvangsl. § 11-56.

¹²¹ Tvangsl. § 11-56.

formuesgodet.¹²² Inntekter fra tvangsbruk er ikke omfattet av pant i debtors pengekrav, slik at et formuesgode ikke kan «tømmes» for verdi ved å pantsette pengestrømmene fra det.¹²³

4.1.5 Om virkningen av utlegg

Den negative retten overfor andre kreditorer som et utleggspant gir, gjør at kreditor ikke trenger å være like pågående overfor debitor som når kravet er usikret. Samtidig skaper den positive retten til å selge formuesgodet press på debitor, fordi et tvangssalg vanligvis medfører lavere vederlag enn et frivillig salg på det åpne markedet, med den følge at debitor taper på det. Derfor vil ofte utlegget i seg selv føre til at kreditor får oppgjør, uten at det begjæres tvangsdekning.

4.2 Krever utlegg i lisensandel godkjennelse?

Første spørsmål er om kreditorbeslag gjennom utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven krever godkjennelse. Et slikt godkjenningskrav kan følge av enten petrl. § 10-12, eller av petrl. § 6-2. Spørsmålene er dermed om et utlegg er en «overdragelse», om det er en «direkte eller indirekte interesseoverføring» eller om det innebærer at «rettighetshaver pantsetter» tillatelsen.

Spørsmålet her er om selve stiftelsen av utleggspant krever godkjennelse, altså om godkjennelse kreves allerede på *sikringsstadiet*. Jeg kommer tilbake til eventuelt krav om godkjennelse på *realisasjonsstadiet* senere.

4.2.1 Er utleggspant en «overdragelse»?

Et utlegg tas ved at namsmannen stifter en panterett i formuesgodet, jf. pkt. 4.1 over. En rettsstiftelse er en «overdragelse» når den overfører hele eller det vesentlige av andelen fra rettighetshaver til den som stifter en rettighet, jf. pkt. 3.2.2 over. Stiftelse av en panterett innebærer ikke

¹²² Falkanger (2008) s. 883-884.

¹²³ Falkanger (2008) s. 884.

overføring av hele eller det vesentlige av andelen, det gir kun en potensiell rett til den økonomiske verdien av andelen, ved at den gir rett til på visse vilkår å tvangsselge den, og motta oppgjør tilsvarende pantekravet. Stiftelse av utleggspant er dermed etter en alminnelig språklig forståelse ikke en «overdragelse», og et utleggspant i en andel av en utvinningstillatelse er ikke en «overdragelse» av andelen.

Etter forarbeidene til tidligere petroleumslov,¹²⁴ som dagens § 10-12 har sitt utspring i, er formålet med bestemmelsen å gi departementet «full kontroll med hvem som til enhver tid er rettighetshaver». En panterett endrer ikke på hvem som er *rettighetshaver*, den endringen skjer først på realisasjonsstadiet.¹²⁵ Så lenge staten står fritt til ikke å godkjenne kjøperen på tvangssalg, beholder staten kontrollen over hvem som er rettighetshaver.

På andre rettsområder har Høyesterett lagt til grunn at en ikke kan slutte fra begrensninger i overdragesesadgangen til at tilsvarende begrensninger skal gjelde beslagsadgangen. I Rt. 1996 s. 1710 var spørsmålet om det var adgang til utlegg i en ideell andel av en borettslagsandel som var i sameie mellom ektefeller. Etter daværende borettslagslov (1960) § 13 var det forbudt å tegne eller erverve andel *i fellesskap* (altså som ideelt sameie), bortsett fra for ektefeller eller samboere, eller ved arv. Et utlegg i den ideelle andelen ville kunne medføre at borettslagsandelen lå i sameie mellom andre enn ektefeller. Høyesterett kom imidlertid til at forbudet mot å erverve i fellesskap ikke medførte at den ideelle andelen «ikke kan selges utleies eller på annen måte omgjøres i penger», eller at den for øvrig [skulle] være unntatt fra kreditorbeslag». Bestemmelsen tok sikte på å regulere det innbyrdes forhold mellom andelseierne og borettslaget, og skulle ivareta selskapsrettslige hensyn.

På samme måte bør godkjenningskrav for overdragelse heller ikke her gjelde tilsvarende for utlegg.

Et utlegg er etter dette ikke en «overdragelse» etter petrl. § 10-12.

¹²⁴ NOU 1979:43 s. 77.

¹²⁵ Se del 5.2.5 under.

4.2.2 Er utleggspant en «direkte eller indirekte interesseoverføring»?

Godkjennelse kreves også ved «direkte eller indirekte interesseoverføring» i andelen, og spørsmålet er om utlegg er en slik interesseoverføring.

En panterett innebærer en delvis overføring av *økonomisk interesse*, men innebærer ikke i seg selv noen overføring av *kontroll, organisatorisk interesse eller påvirkningsmulighet*. Fordi debitor ved realisasjon av en panterett fortsatt sitter igjen med restverdien (hvis den er positiv) og vanligvis fortsatt hefter for gjelden om pantet ikke dekker kravet fullt ut, beholder deltakeren fortsatt en viss økonomisk interesse i andelen. En panterett er en flytting av verdier fra det usikre kreditorfellesskapet til en konkret kreditor, og innebærer ikke noen umiddelbar avståelse av den økonomiske verdien av tillatelsen for debitor (her: rettighetshaveren). Så lenge debtors virksomhet er lønnsom, beholder han derfor den økonomiske interessen i tillatelsen selv om den er pantsatt. Verdien av det som er beslaglagt skal avregnes i krav mot debitor, slik at debitor fortsatt har incentiv til mest mulig lønnsom drift også i tillatelser som er pantsatt. Dette taler for at utleggspant ikke er en «interesseoverføring» etter § 10-12.

Et utleggspant gir heller ingen kontroll med selve virksomheten som drives, den positive rettigheten som oppnås ved utlegg er en rett til å selge eller tvangsbruke tillatelsen. Begge deler skal skje etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven, og i det stadiet har staten uansett kontroll med prosessen.¹²⁶ Ved tvangsbruk må staten godkjenne bestyreren, og ved tvangssalg kjøperen, slik at staten har kontroll når utlegget faktisk påvirker kontrollen med andelen. Dette taler også for at et utleggspant ikke er en interesseoverføring.

Siden det kun er tale om en delvis overføring av den økonomiske interessen, og ikke gir utleggshaver noen kontroll med virksomheten, er ikke et utleggspant en «direkte eller indirekte interesseoverføring» etter § 10-12.

¹²⁶ Se del 5.2.5 under.

4.2.3 Er utlegg pantsettelse etter § 6-2?

Et annet spørsmål er om utlegg krever godkjennelse som pantsettelse, jf. § 6-2. Bakgrunnen for § 6-2 er at frivillig pantsettelse krever hjemmel, jf. panteloven § 1-2 (2). For at rettighetshavere skulle kunne oppnå rimeligere finansiering, krevdes dermed lovhemmel. Det var da naturlig med et godkjenningskrav, fordi staten ønsket å sikre at rettighetshaver brukte tilgjengelige økonomiske ressurser på å bygge ut felt.

Spørsmålet er om også *tvungen* pantsettelse krever godkjennelse etter samme bestemmelse. Ordlyden «rettighetshaver pantsetter» taler for at bestemmelsen kun er ment å omfatte frivillig pantsettelse, fordi utleggspant ikke innebærer noen disposisjon fra rettighetshaver. Denne tolkningen er også lagt til grunn i juridisk teori.¹²⁷

På andre områder har Høyesterett unnlatt å la begrensninger i frivillig omsetning eller frivillig pantsettelse gjelde tilsvarende for beslagsretten, og har henvist til at begrensningene vil være effektive nok på realisasjonsstadiet. Et eksempel på dette er Rt. 1996 s. 1710, som også er omtalt ovenfor. Førstvoterende kom til at en begrensning i adgangen til å *bli eier* av en borettslagsandel ikke gjaldt tilsvarende for kreditors adgang til å beslaglegge. Styret ville ha plikt til å nekte et erverv «om det etableres en eiersituasjon som støter an mot» forbudet mot den aktuelle regelen, men denne kontrollen kunne utøves i forbindelse med tvangssalget, og ikke allerede på sikringsstadiet.

Et argument mot dette er at det etter § 6-4 annet ledd kreves godkjennelse for kreditorbeslag i *panterett* i utvinningstillatelse. Det kan ved første øyeblikk synes rart at det kreves godkjennelse for utlegg i en panterett i et formuesgode, men ikke for utlegg i selve tillatelsen. Dette kan imidlertid forklares med at en frivillig panterett etter § 6-2 kan gi panthaver flere rettigheter enn den «rene» panterett, og at staten vil godkjenne avtalevilkårene. Beslag i denne panteretten kan dermed gi flere rettigheter enn et utlegg i selve tillatelsen kan gi.

¹²⁷ Hammer (2009) s. 509.

Etter forarbeidene¹²⁸ er begrunnelsen imidlertid at godkjennelsesadgang er nødvendig «hvis det offentlige skal kunne utøve en effektiv kontroll med hvem som til enhver tid har økonomiske interesser i utvinningstillatelsene». Denne begrunnelsen kan også begrunne godkjennelseskrav for beslag i utvinningstillatelsen. Uttalelsen er imidlertid ikke fulgt opp andre steder.

Et annet viktig poeng er at staten vanskelig *kan* ha reell kontroll med hvem som har *økonomiske* interesser på sokkelen når en rettighetshaver misligholder. Selv om det fortsatt er rettighetshavers organer som formelt sett fatter avgjørelser knyttet til driften av selskapet, vil ofte pengestrømmene styres av kreditorene likevel. Staten har ikke kontroll med disse prosessene så lenge de ikke innebærer en formell overføring av kontroll i selskapet, og det er bedre at kreditorene kan ta utlegg og prosessene dermed kan underlegges alminnelig kontroll av namsmann og tingrett.

Et sentralt argument mot å tolke ordlyden utvidende på denne måten er at det ville være et vesentlig unntak fra det alminnelige tingsrettslige system, som nevnt over i del 3.7.1. Et kontrollkrav for utleggspant vil i praksis innebære et inngrep i beslagsretten, og det bør kreves klare holdepunkter for dette. En noe uklar forarbeidsuttalelse gir etter mitt syn ikke sterke nok holdepunkter, når ikke ordlyden er klar. Kravet til godkjenning av beslag i panteretten kan forklares med at et beslag i *selve tillatelsen* vil måtte registreres i petroleumsregisteret for å få rettsvern (og dermed for å være effektiv), mens overdragelse av panteretter oppnår rettsvern ved notifikasjon. Et godkjenningskrav for overdragelse og beslag av selve panteretten kan dermed like gjerne være et utslag av behovet for *oversikt*.

En forarbeidsuttalelse om bakgrunnen for en annen (om enn beslektet) bestemmelse kan slik jeg ser det uansett ikke gå foran ordlyden i bestemmelsen, og et utlegg innebærer ikke at «rettighetshaver pantsetter» tillatelsen.

Utlegg kan etter dette stiftes uten at det krever godkjenning etter petrl. § 10-12.

¹²⁸ NOU 1979:43 s. 80.

4.2.4 Om rettsvern

Petroleumsregisteret er et realregister,¹²⁹ slik at rettsvern for rettsstiftelser i utvinningstillatelse oppnås ved registrering der, jf. panteloven § 5-3. Et vilkår for rettsregistrering i petroleumsregisteret er imidlertid etter petroleumsregisterforskriften § 3-3 at utsteder av dokumentet har registerhjemmel eller tillatelse fra hjemmelshaver. I praksis kan dermed ikke utleggspant registreres i petroleumsregisteret, om denne ordlyden tas på ordet.

Det er to måter å unngå dette på: Et alternativ er at ordlyden i forskriften tolkes innskrenkende slik at utsteder av dokumentet ikke trenger å ha samtykke fra hjemmelshaver hvor utsteder er namsmyndighetene.

Alternativt kan rettsvern oppnås etter panteloven § 5-10. Etter denne bestemmelsen oppnås rettsvern for utlegg i andre formuesgoder enn de nevnt i §§ 5-2 til 5-9 ved tinglysing på saksøktes blad i Løsøreregisteret. Det er grunn til å anvende denne regelen også der det ikke er mulig å oppnå rettsvern etter reglene i §§ 5-2 til 5-9. Alternativet er at utlegg i utvinningstillatelse ikke kan oppnå rettsvern, noe som er en uheldig løsning i strid med systemet. Registreringsregler bør ikke være i veien for at det overhodet er mulig å skaffe rettsvern.

4.2.5 Om realisasjon

Siden stiftelsen av utleggspant ikke er omfattet av verken § 10-12 eller § 6-2, kreves det altså ikke godkjenning på sikringstadiet. Stiftelse av utlegg er imidlertid bare første steg i tvangsfullbyrdsprosessen: Det gir panterett i utvinningstillatelsen, og denne panteretten gir grunnlag for realisasjon gjennom enten tvangssalg eller tvangsbruk. Ofte er trusselen om tvangssalg i seg selv nok til at skyldneren oppfyller kravet frivillig, fordi et tvangssalg vanligvis medfører verdiforringelse på grunn av større transaksjonskostnader enn frivillig salg, pantsettelse av tillatelsen eller andre måter å oppnå finansiering på. Risikoen for tvangssalg er ofte tilstrekkelig til at skyldneren finner midler til å gjøre opp kravet frivillig.

¹²⁹ Jf. panteloven § 1-1, jf. petroleumsregisterforskriften § 2-1.

Hvis skyldneren ikke oppfyller frivillig, har utleggstaker rett til å kreve lisensandelen tvangsolgt eller tvangsbrukt.¹³⁰ Vi er da over i *realisasjonsstadiet*.

Tvangssalg innebærer en salgsprosess styrt etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven.¹³¹ Jeg vil ikke redegjøre i detalj for hvordan tvangssalget gjennomføres, men tingretten skal velge mellom auksjonssalg eller salg ved medhjelper, og det avgjørende er hva som «antas å gi størst utbytte».¹³² Tingretten skal stadfeste bud med betingelse om at byderen får konsesjon, og om ikke konsesjon er oppnådd etter tre måneder kan stadfestelseskjennelsen oppheves.¹³³ Staten må med andre ord uansett godkjenne overdragelsen på dette stadiet.

Regler om tvangsbruk finnes i tvangsl. § 11-55 flg. Det skal oppnevnes en bestyrer som «skal sørge for en formålstjenlig drift av formuesgodet»,¹³⁴ og dette skal gi grunnlag for nedbetaling av kravet. Tvangsbruk er med andre ord bare aktuelt for formuesgoder som kan «drives» med overskudd. Et typisk eksempel er en leiegård. For utvinningstillatelser i produksjonsfasen kan tvangsbruk tenkes å være et alternativ, mens det nok er mindre aktuelt i utviklingsfasen.

Begge realisasjonsmåtene krever altså godkjenning fra staten, og staten har dermed på realisasjonsstadiet kontroll med hvem som er rettighetshaver.

Hvis man begrenser statens godkjenningsrett til dette stadiet, innebærer det at kreditor har mulighet til å forfølge gjeld på en relativt normal måte, og de ordinære regler om prioritet mellom forskjellige dekningsøkende mv. vil fungere innenfor det systemet som vanligvis gjelder. Det er i seg selv en fordel at gjeldsforfølging kan foregå på en normal måte også mot skyldnere hvis vesentligste aktiva er utvinningstillatelser. Samtidig innebærer kontrollen på realisasjonsstadiet at ingen vil kunne bli rettighetshaver i en utvinningstillatelse, eller på noen måte

¹³⁰ Tvangsl. § 11-1.

¹³¹ Tvangsl. kap. 11.

¹³² Tvangsl. § 11-12.

¹³³ Tvangsl. § 11-30.

¹³⁴ Tvangsl. § 11-57.

utøve kontroll over tillatelsen, uten at staten har godkjent det i forkant. Dette synes som en rimelig avveining mellom de formuerettslige og de petroleumsrettslige hensyn som her står mot hverandre, og eksistensen av godkjenningskrav på realisasjonsstadiet taler derfor klart for at det *ikke* gjelder et godkjenningskrav på sikringsstadiet.

4.2.6 Oppsummering om enkeltforfølging

Konklusjonen så langt er at kreditor kan få dekning i debtors andel av utvinningstillatelse gjennom å ta utlegg etter reglene i tvangsfullbyr-delsesloven. Retten dette gir overfør øvrige dekningsøkende kreditorer kan sikres uten myndighetenes godkjenning, ved at stiftelse av utlegg ikke krever slik godkjenning. For at kreditor skal kunne realisere denne verdien kreves imidlertid godkjenning fra departementet, hva enten realisasjonen skjer ved frivillig salg, tvangssalg eller tvangsbruk.

Kreditor er ved tvangssalg avhengig av at det finnes en kjøper som departementet er villig til å godkjenne, og kan risikere å måtte realisere på et dårlig tidspunkt eller ikke-optimale vilkår. Dette kan føre til verditap, men det gjelder også hvor realisasjon skjer gjennom frivillig salg fra deltaker selv, eller ved realisasjon av frivillig stiftet panterett, og er en følge av sentrale petroleumsrettslige hensyn.

Fra myndighetenes perspektiv bør dette være akseptabelt. Staten har fortsatt full kontroll med hvem som til enhver tid er rettighetshaver, slik formålet bak godkjenningsordningen tilsier.¹³⁵ Det som kan tale mot en slik ordning sett fra myndighetenes perspektiv er at staten ikke har full kontroll med hvem som har *økonomiske* interesser i utvinningstillatelser.

¹³⁵ NOU 1979:43 s. 77.

5 Om konkursbeslag i lisensandel

Neste spørsmål er om det er grunnlag for konkursbeslag i lisensandel. Jeg vil først redegjøre for hva en konkursbehandling innebærer for skyldneren, hans eiendeler og virksomhet. Deretter vil jeg drøfte om det er grunnlag for konkursbeslag i lisensandel, og hvordan bakgrunnsretten etter dekningsloven og petroleumsloven påvirker hvilken rett konkursboet oppnår. Videre vil jeg si noe om konkursbeslag i utvinningstillatelse i praksis er gjennomførbart med dagens regler

5.1 Kort om konkurs

Jeg vil her kort redegjøre for hva en konkursåpning innebærer for skyldneren og hans eiendeler. Videre vil jeg redegjøre kort for hvordan konkursprosessen styres, og hvem som kan fatte avgjørelser. Formålet med dette er å kunne vise hvilke følger et konkursbeslag får for utvinningstillatelsen, for å vurdere om det er omfattet av godkjenningskravet etter petrl. § 10-12.

5.1.1 Åpning av konkursbehandling

En kreditor som har et forfalt og ubetalt krav mot en skyldner kan begjære konkurs åpnet i skyldnerens bo. Tingretten skal da åpne konkurs hvis skyldneren er *insolvent*, det vil si at skyldneren er *illikvid* og *insuffisient*, jf kkl. § 60 jf. § 61. Illikvid er skyldneren om han ikke kan betjene sin gjeld etter hvert som den forfaller, mens han er insuffisient hvis summen av hans gjeld overstiger den totale verdien av midlene hans, jf. kkl. § 61.

På det tidspunkt retten åpner konkurs, oppstår det et *konkursbo* som er et eget rettssubjekt styrt av en *bostyrer*, som regel en advokat.¹³⁶ Ved boåpning mister skyldneren rådighet over sine midler,¹³⁷ og han kan ikke pådra boet forpliktelser eller motta oppgjør på vegne av boet.

¹³⁶ Kkl. § 77.

¹³⁷ Kkl. § 100.

5.1.2 Skyldnerens stilling, rådigheten over midler

Etter deknl. § 2-2 overtar konkursboet rådigheten over alle de formuesgoder som tilhører skyldneren på konkursåpningstidspunktet. Skyldneren kan fra dette tidspunktet ikke lengre disponere over sine eiendeler, verken rettslig eller faktisk. Skyldneren opphører derimot ikke å eksistere på konkurstidspunktet, men som en følge av at boet beslaglegger midler har ikke skyldneren (skyldnerens organer hvor skyldner er et selskap) lengre noen praktisk mulighet til å drive virksomhet.

Boet har i utgangspunktet full råderett over de midler som inngår i boet, og kan bruke eller unnlate å bruke disse etter hva som antas å gi mest til kreditorene. Boet kan abandonere, altså oppheve beslaget i, eiendeler som er uten økonomisk interesse for boet,¹³⁸ eller overføre dem til panthavere.¹³⁹ Boet er da ikke lengre ansvarlig for eiendelene.

Boet kan som hovedregel velge om det vil tre inn i skyldnerens avtaler, med mindre annet følger av lovbestemmelse eller rettsforholdets egenart.¹⁴⁰ Det betyr at bostyreren kan velge å tre inn i lønnsomme avtaler, mot at boet blir ansvarlig for oppfyllelse av debtors side av avtalen, uavhengig av om kontrakten åpner eller sperrer for partsskifte. Boet kan også velge ikke å tre inn i ulønnsomme eller risikofylte avtaler, med den følge at motpartens vederlagskrav bare blir en alminnelig fordring i boet.

5.1.3 Boets organer

Konkursboet styres av et *bostyre*, som består av *bostyrer* og eventuelt *kreditorutvalg* om dette oppnevnes etter kkl. § 83. Bostyreren opptrer ellers som en slags daglig leder for boet. Han skal få oversikt over hvilke eiendeler som inngår i boet, inndrive utestående fordringer, forvalte boets eiendeler og utøve flere andre funksjoner etter kkl. § 85, og ellers ivareta fordringshavernes felles interesse i møte med den enkelte fordringshaver og med tredjemann. Bostyrer representerer boet utad, men skal i alle

¹³⁸ Kkl. § 117b.

¹³⁹ Kkl. § 117c.

¹⁴⁰ Deknl. § 7-1.

spørsmål av vesentlig betydning så vidt mulig treffe beslutninger i samråd med kreditorutvalget.¹⁴¹

Bostyrer er underlagt vedtak fra *skiftesamling*,¹⁴² som skal innkalles i enkelte lovbestemte tilfelle eller når minst 20 % av fordringshaverne (målt etter fordringsbeløp) krever det. På skiftesamling gjelder et flertallsprinsipp målt etter fordringsbeløp.¹⁴³ Skiftesamlingen og bostyret er igjen i en viss utstrekning underlagt tingretten, ved at retten skal føre kontroll med om vedtak er i strid med skyldnerens, en fordringshaver eller en tredjepersons rett, er ulovlig eller er åpenbart urimelig.¹⁴⁴

Boet styres altså av bostyrer, og denne fungerer primært som en tillitsmann for skyldnerens fordringshavere.

5.1.4 Realisasjon av verdier

Formålet med en konkursbehandling er å avvikle skyldnerens virksomhet på en ryddig måte,¹⁴⁵ samtidig som kreditorfellesskapet skal bli *likebehandlet*¹⁴⁶ og få størst mulig dekning.¹⁴⁷ For å realisere dette, tar konkursboet beslag i alle skyldnerens eiendeler og rettigheter, og bostyrer gis relativt vide fullmakter for hvordan eiendelene skal realiseres.¹⁴⁸ Ved at det gis mulighet for *generalbeslag* som alternativ til *særskilt beslag*, sammen med at boet gis mulighet til å tre inn i skyldnerens avtaler, åpnes det også for at eiendeler *realiseres samlet*. Realisasjon som «going concern» vil typisk gi større utbytte enn det samlede utbyttet ved enkeltvis salg av eiendeler.

¹⁴¹ Kkl. § 85 tredje ledd.

¹⁴² Kkl. § 86.

¹⁴³ Kkl. § 96.

¹⁴⁴ Kkl. § 99.

¹⁴⁵ Ot.prp.nr. 26 (1998-1999) s. 57.

¹⁴⁶ Andenæs (2009) s. 10-11.

¹⁴⁷ Kkl. § 117.

¹⁴⁸ Se kkl. Kap. XIII.

5.1.5 Utdeling

Når eiendelene er realisert skal verdiene fordeles på kreditorene. Etter deknl. kap. 9 er dekningsrekkefølgen først de såkalte *massefordringer*,¹⁴⁹ så prioriterte fordringer av første klasse,¹⁵⁰ så prioriterte fordringer av annen¹⁵¹ klasse, så alminnelige fordringer, så etterprioriterte fordringer. Konkursloven inneholder til dels omfattende prosessuelle regler om hvordan fordringer skal anmeldes i boet,¹⁵² og hvordan bostyrer skal gå fram før utdeling,¹⁵³ og hvordan eventuell uenighet om fordringene skal løses.¹⁵⁴

5.1.6 Pantsatte eiendeler og pantekreditorers stilling i konkurs

For pantsatte eiendeler gjelder enkelte særlige regler i konkurs. Utgangspunktet¹⁵⁵ er at en konkursbehandling ikke påvirker panthavers rett til dekning i pantet, med mindre noe annet følger av reglene om rettsvern¹⁵⁶ eller omstøtelse.¹⁵⁷ Den materielle retten til å få fortrinnsrett til den økonomiske verdien av eiendelen er i behold ved konkurs, men boet har en ubetinget rett til å utløse panthaveren,¹⁵⁸ og panthaveren har bare begrenset rett til å realisere pantet i perioden etter konkursåpning.¹⁵⁹

¹⁴⁹ Omkostninger ved bobehandlingen og krav pådratt av boet, altså mot boet selv, jf. deknl. § 9-2.

¹⁵⁰ I hovedsak lønnskrav som oppfyller visse krav, jf. deknl. § 9-3.

¹⁵¹ Inntektsskatt, merverdiavgift, skattetrekk for ansatte, trygdeavgift, jf. deknl. § 9-4.

¹⁵² Kkl. Kap. XII.

¹⁵³ Kkl. Kap. XII og XV.

¹⁵⁴ Kkl. Kap. XV.

¹⁵⁵ Panteloven § 1-1.

¹⁵⁶ Se f. eks. tingl. § 23.

¹⁵⁷ Se deknl. kap. 5.

¹⁵⁸ Deknl. § 8-16.

¹⁵⁹ Kkl. § 17, jf. § 117.

5.1.7 Om beslag, abandonering og inntreden i kontrakter

Konkursboets beslag etter dekl. § 2-2 skjer på tidspunktet for boåpning. Boet har fra dette tidspunktet full råderett over midlene, og skyldneren kan ikke lengre råde over dem. Det betyr også at boet er *ansvarlig* for midlene fra dette tidspunktet. De formuesgoder som ikke antas å være lønnsomme, eller som er forbundet med stor risiko for ulykker eller lignende med påfølgende masseansvar for boet, kan abandoneres etter kkl. §§ 119a flg.

Boet har etter dekl. kap. 7 en særskilt rett til å tre inn i skyldnerens kontrakter, uavhengig av om kontrakten åpner for partsskifte. Dette er nødvendig for at boet skal kunne gjennomføre en samlet realisasjon av skyldnerens virksomhet, men retten kan også brukes til å øke boets midler: Boet kan tre inn i lønnsomme avtaler, men unnlate å tre inn i avtaler det ikke lønnsomt kan oppfylle. De avtaler boet trer inn i, blir boet selv ansvarlig for.¹⁶⁰

Boet er med andre ord ansvarlig for formuesgoder *fram til boet ved disposisjon abandonerer dem*, mens det først er ansvarlig for kontrakter *når det ved disposisjon trer inn i dem*. Men bordet fanger: Boet kan ikke tre ut av en kontrakt det har trådt inn i (ut over eventuell hevings- eller oppsigelsesrett i kontrakten selv).

5.1.8 Om boets adgang til å videreføre skyldnerens virksomhet

Etter kkl. § 119 skal bostyret «snarest mulig» avgjøre om og i hvilket omfang skyldnerens næringsvirksomhet bør fortsette for boets regning. Dette må skje innen de grenser som næringslovgivningen setter. Spørsmålet bør forelegges til uttalelse for skiftesamlingen, og videre drift bør bare besluttes dersom det er sannsynlig at det derved vil kunne unngås skadevirkninger for boet eller oppnås gunstigere realisasjon av boets eiendeler. Virksomheten kan også fortsettes av hensyn til berørte

¹⁶⁰ Deknl. § 7-4.

arbeidstakere eller særlige samfunnsinteresser, om boet får «tilstrekkelig sikkerhet for at dette ikke forringer dekningsmulighetene.»

Muligheten til å videreføre skyldnerens virksomhet vil kunne være sentral for å oppnå best mulig realisasjon av skyldnerens eiendeler, fordi et salg som «going concern» typisk bringer inn mer enn enkeltvis salg av eiendelene. Det kan også være vesentlig å fortsette virksomheten for å unngå kontraktsbrudd, slik at bomassen blir større. Muligheten til å videreføre skyldnerens virksomhet må sees i sammenheng med boets omfattende adgang til å tre inn i skyldnerens kontrakter, jf. ovenfor.

5.1.9 Om omstøtelse

Reglene for *omstøtelse* er en sentral del av konkursboets rettigheter. Omstøtelsesreglene skal motvirke at skyldnerens bo tømmes for aktiva når skyldneren har betalingsproblemer.¹⁶¹ Dette kan skje som ren boforringelse, eller i form av forfordeling av kreditorer.

Jeg vil ikke gå inn i detaljene om omstøtelse, bare påpeke at et vilkår for å omstøte en transaksjon er at det åpnes tvangsakkord eller konkurs, jf. dekl. § 5-1. Dette er altså hensyn som reglene om enkeltforfølgning ikke kan ivareta.

I tillegg til reglene om omstøtelse av *skyldnerens* mer eller mindre klanderverdige disposisjoner forut for konkursen i dekl. § 5-2 til § 5-6 og § 5-9, omstøter boet også uten videre ethvert utlegg som skyldnerens *kreditorer* tar senere enn tre måneder før fristdagen, jf. dekl. § 5-8. Denne omstøtelsen av utlegg er en sentral del av samspillet mellom enkelt- og fellesforfølgning, og skal motvirke en tilfeldig og urimelig fordeling mellom skyldnerens kreditorer når betalingsproblemer oppstår.¹⁶² Det er et viktig samspill mellom reglene for rettsvern, omstøtelse og fristberegning som gjør at utlegg skal sende et faresignal til de øvrige fordringshavere, som i og med publisiteten som kreves for utleggspantets rettsvern får en fast frist til å begjære konkurs for å sikre likedekning.

¹⁶¹ Andenæs (2009) s. 286.

¹⁶² Andenæs (2009) s. 348.

5.1.10 Oppsummering om konkurs

En konkursåpning hos skyldneren medfører etter det overstående at kontrollen over skyldnerens virksomhet overtas av en bostyrer, vanligvis en advokat, under oversyn av tingretten. Dette får virkninger både for skyldnerens organer og for panthavere i skyldners eiendeler. Boet trer som utgangspunkt inn i skyldnerens rettsposisjon, men dette er bare ment å være *midlertidig*, som ledd i at man enten *avvikler* driften eller overfører (deler av) driften til andre aktører som er villig til å kjøpe en samling av skyldnerens eiendeler som going concern. I denne perioden har bostyreren full råderett over skyldnerens midler, og kan fatte forretningsmessige beslutninger basert på hva som vil gi høyest overskudd til kreditorene.

5.2 Om konkursbeslag i utvinningstillatelse

Problemstillingen her er om det er mulig for kreditorene å realisere verdiene i en utvinningstillatelse gjennom å åpne konkurs i rettighetshavers bo. Dette reiser spørsmål om hva et konkursbeslag i en utvinningstillatelse innebærer og hvordan det skal gjennomføres, og om forholdet mellom utvinningstillatelsen og Samarbeidsavtalen. Samarbeidsavtalen henger uløselig sammen med en rettighetshavers andel i tillatelsen, ved at det er et vilkår for å oppnå andel i tillatelsen at rettighetshaverne inngår Samarbeidsavtalen, jf. del 1.5.4 over. Et av spørsmålene her er hvilke virkninger denne bindingen får for mulighetene til å realisere verdiene i tillatelsen.

Videre er det et spørsmål om et konkursbeslag vil kreve myndighetsgodkjenning etter § 10-12, og på hvilket tidspunkt slik godkjenning eventuelt kreves.

Den overordnede problemstillingen i dette kapitlet er hvor verdien av skyldnerens andel i en lønnsom utvinningstillatelse havner ved konkursåpning i skyldnerens bo. Hvis konkursboet formelt og reelt har adgang til å beslaglegge tillatelsen og selge den på samme måte som rettighetshaver kunne solgt den før konkursåpning, havner verdien hos

kreditorfellesskapet. Hvis konkursboet ikke har adgang til dette, havner verdien enten hos de øvrige rettighetshavere i tillatelsen, eller hos en part som utpekes av staten.

Før jeg vurderer de enkelte regler, vil jeg si noe om de reelle hensyn som gjør seg gjeldende og hva et konkursbeslag skal oppnå. Etter det vil jeg gi en oversikt over rettskildebildet og hvilke regler som kommer til anvendelse, før jeg vil forsøke å gi en oversikt over boets beslagsmulighet etter gjeldende rett. Til slutt vil jeg forsøke å se på alternative modeller for beslag, og eventuelle regelendringer som kunne bidratt til å gi konkursboet bedre beslagsmuligheter.

5.2.1 Hensyn

Konkursinstituttet skal oppfylle flere sentrale formål: En konkurs skal gi grunnlag for en ryddig avvikling av debtors virksomhet, og motvirke tilfeldige og urimelige forskjeller mellom en insolvent skyldners fordringshavere.¹⁶³ Hvis en debtors midler er underlagt beslagsadgang gjennom enkeltvis forfølgning, men ikke gjennom fellesforfølgning, vil dette føre til en tilfeldig og urimelig fordeling av tapene som oppstår som følge av skyldnerens insolvens. Det er dermed et tungtveiende hensyn i seg selv at konkursboet skal ha en reell mulighet til å realisere verdiene som ligger i en utvinningstillatelse.

En konkursåpning fører til et generalbeslag i alle skyldnerens eiendeler, hvor konkursboet skal gjøre disse om til penger og fordeler midlene (og dermed tapet) likt.¹⁶⁴ Et konkursbo bør ha de samme beslagsmuligheter som den enkelte kreditor har ved enkeltforfølgning. Formelt er dette selvsagt, ved at det er dekn. § 2-2 som regulerer den materielle beslagsretten både gjennom utlegg og konkursbeslag. Konkursboet bør imidlertid også gis de samme beslagsmuligheter i praksis som en kan oppnå ved utlegg, for at konkursinstituttet skal oppfylle sin hensikt, og samspeillet mellom enkelt- og fellesforfølgning skal fungere som forutsatt.

¹⁶³ Andenæs (2009) s. 10.

¹⁶⁴ Fra dette gjelder enkelte unntak i dekn. kap. 9 som jeg ikke går inn på her.

Disse hensynene kan imidlertid måtte vike for hensynet til de øvrige rettighetshavere i den aktuelle andelen, eller for hensynet til statens behov for kontroll med petroleumsvirksomheten.

5.2.1.1 Om boets behov

Konkursboet skal realisere skyldnerens eiendeler på den måten som gir mest utbytte for kreditorfellesskapet. Samtidig skal dette gjøres innenfor rammene av en bobehandling som også har til formål å avvikle skyldnerens virksomhet, og en bobehandling er av natur midlertidig. Det gjør at eiendeler i praksis realiseres gjennom *salg*, enten som del av et samlet salg av (deler av) skyldnerens virksomhet, eller gjennom enkeltvis salg av de enkelte eiendeler.

Det er adgang til å selge utvinningstillatelser, men det kan bare skje med statens godkjenning etter petrl. § 10-12.¹⁶⁵ At staten må godkjenne salg, betyr imidlertid ikke at andelen ikke er uomsettelig, og også boet vil ha en interesse i å kunne selge en tillatelse. I praksis skjer omsetning av andeler i tillatelser relativt ofte, og i alle fall for prekvalifiserte aktører bør godkjenning antas å være relativt kurant. I perioden 2002-2012 skjedde det mellom 50 og 100 overdragelser årlig,¹⁶⁶ slik at det kan antas å finnes et annenhåndsmarked for andeler i tillatelser som gjør salg til en reell realisasjonsmulighet for konkursboet.

For å kunne selge en andel, må imidlertid konkursboet ha informasjon om den tilknyttede virksomheten. Det er vanskelig å se for seg at en andel kan selges uten å vite hvilke forpliktelser som knytter seg til andelen, hvilke videre utbyggingsplaner som foreligger mv. Denne informasjonen er det i utgangspunktet bare deltakere i Samarbeidsavtalen som har tilgang til. Boet vil i alminnelighet ha tilgang til den informasjon skyldneren har fått fram til konkursåpning, men vil for å kunne selge måtte ha informasjon om virksomheten og vedtak som er fattet mv. i perioden mellom konkursåpning og eventuelt overdragelsestidspunkt. Dette forutsetter i utgangspunktet deltakerposisjon, eller i alle fall adgang

¹⁶⁵ Se del 4.2 for en gjennomgang av disse reglene.

¹⁶⁶ Oljedirektoratet (2013), pkt. 3, figur 3.7.

til å dekke skyldnerens forpliktelsers slik at denne ikke fratas informasjon og stemmerett etter Samarbeidsavtalen, jf. pkt. 2.4 over.

Samtidig har boet interesse i å påta seg minst mulig ansvar for forpliktelser i eget navn, fordi slike forpliktelser etter deknl. § 9-2 må dekkes fullt ut foran skyldnerens forpliktelser. Boet vil kunne måtte påta seg forpliktelser i forbindelse med videreføring av virksomhet og inntreden i kontrakter, men kun hvor dette kan føre til en (netto) forøkelse av bomidlene. Samarbeidsavtalen bygger imidlertid på at deltakerne er solidaransvarlig for alle virksomhetens forpliktelser.¹⁶⁷ Et sentralt spørsmål for boet er dermed i hvilken utstrekning det må påta seg masseforpliktelser for å kunne komme i en posisjon hvor salg er mulig. Her vil det for boet være en sentral forskjell på å påta seg kostnader *i en periode* med sikte på salg, og å måtte påta seg et *varig ansvar*.

5.2.1.2 Statens kontrollbehov

Det er staten som setter sammen rettighetshavergruppene, og staten må etter petrl. § 10-12 godkjenne enhver overdragelse av (andel i) utvinningstillatelse. Begrunnelsen for dette er petroleumsnæringens sentrale betydning for det norske samfunn. Undersjøisk petroleum tilhører staten, og det er staten som bestemmer hvem som får det privilegium det er å utvinne denne. Staten fører en streng kontroll med hvordan petroleumsvirksomheten utføres, for å sikre at petroleumsressursene forvaltes i et langsiktig perspektiv. De nærmere detaljene for hvordan et felt skal bygges ut må alltid godkjennes av staten etter reglene for godkjennelse av Plan for utbygging og drift etter petrl. § 4-2. Formålet med det er blant annet å sikre at utvinningen skjer på den måten som gir høyest verdiskapning på lang sikt.

Med en andel i en utvinningstillatelse følger en plikt til å delta i interessentskapet, herunder en rett og plikt til å delta i styringen av virksomheten gjennom deltakelse i styringskomiteen. Det gjør at staten har behov for å føre kontroll med hvem som fatter avgjørelser om hvordan petroleumsvirksomheten utøves, jf. pkt. 3.7.1 over.

¹⁶⁷ Se pkt. 2.4.2 for mer om dette.

5.2.1.3 De øvrige rettighetshaveres behov

Samarbeidsavtalen bygger på at hver deltaker løpende dekker sin andel av virksomhetens kostnader, fordelt etter deltakerandel. Samtidig er hver deltaker solidarisk ansvarlig for alle krav som følge av virksomheten, og virksomheten styres etter flertallsvedtak. De øvrige deltakere har derfor en klar interesse i at hver deltaker har solid finansiell kapasitet.

Videre er begrunnelsen for at det settes sammen grupper av rettighetshavere i hver enkelt tillatelse ikke bare at dette sprer den økonomiske risikoen på flere aktører, men at de enkelte rettighetshavere skal bidra med teknisk kompetanse for sammen å oppnå best mulige tekniske og operasjonelle løsninger.

Videre bygger Samarbeidsavtalen på en forutsetning om at partene skal jobbe for høyest avkastning (riktignok i form av produsert petroleum, og ikke i penger) over tid, og bobehandlingens midlertidige natur gjør at et konkursbo har andre incentiver og tar andre hensyn enn avtalen forutsetter. Dette avhjelpes imidlertid av at konkursboet vil ha som formål å realisere tillatelsen gjennom et salg til en «ordinær» deltaker, og derfor vil fatte avgjørelser med basis i hva som gjør andelen attraktiv som salgsobjekt, som jo nettopp er høyest mulig avkastning.

Dette kan gi de øvrige rettighetshavere grunn til å ville motsette seg at konkursboet gis rettigheter etter Samarbeidsavtalen.

5.2.2 Rettskildebildet

Konkursboets beslagsrett er regulert av dekningsloven § 2-2, som sier at fordringshaverne har rett til dekning i ethvert *formuesgode* som tilhører skyldneren, og som kan omgjøres i penger. Utvinningstillatelse og andel i slik er et formuesgode, jf. drøftelsen i pkt. 3.5.1 over.

Overdragelse og interesseoverføring i utvinningstillatelse krever imidlertid statens godkjenning etter petrl. § 10-12, og et spørsmål er om konkursbeslaget er en slik interesseoverføring som krever godkjenning. Dette spørsmålet vil jeg behandle i pkt. 5.2.7 under.

At konkursboet har rett til beslag i utvinningstillatelse sier videre ingenting om de nærmere rettigheter som boet oppnår til utvin-

ningstillatelsen. Andel i utvinningstillatelse henger uløselig sammen med rettighetshavers andel i det interessentskap som Samarbeidsavtalen konstituerer, og en kan ikke oppnå rett til det ene uten å det andre. Dekningsloven kap. 4 regulerer fordringshavernes rett til dekning i skyldnerens selskapsandeler, og et spørsmål er hvordan dette påvirker boets rett til beslag i andel av utvinningstillatelse. Hvis spørsmålet ikke reguleres av kap. 4 er det et spørsmål om kap. 7 om boets rett til inntreden i skyldnerens kontrakter kommer til anvendelse, og hvilken betydning det får for boets rettsposisjon.

5.2.3 Dekningslovens kap. 4

5.2.3.1 Om anvendelsesområdet

Etter deknsl. § 4-1 gjelder reglene i kapittel 4 blant annet «ansvarlige selskaper [...] etter selskapsloven». Et ansvarlig selskap foreligger etter er etter sel. § 1-2 jf. § 1-1 når en økonomisk virksomhet utøves for to eller flere deltakeres felles regning og risiko, og deltakerne har et ubegrenset, personlig ansvar for selskapets samlede forpliktelser. Interessentskapet etter Samarbeidsavtalen faller inn under denne definisjonen,¹⁶⁸ men er positivt unntatt loven etter § 1-1 (4). Spørsmålet er om dekningslovens kap. 4 likevel gjelder beslag i rettighetshavers andel i interessentskapet. Dette kan bygge på en ordlydstolkning, hvor det kan hevdes at man med ordlyden «etter selskapsloven» mener *etter selskapslovens definisjon*, i motsetning til *som er omfattet av selskapsloven*, slik at kap. 4 likevel kommer til anvendelse. Alternativt kan dette bygge på at reglene i kap. 4 er en kodifisering av prinsipper om beslagsretten i selskapsforhold mer generelt, som uansett må gjelder selv om loven etter sin ordlyd ikke kommer til anvendelse.

I forarbeidene til selskapsloven antok departementet at «reglene i dekningslovens kap 4 bør gjelde generelt for ansvarlige selskaper og kommandittselskaper slik disse er definert i selskapslovutkastet.»¹⁶⁹ Begrunnelsen for å unnta Samarbeidsavtalen fra selskapsloven er at Samarbeidsavtalen

¹⁶⁸ Jf. del 2.4.1 og Kaasen (2010) s. 154.

¹⁶⁹ Ot.prp.nr.47 (1984-1985) s. 75.

er et konsesjonsvilkår, og at «konsesjonsmyndighetene bør ha mulighet til å tilpasse innholdet i Samarbeidsavtalen etter hva forholdet i petroleumsindustrien og skiftende politiske preferanser til enhver tid måtte tilsi.»¹⁷⁰ Konsesjonsmyndighetene bør ha en større adgang til å regulere rettsforholdet enn private parter kan gjøre seg imellom, og selskapsloven bør ikke forhindre dette. Men denne begrunnelsen strekker seg ikke lengre enn at der hvor Samarbeidsavtalen ikke inneholder noen løsning, kan selskapsloven «tjene til inspirasjon som alminnelig bakgrunnsrett.»¹⁷¹ I alle fall så langt de aktuelle reglene passer, er det vanskelig å si seg uenig med en slik uttalelse. Også i juridisk teori er det antatt at selskapsloven «for så vidt den må oppfattes som en kodifisering av alminnelig selskapsrett, har interesse ved tolkning og utfylling av Samarbeidsavtalen - bare man har tilstrekkelig respekt for avtalens egenart»¹⁷²

Det er en uttalelse som nok også passer for reglene i dekningsloven. Kreditors rett til andel i interessentskapet er ikke regulert i Samarbeidsavtalen, og heller ikke annet sted. Da må en med Kaasens ord «søke hjelp der den er å finne».¹⁷³

Kjernen i dekningslovens kap. 4 er regelen i § 4-2 om at selskapskreditorene har fortrinnsrett til dekning i selskapets midler, foran den enkelte deltakers særkreditorer. Dette er et prinsipp som har mye for seg også for interessentskapet etter Samarbeidsavtalen. Dette vil hindre at den enkelte deltakers solvens smitter over på prosjektets solvens.

Denne siden av dekningsloven kap. 4 er viktig for interessentskapet, og det er antatt å gjelde et prinsipp om særkreditors fortrinnsrett til selskapsmidlene. Samarbeidsavtalen anerkjenner heller ingen rett for deltaker selv til å disponere over sin bruttoandel av fellesmidlene, det er interessentskapet i fellesskap som kan disponere over fellesmidlene.¹⁷⁴

Deknl. § 4-3 passer imidlertid ikke like godt på andel i interessentskapet etter Samarbeidsavtalen som § 4-2, og gode grunner taler for at

¹⁷⁰ Ot.prp.nr.47 (1984-1985) s. 19.

¹⁷¹ Ot.prp.nr.47 (1984-1985) s. 19.

¹⁷² Kaasen (2010) s. 166.

¹⁷³ Kaasen (2010) s. 165.

¹⁷⁴ Kaasen (2010) s. 160.

den ikke regulerer konkursboets beslagrett i andel av interessentskap. Jeg vil i det følgende redegjøre for hvorfor, ved å forutsette at § 4-3 kommer til anvendelse og vise hvilke resultater det fører til.

5.2.3.2 Hvilken rett gir § 4-3 konkursboet?

Særkreditor hos selskapsmedlem kan etter § 4-3 bare kreve dekning i «det som medlemmet har rett til å kreve av selskapet som andel i overskudd og i den andel medlemmet kan kreve ved oppløsning av selskapet eller når det blir utløst av de andre medlemmer.» Etter annet ledd kan boet straks kreve andelen innløst etter reglene i selskapsloven.

Allerede ved første øyenkast ser en at det grunnleggende problem at «reglene i selskapsloven» ikke gjelder for interessentskapet. Dette er imidlertid ikke i seg selv avgjørende: Samarbeidsavtalens regler kan tenkes å fylle samme funksjon. Samarbeidsavtalen har regler om både deltakers frivillige uttreden og de øvrige rettighetshaveres utløsning, som kommer i stedet for selskapslovens regler. Dette er uttreden etter art. 24 og tvangsutløsning etter art. 9.3.

5.2.3.2.1 Uttreden etter art. 24

Etter art. 24 kan en deltaker tre ut av Samarbeidsavtalen så lenge arbeidsforpliktelsen og en eventuell tiltrådt utbyggingsplan er fullført. Deltakeren blir fra det tidspunkt varsel om uttreden blir gitt fri for ansvar for framtidige flertallsvedtak som ikke omfattes av allerede vedtatte budsjetter. Art. 24.4 gir de andre deltakerne rett til å overta andelen vederlagsfritt, om ikke øvrige parter eller utenforstående tredjemenn ønsker å overta den etter reglene i art. 23, altså som en frivillig overdragelse mot vederlag.

Art. 24 gir ikke uttredende part noen rett til en utløsningssum, men fritar bare for ansvar. For konkursboet er dette av liten interesse, fordi fordringer mot debitor som oppstår etter konkursåpningstidspunktet uansett ikke er dividendeberettiget,¹⁷⁵ og art. 24 altså ikke gir boet eller deltakeren noen rett på økonomisk kompensasjon.

¹⁷⁵ Deknl. § 6-1.

5.2.3.2.2 Utløsning etter art. 9.3

Et alternativ er at konkursåpning gir boet rett til å kreve seg tvangsutløst etter reglene i art. 9.3. Art. 9.3 gir de ikke-misligholdende deltakere rett til å overta andelen til en utløsningssum som ikke skal være større enn bokført verdi av andelen, altså verdien av investeringene justert for driftsøkonomiske avskrivninger. (For mer om art. 9.3, se del 2.5 ovenfor)

Art. 9.3 gir imidlertid ikke deltakeren *rett* til å bli tvangsutløst. Den er en misligholdssanksjon som de øvrige deltakere kan gjøre gjeldende overfor deltakeren, og virker ikke andre veien.

Deknl. kap. 4 bygger på et prinsipp om at konkursboet ikke får større rett til selskapsformuen enn debitor selv har. § 4-3 første ledd er et utslag av dette prinsippet. Men etter ordlyden i § 4-3 har deltakers særkreditor rett til «i den andel medlemmet kan kreve ved oppløsning av selskapet eller når medlemmet blir utløst av de andre medlemmer», og om konkursboet ikke får rett til i alle fall utløsningssummen etter art. 9.3 så taper andelen all sin verdi som dekningsobjekt i og med konkursåpning.

Samtidig vil en rett til å kreve utløsningssum pålegge de øvrige rettinghavere større utgifter enn de ellers har. § 4-3 gir derfor ikke en tilfredsstillende regulering av konkursboets rett i møte med de øvrige deltakere.

5.2.3.3 Hvilken rett gir dekl. § 4-3 de øvrige deltakere?

Neste spørsmål er om dekl. § 4-3 gir en tilfredsstillende regulering av de øvrige deltakeres rett overfor boet. Etter første ledd kan et selskapsmedlems særkreditorer «bare kreve dekning i det som medlemmet har rett til å kreve av selskapet som andel i overskudd og i den andel medlemmet kan kreve ved oppløsning av selskapet eller når medlemmet blir utløst av andre medlemmer». Dette er en presisering av den fortrinnsrett som fremgår av § 4-2, og som også gjelder for interessentskapet. I forholdet mellom boet og selskapet bestemmer altså § 4-3 at boet ikke har noen rett til selskapsformuen som sådan, men bare den andel av selskapsformuen som deltakeren har krav på. Spørsmålet er om bestemmelsen også regulerer forholdet mellom de andre deltakerne og konkursboet, slik at boet ikke har rett til å bli deltaker i interessentskapet.

Regelen for ansvarlige selskaper er at konkursbo ikke har rett til å bli deltaker i selskapet. Dette følger også av sel. § 2-36, som gir rett til å utestenge en deltaker når deltakeren ikke lengre kan oppfylle sine forpliktelser. En slik regel finnes imidlertid ikke i selskapet.

Deknl. § 4-3 er et resultat av prinsippet om at særkreditorene ikke har større rett i selskapet enn deltakeren selv har. Regelen er i forarbeidene begrunnet på følgende måte: «Realisering av medlemmets andel i selskapet uten oppløsning vil regelmessig ikke være en farbar vei, idet de øvrige medlemmene i selskapet ikke vil være forpliktet til å finne seg i et medlemskifte på denne måten.»¹⁷⁶

Denne begrunnelsen treffer ikke på interessentskapet, fordi de øvrige deltakere er forpliktet til å finne seg i et medlemskifte, jf. Samarbeidsavtalen art. 23 og drøftelsen i pkt. 2.6 over. Overdragelse er en av måtene deltakeren kan gjøre om utvinningstillatelsen til penger på, jf. deknl. § 2-2, og de øvrige deltakerne kan ikke motsette seg en slik overdragelse med påfølgende medlemskifte når arbeidsforpliktelsen er oppfylt.¹⁷⁷

Videre bør beslagsadgangen være den samme ved konkursbeslag som ved utlegg, for at formålet med konkurs skal kunne realiseres. Dekningslovens kap. 4 gjelder både enkelt- og fellesforfølgning, jf. blant annet ordlyden i § 4-3 annet ledd. I tvangsfullbyrdelsesloven er det imidlertid forutsatt at panterrett i utvinningstillatelse realiseres etter reglene om realisasjon av realregistrerbare formuesgoder, jf. tvl. § 11-30 og § 11-56. Spørsmålet om forholdet til interessentskapet er ikke reist i forarbeidene. Dette tyder på at en har forutsatt at deknl. kap. 4 ikke regulerer beslagsretten overfor partnerne/interessentskapet.¹⁷⁸

Dekningslovens kapittel 4 er etter dette lite egnet til å regulerer konkursbeslag i utvinningstillatelse. Enkelte av de samme regler må nok likevel gjelde basert på en grunnprinsipp om at særkreditor ikke oppnår

¹⁷⁶ NOU 1972:20 s. 280.

¹⁷⁷ For arbeidsforpliktelsen er oppfylt er uansett verdien av en utvinningstillatelse så usikker at den sjeldent vil være av betydning for konkursboet.

¹⁷⁸ Lignende spørsmål reiser seg for øvrig ved kreditorbeslag i selskapsandel som er knyttet til innløsningspapir, noe selskapsloven ikke sperrer for, jf. Aarbakke (2010) s. 178 flg. Det er da et spørsmål om kreditor ved å ta beslag i innløsningspapiret kan realisere selskapsandelen ved salg, og ikke gjennom reglene i deknl. kap. 4.

større rett enn den enkelte deltaker kan oppnå gjennom samarbeidsavtale, men § 4-3 regulerer ikke beslagsretten i interessentskapet.

Alternativet til dekningslovens kapittel 4 er kapittel 7 om inntreden i kontrakter. Forholdet til kapittel 7 vil drøftes i det følgende.

5.2.4 Om dekningsloven kap. 7

Dekningslovens kap. 7 regulerer konkursboets forhold til skyldnerens kontrakter. Kapitlet gjelder bare så langt ikke annet følger av andre lovbestemmelser eller «vedkommende rettsforholds egenart», jf. deknsl. § 7-1. Etter § 7-3 har konkursboet i alminnelighet rett til å tre inn i de gjensidig tyngende avtaler som skyldneren har inngått. Dette griper imidlertid etter annet ledd ikke inn i den annen parts rett til å påberope insolvensen som opphørsgrunn etter avtalens art.

Et typisk eksempel på at insolvensen kan påberopes som opphørsgrunn etter avtalens art er avtaler om stiftelse av ansvarlig selskap.¹⁷⁹ Dette bygger imidlertid på en grunntanke om at de øvrige parter i alminnelighet ikke trenger å akseptere et deltakerskifte.¹⁸⁰ Når rettsposisjonen etter Samarbeidsavtalen er overdragelig, og deltakeren for øvrig ikke har annen måte å realisere verdien på enn overdragelse eller fortsatt deltakelse, treffer ikke dette like godt.

Det er antatt at Samarbeidsavtalen ikke regulerer *antesipert mislighold*.¹⁸¹ Deltakerne er derimot godt sikret mot *aktuelt mislighold* gjennom misligholdsbeføyelsene. Plikten til å betale cash calls gjør at et potensielt mislighold aktualiseres raskt, med påfølgende misligholdsbeføyelser. Art. 9.1 gir de øvrige deltakere sikkerhet både i produsert petroleum og i andelen som sådan, slik at de løper liten risiko for å lide tap ved konkursboets inntreden. Deres forventninger til de øvrige rettighetshavere forutsettes ivaretatt av staten gjennom godkjenningskrav og eventuelt tilbakekallsmulighet etter §§ 10-12 og 10-13.

¹⁷⁹ NOU 1972:20 s. 313.

¹⁸⁰ NOU 1972:20 s. 280.

¹⁸¹ Tveit (2014) s. 144-145.

Betalingsreglene gjør også at et eventuelt mislighold aktualiseres raskt, slik at behovet for å gjøre insolvensen i seg selv gjeldende som opphørsgrunn ikke er like sterkt som i alminnelige selskapsavtaler.

At en i selskapsavtaler kan påberope insolvensen som opphørsgrunn på en tanke om at andelen er uoverdragelig, og at beslagsretten reguleres av dekl. kap. 4. Det er ikke tilfelle for Samarbeidsavtalen. Inntreden i denne er mindre betenkelig overfor de øvrige deltakere enn inntreden i selskapsavtaler for øvrig. Samarbeidsavtalen er derfor ikke en avtale hvor insolvensen kan påberopes som opphørsgrunn, og konkursboet har rett til å tre inn etter dekl. § 7-3. Spørsmålet er hvilke følger dette får.

5.2.4.1 Virkninger av boets inntreden

Hvis boet trer inn i en avtale oppnår det samme rettsposisjon som skyldneren hadde. Det blir etter dekl. § 7-4 forpliktet berettiget og forpliktet på avtalens vilkår. Den annen parts fordring dekkes som massefordring.

Dette betyr at hvis boet trer inn i Samarbeidsavtalen etter § 7-3, får det rett og plikt til å ta ut petroleum etter løfteprogrammet, rett til å stemme i Styringskomiteen og for øvrig de rettigheter som posisjonen som deltaker i Samarbeidsavtalen gir. På den andre side blir boet også forpliktet etter Samarbeidsavtalen. Det vil si at boet må dekke cash calls etter hvert som de blir utstedt og forfaller. Videre blir boet ansvarlig etter art. 7, altså påtar det seg et prinsipalt proratarisk, subsidiært solidarisk ansvar for alle utgifter som følger av interessentskapets virksomhet.

Størrelsen på dette beløpet er bestemt av det til enhver tid gjeldende arbeidsprogram og budsjett, som bestemmes etter et flertallsprinsipp.

Dette betyr at boet for å kunne tre inn med sikte på realisasjon må bli forpliktet på avtalens vilkår. Det innebærer et ansvar for alle de budsjetter som er vedtatt på inntredetidspunktet. Boet vil imidlertid kunne tre ut på avtalens vilkår. I lisenser hvor arbeidsforpliktelsen er oppfylt, og staten har stadfestet at Plan for Utbygging og Drift er utført, kan rettighetshaver velge å tre ut etter art. 24 i Samarbeidsavtalen, og blir med det fri for ansvaret for vedtak som ikke omfattes av allerede vedtatte budsjetter.

De potensielle massekostnadene er dermed kjent i utgangspunktet kjent. Riktignok kan det oppstå uforutsette kostnader, som for eksempel

forurensningsskade eller annet ansvar overfor tredjemann, kontraktsbrudd eller lignende. Her skiller imidlertid ikke utvinningstillatelsen seg fra andre situasjoner hvor konkursboet viderefører skyldnerens virksomhet etter kkl. § 119.

Hvis en tillatelse blir solgt, vil boet ikke ha ansvar etter Samarbeidsavtalen fra tidspunktet hvor overdragelsen blir effektiv.¹⁸² Hvis boet ikke får overdratt andelen, er imidlertid boet ansvarlig for oppfyllelse av vedtatte budsjetter, og dette må utredes som massekrav.

En inntreden i Samarbeidsavtalen kan altså potensielt medføre et betydelig økonomisk ansvar for boet. Størrelsen på det potensielle ansvaret vil imidlertid være kjent. Reglene gir dermed grunnlag for at boet kan gjøre en vurdering av risikoen for massekrav og vurdere dette opp mot sjansen for å få solgt andelen med gevinst.

5.2.5 Alternativ modell: Midlertidig inntreden med mulighet for abandonering

For å kunne selge en utvinningstillatelse må konkursboet med dagens regler påta seg ansvaret for sin andel av deltakerens forpliktelser, i tillegg til å dekke cash calls som utstedes og forfaller i perioden hvor boet vurderer salg. Risikoen for å måtte dekke disse forpliktelsene gjør inntreden risikabelt, og fører dermed til en stor risiko for at boet taper verdiene i utvinningstillatelsen.

En måte å unngå dette på er å gi boet rett til midlertidig inntreden med sikte på salg, men med mulighet til å abandonere både utvinningstillatelse og medfølgende forpliktelser etter kkl. § 117a. En kunne tenke seg en modell hvor boet måtte utrede cash calls som masseforpliktelser fram til det eventuelt velger å tre ut, men boet ikke trengte å ta på seg ansvar i eget navn for framtidige forpliktelser etter uttreden.

En slik løsning vil på grunn av Samarbeidsavtalens misligholdsregler ikke påføre de de øvrige deltakere noe større tap enn konkursen gjør. De har sikkerhet for sine krav i både produksjonen til enhver tid og

¹⁸² Tveit (2014) s. 285. Et unntak er det subsidiaire ansvaret for fjerningsforpliktelser, som jeg vil gjøre rede for under.

andelen som sådan, og vil kunne utestenge konkursboet om det ikke betaler løpende cash calls. Tapet som følge av at solidarskyldner går konkurs oppstår allerede ved insolvensen, og at konkursboet gis anledning til å forsøke å selge tillatelsen øker sannsynligheten for at en ny rettighetshaver kommer inn som ny solidarskyldner. Det vil imidlertid utsette misligholdet, og gjøre at konkursen i seg selv ikke gjør at de kan få tillatelsen billig etter reglene i art. 9.3.

En midlertidig inntredelsesrett med rett til å abandonere tillatelsen og unngå ytterligere masseansvar ville gi boet en større mulighet for å realisere verdiene til nytte for alle kreditorer, uten at det gikk ut over de øvrige deltakere i den enkelte tillatelse. Dekningslovens kapittel 7 forutsetter imidlertid at boet enten trer inn i deltakers kontrakter som de er, eller lar være, og også Samarbeidsavtalen bygger på at man enten er deltaker med fullt ansvar eller ikke har noen rettigheter. Annet rettslig grunnlag finnes ikke, og det er altså ikke rettslig grunnlag for midlertidig inntredelse fra boet uten at det ved inntreden påtar seg solidaransvar etter Samarbeidsavtalens regler.

5.2.6 Sikkerhet for fjerningsforpliktelser

En regel som skaper særlige problemer for konkursboet er petrl. § 5-3 tredje ledd. Bestemmelsen gjør overdragende rettighetshaver etter § 10-12 subsidiært økonomisk ansvarlig overfor de øvrige rettighetshavere og staten for kostnader knyttet til fjerning av innretninger som eksisterte på overdragelsestidspunktet.

Det er ingen grunn til at boet ikke materielt skal pålegges dette økonomiske ansvaret når det har nytt godt av en overdragelse. Store, betingede krav med forfallsdato langt i fremtiden er imidlertid vanskelig å håndtere innenfor rammene av en konkursbehandling. Ett av formålene med bobehandling er jo å avvikle driften.

Petrl. § 5-3 tredje ledd vil kunne reise problemer knyttet til utlodning etter kkl. § 128, fordi det er et massekrav av usikker størrelse. Bostyrer vil måtte holde av midler til dekning av det foran andre krav, selv om ansvaret bare er subsidiært og vanligvis ikke vil gjøres gjeldende.

5.2.7 Statens godkjenningskrav ved konkursbeslag

Selv om de øvrige deltakere ikke kan nekte boet å tre inn i Samarbeidsavtalen, er det et spørsmål om staten kan nekte boet å beslaglegge tillatelsen etter reglene i petrl. § 10-12.

5.2.7.1 Er et konkursbeslag en overdragelse?

Første spørsmål er om et konkursbeslag innebærer en «overdragelse» etter petrl. § 10-12.

Et konkursbeslag innebærer at konkursboet ved bostyreren overtar rådigheten over skyldnerens midler, og får rett til å selge dem for å fordele til kreditorer. Denne salgsprosessen styres i motsetning til ved utlegg av bostyrer, og ikke av domstolene, jf. kkl. § 117.

Et konkursbeslag ligner dermed på en overdragelse, ved at alle rettigheter og plikter overføres til et nytt rettssubjekt. Hensynet bak bestemmelsen gjør seg i utgangspunktet gjeldende, ved at konkursboet ved beslag får både rettigheter og plikter knyttet til petroleumsvirksomheten.

Konkursbeslag er imidlertid ikke antatt å være overgang av eiendomsrett, men et midlertidig generalbeslag.¹⁸³ Et konkursbeslag er derfor ikke en overdragelse.

5.2.7.2 Er konkursbeslag indirekte eller direkte interesseoverføring?

Uansett om et konkursbeslag er en overdragelse eller ikke, så faller det i alle fall inn under begrepet «interesseoverføring». Gjennom et konkursbeslag får konkursboet faktisk og rettslig råderett over skyldnerens eiendeler, ved at boet trer inn i en rekke av skyldnerens rettsposisjoner. Bostyrer får dermed *kontroll* over andelen, og kan utøve de rettigheter dette gir deltakeren. Videre får konkursboet kontroll over inntektene i form av produsert petroleum.

Etter forarbeidene¹⁸⁴ er det sentrale spørsmålet for om en transaksjon innebærer en indirekte eller direkte interesseoverføring hvorvidt den

¹⁸³ Wiker (2003) s. 353.

¹⁸⁴ Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s.63.

innebærer at den andre part får *kontroll* i et selskap. Et konkursbeslag medfører at bostyrer overtar kontrollen over alle skyldnerens formuesgoder, og at selskapets organer mister denne kontrollen.

Både ordlyden og formålet med bestemmelsen taler for at et konkursbeslag er en direkte interesseoverføring.

Ordlyden må imidlertid tolkes innskrenkende her, slik at et konkursbeslag ikke kreve godkjenning. Dette bygger på en tolkning hvor *systemet* i både tingsretten og petroleumsretten går foran, og denne tolkningen skal jeg redegjøre for i pkt. 5.2.7.3 under.

5.2.7.3 Systemargumentet

Kravet om godkjenning bygger på at myndighetene har et behov for å kontrollere hvem som styrer petroleumsvirksomheten på norsk sokkel. Dette behovet springer dels ut av at petroleumsvirksomhet i alminnelighet er svært risikabel, dels ut av at petroleumssektoren er en særdeles viktig del av norsk økonomi.

Det er imidlertid flere måter å sikre denne kontrollen på. For konkurstilfellet har departementet hjemmel i § 10-13 til å tilbakekalle en andel i utvinningstillatelse hvis rettighetshaver går konkurs. Dette innebærer at departementet når som helst etter at en konkursoåpning har skjedd kan trekke tilbake tillatelsen, så lenge de fatter et forvaltningsrettslig gyldig vedtak. Den materielle kompetansen til å kalle tilbake tillatelsen er underlagt fritt skjønn, jf. pkt. 5.3.2 under. Av og til er tilbakekall den riktige løsningen, for eksempel fordi debitor har vært gjennom en prosess hvor han har forsøkt å komme til en frivillig løsning, men prosessen sluttet fordi det ikke finnes kjøpere. I andre situasjoner kan det være at forsøk på å realisere tillatelsen bør kunne fortsette en periode på konkursboets hånd. Typisk vil dette være hvor konkursen har oppstått som følge av at konkurrerende kreditorer har sett seg nødt til å åpne konkurs for å kunne sikre likebehandling. Men i alle fall hvor det fortsatt kan tenkes å være aktuelle frivillige kjøpere, bør konkursboet gis mulighet til å forsøke dette før tillatelsen tilbakekalles. Se mer om dette i del 5.3 under.

Problemet med å kreve godkjenning er at man i tillegg til den ovenstående vurderingen, også skaper en interimperiode hvor det ikke er noen

rettighetshaver som kan oppfylle forpliktelsene etter tillatelsen. Siden departementets godkjenning ikke kan kreves for selve det å åpne konkurs i selskapet konkursåpningen i selskapet, må et godkjenningskrav det medføre at konkursboet ikke umiddelbart får noen rett til utvinningstillatelsen, men at andelen forblir på debitors hånd. Debitor står imidlertid etter en konkursåpning igjen uten noen muligheter til å oppfylle verken økonomiske forpliktelser etter utvinningstillatelsen eller til å følge opp virksomheten. Konkursboet har bedre muligheter enn et konkursdebitor til å følge opp rettigheter og plikter etter tillatelsen.

Ulempen med ikke å kreve godkjenning er at konkursboet med det vil få retten til å stemme i interessentskapet og dermed til å påvirke driften av petroleumsvirksomheten. Hvis tillatelsen forble på debitors hånd ville han raskt bli fratatt stemmeretten, fordi han ikke har noen inntekter til å dekke cash calls med. I lønnsomme tillatelser kan imidlertid avregningen etter de øvrige parters overtakelse av petroleum gjøre at deltakeren ikke fratras stemmerett.¹⁸⁵ For øvrig har pantthaver rett til intervensjonsbetaling med frigjørende virkning, slik at Samarbeidsavtalen ikke alltid forhindrer en deltaker fra å påvirke virksomheten etter konkursåpning.

Å utøve rettigheter etter Samarbeidsavtalen vil imidlertid være å forføye over utvinningstillatelsen, og vil være forbudt for debitor etter kkl. § 100. Selv om konkursboet skulle trenge godkjenning, vil det overfor debitor ha rett til beslag, slik at forbudet i konkursloven gjelder. Denne kollisjonen mellom konkursreglene og systemet for overdragelser gjør at et godkjenningskrav vil være lite hensiktsmessig. Det ville føre til at en andel av tillatelsen en periode reelt sett er uten rettighetshaver, samtidig Samarbeidsavtalen bygger på at 100 % av andelen alltid er tildelt en rettighetshaver.

Kkl. § 119 krever at boets eventuelle videreføring av skyldnerens næringsvirksomhet skjer «innen de grenser som næringslovgivningen setter», slik at konkursboet naturligvis også er forpliktet til å etterleve reglene i petroleumsloven.

Det er riktignok ikke prinsipielt noe i veien for at § 10-12 og § 10-13 kan virke side om side. En kan se for seg en løsning hvor boet ikke blir ret-

¹⁸⁵ Se pkt. 3.3.3.

tighetshaver før det gis godkjenning etter § 10-12, og så er rettighetshaver fram til departementet eventuelt velger å tilbakekalle. Men *behovet* som § 10-12 skal fylle kan for dette typetilfellet også fylles av § 10-13, uten at det får store virkninger for statens mulighet for kontroll.

Det at det finnes en klar hjemmel i § 10-13 til å kalle tilbake lisen-sandelen ved konkurs hos rettighetshaver er i seg selv et argument for at konkurstilfellene bør behandles etter den bestemmelsen, heller enn gjennom godkjenningskrav. En nektelse i konkurssituasjoner *reelt sett* være et tilbakekall. At vedtaket tar utgangspunkt i en tilbakekallshjem-mel vil dermed gi bedre grunnlag for å ivareta de rette hensynene. Konkursboet vil da måtte varsles etter forvaltningslovens regler, og vil få tid og anledning til å argumentere for hvorfor lisensandelen ikke bør tilbakekalles.

Konklusjonen er derfor at selv om et konkursbeslag etter ordlyden er en *interesseoverføring*, må denne ordlyden tolkes innskrenkende slik at godkjenning ikke kreves for konkursbeslag skal i andel i utvinningstil-latelse. Statens kontrollbehov må i konkurstilfellene ivaretas gjennom reglene i § 10-13 om tilbakekall. Jeg vil i det følgende gjøre rede for disse reglene.

5.3 Tilbakekall på grunn av konkurs

Etter petrl. § 10-13 kan en utvinningstillatelse kalles tilbake blant annet dersom «*selskapet eller annen sammenslutning som innehar tillatelsen oppløses eller tas under akkord- eller konkursbehandling*». Dette innebærer at en konkursåpning får den umiddelbare virkning at selv om konkursboet kan beslaglegge alle utvinningstillatelser, står de samtidig i fare for å bli tilbakekalt. Jeg vil her redegjøre for vilkår og rammer for slikt tilbakekall, og for virkningen av det for konkursboet og for andre interessenter.

5.3.1 Kort om tilbakekall på annet grunnlag.

Det kan først nevnes at § 10-13 også gir grunnlag for tilbakekall på grunn av «alvorlig overtredelse eller gjentatte overtredelse av [petroleumsloven], forskrifter gitt i medhold av den, fastsatte vilkår eller gitte pålegg» etter første ledd, på grunn av uriktige eller tilbakeholdte opplysninger ved søknad om tillatelse etter annet ledd og på grunn av svekket sikkerhet etter tredje ledd.

Hvis *gruppen* har problemer med å betjene felles forpliktelser, kan dette føre til økt risiko for overtredelse av petroleumsregelverket, men solidaransvaret har den effekt at en enkelt deltakers betalingsproblemer ikke skal påvirke gruppens betjeningsevne. Dette vil gjelde så lenge minst én av deltakerne er solvente. Søknad om tillatelse skjer på sin side (vanligvis) lenge før deltakerens betalingsproblemer oppstår.

Svekket sikkerhet etter § 10-7 har vanligvis en sammenheng med betalingsproblemer, men disse betalingsproblemene vil ikke være hos deltakeren, men hos garantisten. Det kan være en viss faktisk sammenheng mellom betalingsproblemer hos deltaker og garantist der hvor garantisten er morselskap, men det trenger ikke være det.

Fordi risikoen for tilbakekall på disse grunnlagene ikke påvirkes av deltakerens betalingsproblemer, vil de ikke behandles nærmere. Jeg vil i det videre se på tilbakekall som følge av deltakers konkurs, som altså er den eneste tilbakekallsgrunnen som følger mer eller mindre direkte av selskapets betalingsproblemer.

5.3.2 Vilkår

Det er Kongen som har kompetanse til å kalle tilbake en tillatelse. Dette følger av petrl. § 10-13 første ledd som gjelder tilbakekall som følge av regelbrudd. Annet og tredje ledd nevner ikke andre organer, så det må det antas at kompetansen ligger samme sted også etter disse alternativene.¹⁸⁶

¹⁸⁶ Slik tilsynelatende også slik Hammer (2009) s. 820.

Første spørsmål er hvem «Selskapet eller annen sammenslutning som innehar tillatelsen» er. «Annen sammenslutning som innehar tillatelsen» kunne for utvinningstillatelser lede hen til selve interessentskapet, men det er de enkelte interessenter som *innehar tillatelsen*, mens *virksomheten* knyttet til interessentskapet utøves gjennom interessentskapet. Siden jeg ikke behandler spørsmål knyttet til konkurs i interessentskapet, holder jeg åpent spørsmålet om tilbakekall *også* kan skje hvis det åpnes konkurs i interessentskapet som sådan, forutsatt at slik konkursåpning er mulig. Bestemmelsen omfatter *i alle fall* konkurs hos den enkelte rettighetshaver, da disse klart anses å «inneha» tillatelsen.

Andre spørsmål er hva som ligger i «oppløses eller tas under akkord- eller konkursbehandling». Både oppløsning, akkordbehandling og konkursbehandling er formelle rettsakter som kan konstateres etter enten aksjeloven (evt. selskapsloven) eller konkursloven. Et aksjeselskap er oppløst når melding til foretaksregisteret sendes etter asl. § 16-10 eller når kjennelse eller dom er avsagt etter hhv. asl. § 16-15 eller § 16-19. Selskapet «tas under akkordbehandling» når kjennelse er avsagt etter kkl. § 4, jf. § 1, og det «tas under konkursbehandling» når kjennelse er avsagt etter kkl. § 72, jf. § 60. Fram til slik kjennelse er avsagt, eller melding er sendt til foretaksregisteret for oppløsning, gir ikke denne delen av bestemmelsen grunnlag for tilbakekall.

Det gjelder ingen andre materielle vilkår etter bestemmelsen, og ordlyden er at tillatelse «kan» tilbakekalles. Spørsmålet om vedtak om tilbakekall skal fattes, er altså i utgangspunktet underlagt forvaltningens frie skjønn.¹⁸⁷ Jeg vil ikke gå inn på de generelle forvaltningsrettslige regler om begrensninger i dette skjønnet, men vil redegjøre for og analysere de vilkår som må være oppfylt for å fatte vedtak i medhold av bestemmelsen.

5.3.3 Hensynene bak § 10-13 tredje ledd

Det er «hensynet til at rettighetshaveren til enhver tid skal være i stand til å møte de forpliktelser som virksomheten medfører»¹⁸⁸ som begrunner

¹⁸⁷ Slik også Hammer (2009) s. 827

¹⁸⁸ NOU 1979:43 s. 80.

tilbakekallshjemmelen. Petroleumsvirksomhet er svært kapitalkrevende, og utsettelse kan føre til store tap. Det er også av sentral betydning for staten at de funn som er bestemt utvunnet, faktisk utvinnes. En insolvent deltaker vil ikke oppfylle forpliktelsene knyttet til tillatelsene han er rettighetshaver.

Konkursboet kan imidlertid tenkes å ha mulighet til å betjene enkelte av deltakerens forpliktelser, selv om det ikke kan betjene alle deltakerens forpliktelser. For eksempel kan det være mulig å dekke cash calls i lønnsomme felt som er i produksjon, hvis boet misligholder krav etter utvinningstillatelse som er i lete- eller utbyggingsfasen eller avslutningsfasen.¹⁸⁹

Den andre siden av «de forpliktelser som virksomheten medfører» er plikten til å føre tilsyn med operatørens drift og bidra til styringen av virksomheten. Selv om det er operatøren som står for den daglige driften og ofte i praksis har en dominerende rolle i spørsmålet om hvordan felt skal bygges ut og drives, er det forutsatt at ikke-operatørene skal bidra til dette. Et konkursbo vil for å kunne avvikle driften kunne beholde ansatte, men vil vanligvis si opp så mange som mulig og kun beholde de helt essensielle. Det vil ikke nødvendigvis kunne holde seg med «minimumskompetanse innen alle relevante fagfelt»¹⁹⁰ i tillegg til «differensiert spisskompetanse»,¹⁹¹ som er (de uformelle) kravene for å bli prekvalifisert som deltaker. Det er imidlertid ikke all type kompetanse som er nødvendig i alle faser av en utvinningstillatelses livsfase, og det er derfor ikke alltid nødvendig å kalle tilbakekalle en tillatelse på grunn av en konkurs.

5.3.4 Alminnelige forvaltningsrettslige regler

Reglene i forvaltningsloven gjelder for behandlingen av saker etter petroleumsløven.¹⁹² Tildeling, godkjenning av overdragelse og tilbakekall

¹⁸⁹ Dette var tilfelle da Oilexco gikk konkurs i England, jf. Energy Voice (2009).

¹⁹⁰ St.mld. nr. 38 s. 58.

¹⁹¹ St.mld. nr. 38 s. 57.

¹⁹² Petrl. § 1-5.

av utvinningstillatelse er alle enkeltvedtak, fordi det er bestemmende for private parters rettigheter og plikter.¹⁹³ Det innebærer blant annet at forvaltningen før vedtak fattes har plikt til å varsle sakens parter,¹⁹⁴ og har plikt til å påse at saken er så godt opplyst som mulig.¹⁹⁵

Et konkursbo vil være part til et tilbakekallsvedtak, fordi saken direkte gjelder konkursboet, jf. fvl. § 2. Spørsmålet om tilbakekall får, uansett om man mener konkursbeslaget krever godkjenning etter § 10-12 eller ikke, direkte rettslige og faktiske følger for konkursboet, ved at et formuesgode som boet pretenderer å ha rett til forsvinner.

5.3.4.1 Materielle krav til vedtak

Når vilkåret for å fatte vedtak som er underlagt fritt skjønn er oppfylt, er det som hovedregel opp til det aktuelle forvaltningsorgan om vedtak skal fattes. Det er dette som ligger i begrepet «fritt skjønn». Fra dette utgangspunktet gjelder enkelte unntak. De unntakene som primært er aktuelle er læren om *utenforliggende hensyn* og *myndighetsmisbruk*.

Forvaltningen kan bare bygge på hensyn som er saklige, det vil si «relevante i relasjon til kompetansegrunnlaget.»¹⁹⁶ De sentrale hensynene er gjennomgått over, men lovens formål setter ikke nødvendigvis absolutte grenser.¹⁹⁷ Hjemmelen for tilbakekall bygger på at en insolvent deltaker ikke kan betjene sine forpliktelser. Dette bør være begrunnelsen for et konkret tilbakekallsvedtak. Blant annet bør rene pekuniære hensyn for statens forretningsmessige engasjement ikke vektlegges. Det bør derfor ikke tillates å begrunne et tilbakekall med at en retildeling til SDØE/Petoro vil være forretningsmessig lønnsomt for staten. Et tilbakekall må begrunnes i de kontrollhensynene som bærer bestemmelsen.

Ut over dette gjelder også rammer for forvaltningens skjønn gjennom et forbud mot *vilkårlige avgjørelser*, *sterkt urimelige avgjørelser*, *for skjellsbehandling* og *uforholdsmessige avgjørelser*. Siden konkurs hos

¹⁹³ Fvl. § 2.

¹⁹⁴ Fvl. § 16.

¹⁹⁵ Fvl. § 17.

¹⁹⁶ Eckhoff (2010) s. 405.

¹⁹⁷ Eckhoff (2010) s. 407.

rettighetshaver fram til i dag ikke har forekommet, gir forbudet mot usaklig forskjellsbehandling ingen beskyttelse. Forbudet mot *vilkårlige avgjørelser* synes også lite aktuelt.

Disse reglene har til hensikt å fungere som *snevre sikkerhetsventiler*, og synes derfor lite aktuelle i et spørsmål om tilbakekall på grunn av konkurs. Hvis et vedtak om tilbakekall er begrunnet med at konkursboet ikke kan oppfylle forpliktelsene sine, er det vanskelig å se at virkningen for boet skal være så vidt urimelig at det må gå foran hensynet til å ha kompetente rettighetshavere.

Konkursboets beskyttelse mot tilbakekall ligger dermed primært i de *prosessuelle* rettighetene, det vil si muligheten for å overbevise staten om at det ikke er *behov* for et tilbakekall, fordi de aktuelle problemene bedre kan løses gjennom et fortsatt beslag og videre overdragelse.

5.3.5 Petrl. § 6-4

Etter petrl. § 6-4 annet ledd skal panthaver varsles før en tillatelse tilbakekalles, med melding om at panteretten bortfaller dersom tvangssalg ikke begjæres uten unødig opphold. Er tvangssalg begjært i rett tid, kan det ikke meddeles ny tillatelse i strid med panthavers rett. Bestemmelsen fungerer dermed som en båndlegging av statens mulighet til å kalle tilbake en tillatelse, og vil kunne beskytte konkursboet for en periode.

Det er vanskelig å forstå hva som menes med at det ikke kan «meddeles ny tillatelse i strid med panthavers rett», og hvordan dette eventuelt skiller seg fra at tillatelsen ikke skal kunne kalles tilbake så lenge tvangssalget foregår. Hvis andelen kalles tilbake eksisterer den ikke lengre, uavhengig av om det tildeles ny tillatelse eller ikke. Og eksisterer ikke andelen, kan den naturligvis ikke tvangsselges eller tvangsbruken. Bestemmelsen må derfor leses i sammenheng, slik at et tilbakekall ikke kan gjennomføres så lenge tvangssalg er begjært og er underveis.¹⁹⁸ Kjøper på tvangssalg må godkjennes, og staten har ikke plikt til å godkjenne enhver kjøper. Det må imidlertid gjelde et visst saklighetskrav ved godkjennelsesprosessen, slik at i alle fall prekvalifiserte selskaper vanligvis vil oppnå godkjennelse

¹⁹⁸ Slik også Hammer (2009) s. 522 og Brækhus (2005) s. 63.

om det ikke finnes særskilte grunner for ikke å godkjenne salget. En slik grunn vil typisk være at det fører til en ugunstig sammensetning av gruppen, men så lenge en enkelt utenforstående part ønsker å kjøpe hele andelen vil det sjeldent være et problem.

5.3.5.1 Gjelder petrl. § 6-4 for utleggspann?

Ordlyden i § 6-4 er «panthaver», et begrep som omfatter både frivillige panthavere og utleggspanthavere. Frivillige panthavere vil imidlertid ha fått godkjent sin rett av staten, slik at det er lettere å akseptere at statens kompetanse til å kalle tilbake tillatelsen båndlegges av hensyn til disse.

Av hensyn til kreditors dekningsrett bør imidlertid utleggspanthavere også gis samme beskyttelse som frivillige panthavere, når ordlyden åpner for det. Panthaveren har ingen rettigheter i utvinningstillatelsen, og kan ikke selv tiltre tillatelsen. Det vil ved en konkurs være konkursboet som er rettighetshaver, eller så vil det ikke finnes noen rettighetshaver.

5.3.5.2 Ellers om § 6-4

For overbeheftede tillatelser har § 6-4 liten betydning, men ikke alle tillatelser er overbeheftet. Adgangen til å pantsette er begrenset til finansieringen av virksomheten knyttet til den aktuelle tillatelse, slik at lønnsomme tillatelser ofte vil være pantsatt for et mindre beløp enn reell omsetningsverdi. I forarbeidene er det forutsatt at pantheftelsene ikke er større enn investeringsbeløpet, og «avvikles i takt med nedbetalingen av det pantesikrede lån og at det ikke uten samtykke fra departementet er adgang til å «fylle opp» en eldre panterett med nye lån.»¹⁹⁹ § 6-4 virker dermed i praksis som en beskyttelse også for usikrede kreditorer, selv om den primært skal beskytte pantekreditor.

Petrl. § 6-4 gjelder bare hvor en tillatelse er pantsatt. Bestemmelsen viser imidlertid at staten *kan* ta hensyn til kreditorer, uten at dette går for sterkt ut over statens behov for kontroll.

¹⁹⁹ NOU 1979:43 s. 39.

5.3.6 Virkning av tilbakekall

Neste spørsmål er hva som er virkningen av et tilbakekall. Dette kan igjen deles opp i tre spørsmål. For det første: Hva er det som kalles tilbake? En kan tenke seg tilbakekall både av selve utvinningstillatelsen, og den insolvente deltakers andel av utvinningstillatelsen. Neste spørsmål er hvilken virkning tilbakekall får for *selve utvinningstillatelsen* om det er en andel som kalles tilbake, og spesielt for sammensetningen av rettighetshavere. Siste spørsmål er hvilken virkning det får for debitor/rettighetshaver at andelen kalles tilbake, og for dennes rettsfølger.

5.3.6.1 Hele tillatelsen eller andel

Når selskapet er oppløst eller tatt under akkord- eller konkursbehandling, er vilkåret i bestemmelsen oppfylt, og departementet har kompetanse til å kalle tilbake tillatelsen. Det neste spørsmålet er hva som kalles tilbake, om det er hele tillatelsen eller en andel i denne. Svaret følger ikke av ordlyden, men spørsmålet ble reist i forarbeidene til petroleumsløven av 1985.²⁰⁰ Der legges det til grunn at det her er tale om tilbakekall av *andel* i utvinningstillatelse: «*I motsetning til det som gjelder ved tilbakekallelse i henhold til første og annet ledd, vil tilbakekallelse etter tredje ledd bare kunne gjøres gjeldende overfor det selskap som foranlediger tilbakekallelsen i tilfelle flere selskaper er tildelt en tillatelse sammen.*» Dette i motsetning til hvor tilbakekall er en følge av overtredelse av regler (første ledd), hvor det er hele tillatelsen som kalles tilbake.²⁰¹ Dette henger sammen med at det å sørge for at virksomheten overholder sikkerhetsforskrifter mv. er et felles ansvar, mens den enkelte deltakers solvens er den deltakerens individuelle ansvar.

I utvalgets forslag til lovtekst var det presisert at overtredelse av regler ga grunnlag for tilbakekall av hele andelen, mens misligholdt opplysningsplikt samt oppløsning eller akkord/konkurs bare ga grunnlag for tilbakekall overfor «vedkommende rettighetshaver». Den endelige lovteksten ble endret ved departementets behandling, men det er vanskelig

²⁰⁰ NOU 1979:43 s. 81.

²⁰¹ NOU 1979:43 s. 80-81, jf. ot.prp.nr.72 (1982-1983 s. 90-91).

å se at det var tilsiktet noen realitetsendring på dette punktet. Spørsmålet er ikke behandlet i proposisjonen, det er bare påpekt at alternativet om svekket sikkerhet er lagt til.

Et tilbakekall av hele tillatelsen som følge av én deltakers konkurs ville være svært urimelig overfor de andre deltakerne, og ikke være noe effektivt pressmiddel eller fylle noen videre funksjon enn tilbakekall av andel i tillatelse. Det er staten, og ikke de andre deltakerne, som bestemmer hvem som skal være rettighetshavere. Det vil dermed være urimelig at de resterende rettighetshavere skal lide fordi en av rettighetshaverne får betalingsproblemer, spesielt når de allerede er solidarisk ansvarlige for alle forpliktelser etter virksomheten. Det vil heller ikke være effektivt å sanksjonere de andre deltakerne for noe de ikke kan påvirke, og tilbakekall overfor solvente deltakere i slike situasjoner vil ikke ha noen funksjon.

Ordlyden «overfor vedkommende rettighetshaver» er tatt ut av 1996-loven, men etter forarbeidene er bestemmelsen «materielt identisk» med tilsvarende bestemmelse i 1985-loven.²⁰² Etter 1985-loven var dette sikkert, og det samme må gjelde etter 1996-loven. Tilbakekall som følge av konkurs kan altså kun gjøres gjeldende overfor den deltaker som går konkurs, og kun dennes andel kalles tilbake.²⁰³

5.3.6.2 Virkningen for sammensetningen av utvinningstillatelsen

Spørsmålet er hva tilbakekall av en andel av utvinningstillatelsen innebærer for tillatelsen. Spørsmålet er hvem som etter tilbakekallet har debitors rettigheter og plikter etter tillatelsen og Samarbeidsavtalen, i praksis hvem som etter tilbakekallet må dekke cash og som kan ta ut petroleum. Flere alternativer kan tenkes:

Andelen kan tenkes å automatisk fordeles mellom de andre rettighetshaverne. I praksis kan dette gjennomføres ved at tilbakekallet anses som en uttreden etter Samarbeidsavtalen art. 24, med den følge at deltakerne får anledning til å overta den uttredende andelen etter sin

²⁰² Ot.prp.nr.43 (1995-1996) s. 64.

²⁰³ Slik også Hammer (2009) s. 829.

eksisterende andel. Da blir forholdet mellom de resterende andeler som før. Hvis en deltaker ikke ønsker å øke sin andel, fordeles andelen som denne deltakeren ville fått mellom de resterende ikke-misligholdende deltakere. Hvis ikke hele den uttredende andel blir overtatt, oppløses interessentskapet og utvinningstillatelsen tilbakekalles.

Alternativt kan et tilbakekall anses som at staten overtar andelen, med den følge at staten ved SDØE trer inn som rettighetshaver. Det er imidlertid ikke noen grunn til at staten skal pålegges økt økonomisk ansvar på denne måten; det er de andre deltakerne som gjennom solidaransvaret skal dekke disse forpliktelsene.

Et bedre alternativ til begge de nevnte er at myndighetene kan *velge*. En tilbakekalt andel må da retildeles etter § 3-3. Det vil i så fall måtte gjøres samtidig med tilbakekall, for at man ikke skal få en «flytende» andel som ingen er ansvarlig for. En slik regel gjør at staten kan velge mellom de to alternativene over, eller å tildele andelen til en annen rettighetshaver.

Om staten retildeler til de resterende rettighetshaverne, svekkes sikkerheten for at forpliktelser oppfylles. Gruppens totale betalingsevne er en funksjon av antall deltakere i tillatelsen, fordi alle er solidarisk ansvarlige for krav. Om antallet deltakere reduseres, er dermed sjansen større for at forpliktelser ikke oppfylles overhodet. Dette kan tale for å tildele andelen til en annen deltaker.

Denne løsningen gir størst mulig handlingsrom for petroleumsmyndighetene, og er dermed i tråd med petroleumsrettslige prinsipper. Den er lagt til grunn i NOU 1979:43, hvor det påpekes at det ofte vil være «mest praktisk at rettigheten tildeles de gjenværende selskaper i tillatelsen», men at det ikke er *nødvendig*.

Når ordlyden ikke gir svar, men forarbeider og reelle hensyn taler i samme retning, må svaret være at myndighetene kan rettildele en andel som er tilbakekalt. Den går altså ikke automatisk over verken til staten selv eller de øvrige rettighetshavere.

Neste spørsmål er om staten *må* rettildele en andel. Det følger ikke av lovens ordlyd at staten har plikt til det, men forarbeidene synes å forutsette at en lisensandel som tilbakekalles, må rettildeles. Hensynet til

de andre rettighetshaverne tilsier klart at en tilbakekalt andel retildeles. Når en rettighetshaver er fratatt sin andel, er det ikke lengre noen å rette cash calls og misligholdssanksjoner mot, noe som vil være i strid med systemet i Samarbeidsavtalen. Misligholdssanksjonene er ment å være midlertidige, og fungerer dårlig som en varig løsning. I det hele tatt bygger hele systemet på at det alltid finnes rettighetshavere for 100 % av tillatelsen, og det følger dermed av seg selv at hvis et tilbakekall av en andel gir *grunnlag* for å retildele andelen, og ikke bare automatisk fører til at den tilbakekalte andelen overføres til resterende rettighetshavere, så må også et tilbakekall føre til en *plikt* til å retildele.

Et problem med denne løsningen er at det i utgangspunktet ikke er noen som kan tvinges til å tildeles en andel i en utvinningstillatelse, og det gjør i så fall at staten er avhengig av at det finnes noen som er villig til å påta seg den forpliktelsen. Den mest praktiske løsning er i forarbeidene antatt å være retildeling til de gjenværende rettighetshavere, og spørsmålet er om disse kan pålegges å øke sin andel hvis en deltaker får sin andel tilbakekalt.

I utgangspunktet kan ingen pålegges å bli rettighetshaver, men spørsmålet her er ikke om staten kan tildele andelen til en ny rettighetshaver, men om de kan øke andelen til de som allerede er rettighetshaver. Med enhver andel i utvinningstillatelse følger det potensielt et ubegrenset ansvar for kostnadene knyttet til virksomheten, fordi deltakerne er fullt ut (subsidiært) solidarisk ansvarlige. En tildeling til eksisterende rettighetshavere vil i praksis innebære å bekrefte at konkursen har ført til en permanent situasjon hvor solidaransvaret har aktualisert seg. Betalingsreglene gjør at kostnadsfordelingen så lenge en rettighetshaver ikke kan betale vil være lik det den ville vært ved en proratariskretildeling. Misligholdsreglene fører til at stemmeretten fordeles på samme måte, og løftereglene gjør at det samme gjelder fordeling av produksjon. Det er ingen grunn til at deltakerne skal kunne motsette seg at staten gjør denne midlertidige situasjonen permanent. Dette er også forutberegnelig for de andre deltakerne, som en følge av tilbakekallsadgangen ved konkurs og solidaransvaret.

I lønnsomme tillatelser vil de resterende rettighetshavere normalt ikke ha interesse i å motsette seg retildelingen. Skulle de ha det, bør uansett retildelingen anses som en uttreden etter art. 24, som etter art. 24.5 medfører at interessentskapet oppløses om ikke noen overtar andelen.

Staten har etter dette alltid mulighet til å retildele proratarisk til de resterende rettighetshavere ved tilbakekall av andel, og vil alltid ha plikt til å retildele enten til dem, eller til noen andre. Hvis en rettighetshaver ikke ønsker å øke sin andel, kan han forsøke å overdra den til de øvrige deltakere eller tre ut av interessentskapet etter reglene i Samarbeidsavtalen.

5.3.6.3 Virkningen for rettighetshaver

Neste spørsmål er hvilken virkning et tilbakekall får for rettighetshaverem som får sin andel tilbakekalt. Dette spørsmålet må deles opp mellom ansvaret overfor de andre deltakerne, og ansvaret overfor staten, fordi disse hviler på forskjellig grunnlag.

Ansvaret overfor de andre rettighetshaverne er privatrettslig, og reguleres av Samarbeidsavtalen. Fordi en ikke kan være rettighetshaver etter Samarbeidsavtalen uten å ha en andel i utvinningstillatelsen, presses rettighetshaver ut av Samarbeidsavtalen når andelen tilbakekalles. Spørsmålet er om rettighetshaveren fortsatt er ansvarlig for cash calls etter tilbakekall. For forfalte, men misligholdte cash calls må i alle fall deltakeren være ansvarlig.

Forarbeidene til den gamle petroleumsloven synes å forutsette at rettighetshaver ikke er ansvarlig for slike framtidige kostnader etter Samarbeidsavtalen. I Ot.prp.nr.72 (1982-1983) på s. 91 drøfter departementet urimeligheten i at rettighetshaver innkreves for beløpet det ville kostet å oppfylle hans andel av arbeidsforpliktelsen, forutsatt at «det står andre rettighetshavere klare til å gjennomføre arbeidsforpliktelsen». I denne drøftelsen synes det forutsatt at den rettighetshaver som har fått tilbakekalt andelen ikke bidrar gjennom Samarbeidsavtalen. Det ville i så fall vært en dobbelbetaling av denne kostnaden, uten mulighet til å ta del i de potensielle inntekter knyttet til det.

Dette kan også sies å følge av selve retildelingen. Deltakeren har ikke bare trådt ut av avtalen, han er erstattet med en annen deltaker (eller hans ansvar er fordelt mellom de eksisterende deltakere), som fra tildelingen vil være ansvarlig for kostnader etter den nye ansvarsbrøken. For at dette skal ha realitet, må den gamle deltakeren fritas fra ansvar fra dette tidspunkt.

Allerede utstedte cash calls må kunne kreves betalt av den gamle deltakeren, fordi det da foreligger et aktuelt pengekrav, og ikke bare et latent økonomisk ansvar. Framtidige cash calls kan utelukkende fordeles etter den sammensetning som gjelder fra retildelingen.

Etter § 10-14 er imidlertid rettighetshaver ansvarlig *overfor staten* også for framtidige kostnader. Dette kan ved første øyenkast synes lite rimelig hvor det er en andel som kalles tilbake, fordi denne andelen som nevnt ovenfor da må retildeles. Den nye rettighetshaveren vil da være ansvarlig for disse kostnadene, og samtidig ha rett til inntektene. En rettighetshaver som får sin andel tilbakekalt vil derimot ikke ha noen rett til inntektene, men samtidig være ansvarlig for kostnadene.

I forarbeidene har man omtalt den tilsvarende situasjonen når andel kalles tilbake på grunn av manglende eller uriktige opplysninger.²⁰⁴ Som svar til en innvending i høringsrunden om at dette er urimelig uttaler departementet at de er «[uenig] i at det er urimelig at rettighetshaver må dekke de forpliktelser han har påtatt seg, selv etter at tillatelsen er tilbakekalt, når tilbakekallelsen skjer på grunn av forhold som kan klandres rettighetshaver.»

Det er ikke gitt at en rettighetshaver kan *klandres* for å bli tatt under konkursbehandling, men utgangspunktet er at enhver bærer risikoen for egen betalingsvevne. Selv om synspunktet i forarbeidene ikke nødvendigvis har samme vekt for tilbakekall på grunn av finansiell stilling som for misligholdt opplysningsplikt, har det en viss gjennomslagskraft også her.

Videre er det påpekt i forarbeidene at «departementet i det enkelte tilfellet skal vurdere om noe skal kreves i det hele tatt og i så fall hvor mye. Ved denne myndighetsutøvere er departementet bundet av forvaltningsrettslige regler og prinsipper, bl.a. om myndighetsmisbruk.»

²⁰⁴ Ot.prp.nr.72 (1982-1983) s. 91.

Siden ordlyden omfatter framtidige kostnader, og en så vidt lik problemstilling er omtalt og tatt stilling til i forarbeidene, må rettighetshaver være ansvarlig overfor staten også for framtidige kostnader ved ferdigstilling av forpliktelser som deltakeren var ansvarlig for på tilbakekallstidspunktet. Dette gjelder både arbeidsforpliktelsen etter utvinningstillatelsen og eventuelle utbyggingsplaner. Slikt ansvar vil imidlertid vanligvis ikke bli aktuelt om de resterende rettighetshavere oppfyller.

Rettighetshaver er etter dette ansvarlig *overfor staten* ved tilbakekall både for allerede pådratte og fremtidige kostnader, mens han overfor *de andre deltakerne* bare er ansvarlig for cash calls som er utstedt på tilbakekallstidspunktet. Etter tilbakekallet anses deltakeren som trådt ut av Samarbeidsavtalen, og han erstattes av den eller de som får tildelt den tilbakekalte andel. Denne løsningen gir sammenheng i systemet, og er i tråd med både ordlyd og uttalelsene i forarbeidene.

5.3.6.4 Ansvar for rettighetshavers konkursbo

Ved tilbakekall på grunn av rettighetshavers konkurs, har ovenstående konklusjon uansett begrenset betydning. Dividende i konkursboet kan etter deknl. § 6-1 bare kreves av fordringer som er oppstått før åpningen av bobehandlingen. Det innebærer at så lenge boet ikke trer inn i utvinningstillatelsen, kan det ikke kreves dividende av fremtidige kostnader. Dette er ikke en betinget fordring etter deknl. § 6-2, fordi fordringen først oppstår når forvaltningsvedtak fattes.

5.3.7 Tilbakekall eller godkjenningsnekt?

Mitt poeng her har vært å vise at muligheten til å kalle tilbake en andel ved konkurs i tilstrekkelig stor grad ivaretar statens kontrollbehov, slik at det ikke er nødvendig å stille krav om godkjennelse av konkursbeslag. Dette gir grunnlag for å tolke § 10-12 innskrenkende slik jeg har fremholdt ovenfor.

For konkursboet representerer dette en klar fordel, fordi det umiddelbart kan tre inn i aktuelle tillatelser og forsøke å fortsette eventuelt

arbeid med å realisere disse fra der disse prosessene sto før konkursen. Om boet måtte søke om og vente på godkjenning av beslaget ville det ført til et uheldig stopp i tidskritiske prosessen. Samtidig ville Samarbeidsavtalen misligholdes for *alle* tillatelsene, fordi selskapet under konkurs mister rådighet over alle midler. Det øker risikoen for verditap, slik at en etterfølgende godkjenning kunne vært poengløs.

Også for andre rettighetshavere i selskapets utvinningstillatelser er det en fordel at boet kan tre inn uten godkjenning, fordi alternativet innebærer garantert mislighold. Hvis boet gis rett til å tre inn vil det ofte kunne dekke cash calls i alle fall i noen av tillatelsene. Denne fordelene er imidlertid begrenset, fordi boet vanligvis bare vil være interessert i å følge opp forpliktelsene i lønnsomme tillatelser, helst hvor produksjonsverdien overstiger driftskostnadene på beslagstidspunktet slik at andelen er selvfinansierende. I slike tillatelser er misligholdsreglene effektive, spesielt ved at det kan tas beslag i produksjon. Tvangsutløsning vil i slike tillatelser representere en verdioverføring fra den utløste til de utløsende deltakere. For andre rettighetshavere er det dermed av begrenset betydning om boet må ha godkjenning for å tre inn.

Det essensielle spørsmålet er om muligheten for tilbakekall i tilstrekkelig stor grad ivaretar statens kontrollbehov. Den insolvente deltakeren vil ikke kunne betale i interimperioden, mens konkursboet potensielt vil kunne gjøre det. Så fremt konkursboet betaler forfalte/misligholdte cash calls vil det kunne stemme i styringskomiteen, og således kunne påvirke petroleumsvirksomheten. Konkursboet vil imidlertid kunne benytte seg av rettighetshavers organisasjon og ansatte etter reglene i konkursloven og dekningsloven, og vil i utgangspunktet kunne opprettholde kompetansen til å drive petroleumsvirksomhet, i alle fall i en kort periode. Interimperioden trenger ikke være lang, og risikoen for at konkursboet presser fram uheldige vedtak er liten.

Samtidig er dette en risiko staten har akseptert i de tilfeller utvinningstillatelsen er pantsatt, jf. del 5.3.7 over, og da potensielt for en mye lengre periode. Lengden på perioden hvor konkursboet har rettigheter etter utvinningstillatelsen før tilbakekall er utelukkende styrt av hvor lang tid det tar å utrede og fatte et lovlig tilbakekallsvedtak. Lengden av

den tilsvarende perioden for pantsatte tillatelser hvor pantøver benytter seg av § 6-4 er styrt av hvor lang tid tvangssalgprosessen tar. Det kan være svært lang tid.

Dette taler for at staten bør kunne tåle at konkursboet blir rettighets- haver i interimperioden, og det støtter opp under at det ikke stilles krav om godkjenning, jf. del 5.2.7.3 over.

5.3.8 Oppsummering

Muligheten for tilbakekall ved konkurs representerer en stor risiko for kreditorene. Siden spørsmålet er underlagt forvaltningens frie skjønn, er det umulig for kreditorene på forhånd å vite om en tillatelse vil bli tilbakekalt. Det som er spesielt i denne situasjonen er at det er *selve beslaget* som fører til at eiendelen forsvinner, og tilbakekallshjemlen i § 10-13 fungerer dermed som et vesentlig unntak fra hovedregelen om at kreditor kan ta beslag i det debitor eier på beslagstidspunktet. Men de usikrede kreditorene har samtidig valgt å gi nettopp usikret kreditt, slik at hensynet til dem i utgangspunktet ikke er særlig tungtveiende.

Dette er imidlertid uheldig ved at det skaper et vesentlig usikkerhetsmoment ved konkurs som ikke er der ved utlegg. Beslagsretten bør være den samme ved fellesforfølgning som ved enkeltforfølgning, for at systemet skal fungere som forutsatt. Noe annet vil kunne føre til en urimelig fordeling mellom de usikrede kreditorer, jf. Andenæs (2009) s. 10

Dette gjør at andeler som er omfattet av et konkursbeslag som hovedregel ikke *bør* tilbakekalles i situasjoner hvor hensynet bak bestemmelsen ikke slår til. Om konkursboet er i stand til å betjene krav knyttet til enkelte tillatelser, bør det få anledning til å beholde disse tillatelsene for å søke å realisere dem, så fremt det holder seg med en tilfredsstillende teknisk kompetanse til å ivareta tillatelsen i den aktuelle perioden. Boet kan gis en frist for å innhente frivillige bud basert på en tenkt tidslinje for tvangssalg, med beskjed om at tillatelsen vil bli tilbakekalt om det ikke er inngått avtale om overdragelse og søkt om godkjenning innen en viss frist.

Grunnen til dette er rett og slett for at avviklingen av et selskap som er rettighetshaver etter utvinningstillatelser i størst mulig grad bør ligne på avviklingen av andre selskap. Det er ikke noe i veien for å godta *begrunnede* unntak fra dette, men i den grad det ikke er behov for å gjøre unntak basert på petroleumsvirksomhetens særtrekk bør det derfor være beslagsadgang ikke bare formelt, men også reelt.

Konkursinstituttet skal også oppfylle samfunnsmessige hensyn ut over det å sikre likebehandling av kreditorer. En konkursbehandling skal søke å avdekke økonomiske misligheter, og å sørge for en ryddig avvikling av virksomheten. Hvis § 10-13 tredje ledd virker som et hinder for å begjære konkurs i et selskap som er rettighetshaver i utvinningstillatelse, så er det uheldig.

Fra perspektivet til kreditorerne er det imidlertid fortsatt stor usikkerhet knyttet til tilbakekall, så lenge det ikke gis instruksjer eller forskrifter om hvordan kompetansen etter § 10-13 skal benyttes. Dette vil jeg komme tilbake til under. § 10-13 er dermed den største risikoen mot verdien i utvinningstillatelser, ved at alle verdiene kan forsvinne så fort selskapet tas under konkursbehandling.

6 Avsluttende bemerkninger

I denne avhandlingen har jeg forsøkt å reise aktuelle problemstillinger knyttet til rettighetshavers betalingsproblemer. Fokuset har vært på om det er formelt og praktisk mulig med gjeldsfølgning overfor utvinningstillatelse. Den overordnede konklusjonen på det er at regelverket gir materielt grunnlag for slik gjeldsfølgning, og det bør være rom for en rimelig avveining mellom de relevante hensyn innenfor rammene av dagens regelverk. I praksis kan imidlertid gjeldsfølgning bli vanskelig på grunn av tolkningsusikkerhet og skjønnsrom. I alle fall gjelder det for fellesfølgning gjennom konkurs.

Reglene i Samarbeidsavtalen gir god sikkerhet for de øvrige deltakere i de utvinningstillatelser som er av interesse som dekningsobjekt. I verdifulle tillatelser vil tvangsløsning regelmessig føre til at de ikke-misligholdende parter overtar andelen til en verdi som er lavere enn den reelle verdien/omsetningsverdien, jf. pkt. 2.5.3.2 over.

Misligholdsbeføyelsene fungerer som sikkerhet i andelen, ved at de kan rettes mot etterfølgende rettighetshavere, jf. art. 23.1 og prinsippet om at kreditor ikke oppnår større rett enn skyldneren. Dette gjør at hensynet til de øvrige rettighetshavere i alminnelighet ikke gir grunn til å innskrenke beslagmuligheten.

Gjennom reglene for utleggspant vil det være grunnlag for en enkeltkreditor å sikre seg dekning og presse fram oppfyllelse. Statens godkjenningsskrav ved realisasjon vil imidlertid kunne tenkes å føre til et betydelig verditap om en følger reglene for tvangssalg. Tvangssalg bør dermed unngås i det lengste, og debitor oppfordres til å iverksette frivillig salg av tillatelsen. Det er på *realisasjonsstadiet* at risikoen for verditap er først, mens det er på *sikringsstadiet* at den enkelte kreditor beskytter seg mot *andre kreditorer*. Den løsningen som både sikrer kreditors rett og innebærer minst risiko for verdiforspillelse er derfor utleggspant med påfølgende frivillig salg. At tillatelsen er omsettelig og at det i praksis finnes et annenhåndsmarked gjør imidlertid at det må antas å være reelle muligheter til å oppnå dekning også gjennom tvangssalg. Med antallet prekvalifiserte aktører i dag²⁰⁵ bør det være kurant å finne en kjøper for lønnsomme tillatelser som myndighetene kan akseptere. Det forutsetter imidlertid at skyldneren er samarbeidsvillig, og vil regelmessig innebære en forfordeling av enkelte kreditorer. Denne løsningen gir de mest aggressive kreditorene mest dekning.

Det spørsmålet som har voldt mest tvil, og den delen av regelverket hvor reglene framstår som mest usikre, er i hvilken utstrekning det er mulig medrealisasjon gjennom konkursbeslag. Kombinasjonen av beløpsmessig ubegrenset ansvar etter Samarbeidsavtalen og trussel om tilbakekall etter petrl. § 10-13 gjør at bostyrer må antas å ville vegre seg

²⁰⁵ Per 18. august 2016 er 74 aktører er prekvalifisert som enten rettighetshaver eller operatør og rettighetshaver, jf. Oljedirektoratet (B)

for å forsøke å tre inn i samarbeidsavtaler. Dette medfører stor sjanse for at verdier ikke går til kreditorfellesskapet, selv i tillatelser som må antas å være svært verdifulle. Denne delen av regelverket vil dermed regelmessig medføre en verdioverføring fra kreditorfellesskapet til de kreditorer som allerede er godt sikret gjennom reglene i Samarbeidsavtalen. Alternativt vil utenforstående tredjemenn eller staten oppnå en tilfeldig gevinst gjennom tilbakekall og retildeling til ny part.

Dette er slik jeg ser det en lite heldig løsning, som enkelt bør kunne unngås enten ved en rett for konkursboet til midlertidig inntreden, klare og forutberegnelige rammer for skjønnsutøvelsen etter petrl. § 10-13 eller begge deler.

Denne usikkerheten kan tenkes løst gjennom dialog mellom konkursbo og petroleumsmyndigheter. Regelverket åpner for et stort skjønnsrom ved utøvelse av tilbakekallsmyndighet, og dersom myndighetene ønsker å legge til rette for overdragelse av tillatelsen er det rom for det. Her er imidlertid bostyrer prisgitt petroleumsmyndighetenes gode vilje og raske saksbehandling. Fordi misligholdsvirkningene etter utvinningstillatelsen inntreer raskt, er det viktig med rask avklaring av slike spørsmål.

Denne delen av regelverket kunne med fordel gitt større forutberegnelighet, for eksempel gjennom en forskriftsfesting av hvilke krav som skal stilles til et konkursbo. Den beste løsningen ville etter mitt skjønn vært en adgang til midlertidig inntredelse for boet med sikte på salg, med mulighet for å unngå massekostnadsansvar ut over den midlertidige perioden gjennom å abandonere tillatelser som ikke lar seg selge. Det er høyst tvilsomt om dette kan gjennomføres innenfor dages regelverk, og en rett til midlertidig inntreden vil nok kreve lovgivning eller endring av standardavtaler.

En situasjon hvor risikoen for verditap ved konkurs er mindre, er hvor tillatelser er pantsatt til lavere beløp enn antatt realisasjonsverdi.²⁰⁶ Gjennom petrl. § 6-4 er panthaver sikret mot tilbakekall, og konkursboet gis indirekte den samme beskyttelse. Et eventuelt overskudd ved tvangs salg vil måtte tilfalle dette etter alminnelige dekningsregler.

²⁰⁶ Og pantesikret beløp vil regelmessig være lavere enn omsetningsverdien, jf. NOU 1979:43 s. 39

Dette unntaket framstår som noe tilfeldig. Det bør vurderes å gi konkursboet beskyttelse mot tilbakekall etter modell på petrl. § 6-4. Selv om det av hensyn til finansieringsmuligheter er viktigere å gi sterkt vern for pantesikrede kreditorer enn for usikrede kreditorer, er det rom for å gjøre de samme avveininger overfor konkursboet uten at dette trenger å gå ut over verken hensyn til partnere eller til statens kontroll med petroleumsvirksomheten.

Slik situasjonen er nå er det vesentlig bedre muligheter for å oppnå dekning gjennom enkeltforfølgning enn gjennom fellesforfølgning. Det er uheldig, fordi det skaper incentiv til å forfølge gjeld aggressivt for å sikre tidsprioritet. I den grad det er mulig innenfor de grunnleggende hensyn, bør regelverket tilpasses for å unngå at enkeltforfølgning gjennomgående gir bedre dekningsmulighet enn fellesforfølgning.

Inspirasjon til regelendring kan hentes i tvangsfullbyrdelsesloven, hvor departementet etter § 11-56 skal oppnevne bestyrer for tvangsbruk. Også den nå opphevede forskrift om behandling av akvakulturkonesjoner ved konkurs kan gi inspirasjon til løsninger. Denne bestemte i § 3 at konsesjonen bortfalt ved konkurs, men ga i § 5 konkursboet rettskrav på midlertidig ny tillatelse etter søknad, og plikt etter § 4 til enten å sørge for driften eller abandonere eller overføre driften til skyldneren. Konkursboet ble i § 6 gitt rett til å innstille ny rettighetshaver, og direktoratet ble gitt plikt til å retildele til den som ble innstilt av konkursboet, hvis denne oppfylte minstekravene til rettighetshaver og slik retildeling ikke var i strid med forutsetningene for den opprinnelige

De nærmere detaljer ved en eventuell forskriftsregulering er det ikke rom for å gå inn på her, og må naturligvis utredes nærmere av myndighetene. De ovenstående momenter kan imidlertid gi grunnlag for at det proaktivt tas stilling til disse spørsmål. Når uhellet først er ute vil saksbehandlingstid i praksis være svært viktig for å unngå verditap gjennom samarbeidsavtalens misligholdsbeføyelser, og det vil da være en fordel med et regelverk som er bedre tilpasset konkurssituasjonen enn i dag.

Innen så skjer, er den klare oppfordringen til dekningsøkende kreditorer å unngå konkurs så langt det er mulig. En konkursbehandling vil

kunne føre til en rimeligere tapsfordeling mellom kreditorene, men vil til gjengjeld etter alt å dømme føre til vesentlig større totale tap.

Mislighold blir stadig mer aktuelt etter hvert som områder modnes og felt skal stenges ned. Interessentskapet skal da dekke fjerningsforpliktelser, slik at det gjenstår store kostnader uten utsikt til framtidige inntekter. Dette vil øke risikoen for mislighold av samarbeidsavtalen, og kunne aktualisere behovet for regler om gjeldsforfølgning. At mislighold er aktuelt illustreres også gjennom de finansielle utfordringene i Noreco,²⁰⁷ samt insolvensbehandlingen i Oilexco.²⁰⁸

Det ville være en fordel om regelverket ble oppdatert for å reflektere denne risikoen, slik at en fikk et helhetlig rammeverk som åpnet for en fornuftig fordeling av verdier også gjennom konkursbehandling.

Alternativt kan en gjøre som i Danmark, og unnta utvinningstillatelsen fra gjeldsforfølgning overhodet. I den danske undergrundslov § 29 er det bestemt at «en tilladelse i henhold til denne lov er undtaget fra retsforfølgning». Det er etter mitt skjønn ikke en spesielt løsning, fordi det i praksis vil kunne føre til en vesentlig og tilfeldig verdioverføring fra enkelte rettighetshavere til andre, og ville være et vesentlig unntak fra helt grunnleggende rettsprinsipper. En slik løsning vil imidlertid ha den fordel at den ikke krever utredning av kompliserte spørsmål og balansering av hensyn mot hverandre. Skulle en ønske å oppnå dette resultatet, bør en imidlertid gjøre det helt åpent i lovteksten slik som i den danske undergrundslov.

²⁰⁷ Energy Voice (2009), kommentert i pkt. 1.3.2.

²⁰⁸ Sysla (2015), kommentert i pkt. 1.3.2.

7 Litteraturliste

Kortform i fotnote eller tekst	Full henvisning
<i>Lover og forskrifter</i>	
1965-resolusjonen	Kongelig resolusjon av 9. april 1965 om undersøkelse etter og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster
1972-resolusjonen	Kongelig resolusjon av 8. desember 1972 om undersøkelse etter og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster
Aksjeloven eller asl.	Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
Borettslagslov (1960)	Lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag
Dekningsloven eller deknl.	Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven)
Forskrift om andres bruk av innretninger eller TPA-forskriften	Forskrift 20. desember 2005 nr. 1625 om andres bruk av innretninger
Forskrift om behandling av akvakulturkonsepsjoner ved konkurs	Forskrift 14. desember 2004 om behandling av akvakulturtilatelser ved konkurs
Forvaltningsloven eller fvl.	Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)
Gjeldsbrevsloven eller gbl.	Lov 17. februar 1939 nr. 1 om gjeldsbrev [gjeldsbrevlova]
Konkursloven eller kkl.	Lov 8. juni 1984 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)
Normprisforskriften	Forskrift 25. juni 1976 nr. 5 om fastsetting av normpriser

Panteloven eller pantel.	Lov 8. februar 1980 nr. 2 om pant (panteloven)
Petroleumsforskriften	Forskrift 27 juni 1997 nr. 653 om petroleumsvirksomhet
Petroleumsloven (1985) eller petrl. (1985)	Lov 22. mars 1985 nr. 11 om petroleumsvirksomhet
Petroleumsloven eller petrl.	Lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet [petroleumsloven]
Petroleumsregisterforskriften	Forskrift 19. juni 1997 om Petroleumsregisteret
Selskapsloven eller sel.	Lov 21. juni 1985 nr. 983 om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper (Selskapsloven).
Sjøloven eller sjøl.	Lov 24. juni 1994 nr. 39 om sjøfarten (sjøloven)
Tinglysningsloven eller tingl.	Lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing [tinglysningsloven]
Tvangsfullbyrdsesloven eller tvangsl.	Lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse (tvangsfullbyrdsesloven)

Fremmede lover

Den danske undergrundsloven	Lov om anvendelse af Danmarks undergrund, (siteret fra https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=138657 5. november 2017)
-----------------------------	--

Rettsavgjørelser

Rt. 1994 s. 581	Retstidende 1994 side 581
Rt. 1996 s. 1710	Retstidende 1996 side 1710
Rt. 1998 s. 1584	Retstidende 1998 side 1584
Rt. 2002 s. 1155	Retstidende 2002 side 1155

- Rt. 2007 s. 717 Retstidende 2007 side. 717
- LF-2009-53098 Upublisert kjennelse av 17. juni fra Frostating Lagmannsrett i sak nr. 09-053098ASK-FROS (siteret fra lovdata)
- TOSLO-2016-202448-2 Upublisert dom av 11. november fra Oslo Tingrett i sak nr. 16-202448TVI-OTIR/05 (siteret fra lovdata)

Lovforarbeider

- NOU 1972:20 Gjeldsforhandling og konkurs
- NOU 1979:43 Petroleumslov med forskrifter
- NOU 1980:19 Lov om selskaper m.v.
- Ot.prp.nr.72 (1982-1983) Lov om petroleumsvirksomhet
- Ot.prp.nr.43 (1995-1996) Om lov om petroleumsvirksomhet
- Ot.prp.nr. 26 (1998-1999) Om lov om endringer i konkurs- og pantelovgivningen m.v.
- Innst.O.nr.116 (2002-2003) Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om lov om endringer i lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet
- Oljerådet (1972) Innstilling nr. 6 fra Statens oljeråd om endringer i kgl res av 9 april 1965 om utforskning og utnyttelse av undersjøiske petroleumsforekomster, Oslo, 1972

Litteratur

- Andenæs (2007) Andenæs, Mads, «Selskapsrett», 2007
- Andenæs (2009) Andenæs, Mads, «Konkurs», 3. utg., 2009

- Arnesen (1987) Arnesen, Finn, «Samarbeid om petroleumsvirksomhet - En kommentar til den nye Samarbeidsavtalen», *Marlus* nr. 145, 1987 (Sitert fra lovdata)
- Bjerke (2011) Bjerke, Joakim M og Jansen, Jan B, «Norwegian Petroleum Taxation – An Introduction» i: Articles in Petroleum law, *Marlus* nr. 404, 2011, s. 313-370
- Brækhus (2005) Brækhus, Sjur, «Omsetning og kreditt 2, Pant og annen realsikkerhet», 3. utg. ved Borgar Høgetveit Berg, 2005
- Eckhoff (2010) Eckhoff, Torstein, Eivind Smith, «Forvaltningsrett», 9. utg., 2010
- Ekeberg (2012) Ekeberg, Carl Fredrik, «Deltakernes innflytelse i norsk petroleumsvirksomhet», *Marius* nr. 410, 2014
- Ellenes (2001) Ellenes, Sverre, «Samarbeidsavtalens rekkevidde mellom deltagerne i rettighetshaver-gruppen - en studie av virkeområdet for flertallskompetansen til styrings-komiteen i rettighetshavergruppene på kontinentalsokkelen.», *Marlus* nr. 280, 2001
- Falkanger (2008) Falkanger, Thor, Hans Flock, Thorleif Waaler, «Tvangsfullbyrdelsesloven», 4. utg., 2008
- Hagstrøm (2011) Hagstrøm, Viggo, «Obligasjonsrett», 2. utg., 2011
- Hammer (2009) Hammer, Ulf, Trond Stang, Sverre Bjelland, Yngve Bustnesli, Amund Bjøranger Tørum, «Petroleumsloven», 2011.
- Hammer (2011) Hammer, Ulf, «The Petroleum Act», i: Articles in Petroleum law, *Marlus* nr. 404, 2011, s. 5-226
- Huitfeldt (2014) Huitfeldt, Christopher, «Hvor ubetinget er plikten til å betale omtvistede cash-calls?», *Marius* nr. 429 s. 199-272, 2014

- Kaasen (1977) Kaasen, Knut, «Om samarbeidet mellom rettighets-
haverne etter en utvinningstillatelse.», I: Krohn, Mads,
Kaasen, Knut, Lund, Morten, Rein, John, Sogn, Petter
Chr., «Norsk petroleumsutvinning i rettslig belys-
ning», 1977, s. 3-1 – 3-180
- Kaasen (1984) Kaasen, Knut, «Statsdeltagelsesavtalen i norsk
petroleumsvirksomhet: kontraktsrettslig form,
konsesjonsrettslig innhold - eller omvendt?»,
Tidsskrift for Rettsvitenskap (1984). (Sitert fra lovdata)
- Kaasen (2000) Kaasen, Knut, «Scope of Joint Operating Agreement in
Norway», *Marlus* nr. 261 s. 127-147, 2000 (sitert fra
lovdata)
- Kaasen (2010) Kaasen, Knut, «Samarbeid i olje – en spesiell selskaps-
rett», I: *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder:
Festskrift til Mads Henry Andenæs*, 2010, s. 152-170
(sitert fra lovdata)
- Lervåg (2008) Lervåg, Jon Vegard, «Miljørettsleg handlingsrom
innanfor konsesjonssystemet for norsk petroleums-
verksemd. Tilhøvet mellom utvinningsløyvet, god-
kjenninga av PUD og foreiningskonsesjonen.»,
Marlus nr. 363, 2008
- Lilleholt (2012) Lilleholt, Kåre, «Allmenn formuerett – fleire rettar til
same formuesgode», 2012
- Michelet (2000) Michelet, Christian Fredrik., «Stemmeregler ved
omstruktureringer i oljeindustrien», *Marlus* nr. 261
s. 23-38, 2000
- Nesdam (2011) Nesdam, Anne-Karin, “Third Party access to
upstream pipeline networks on the Norwegian
continental shelf”, i: *Articles in Petroleum law*, *Marlus*
nr. 404, 2011, s. 78-128
- Nordli (2011) Nordli, Olav, «Pantsettelse av utvinningstillatelser»,
Tidsskrift for forretningsjus, 2011, s. 131-154,
(sitert fra lovdata)

- Nygaard (2011) Nygaard, Dagfinn, "Third party use of production facilities", i Articles in Petroleum law, *Marlus* nr. 404, 2011, s. 129-163
- Pereira (2012) Pereira, Eduardo, «Protection against Default in Long Term Petroleum Joint Ventures», 2012, (siteret fra https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2012/05/WPM_47.pdf 5. november 2017)
- Selvig (1985) Selvig, Erling, «Prosjektlån og prosjektpant etter petroleumsløven» i *Marlus* nr. 106, 1985
- Selvig (2013) Selvig, Erling, norsk lovkommentar til gjeldsbrevloven på rettsdata.no (sist hovedrevidert 3.5.2013)
- Syversen (1987) Syversen, Jan, «Nye skatteregler om overdragelse av utvinningstillatelser. Petroleumsskatteloven § 10 en heldig løsning?» i *Marlus* nr. 143 s. 63-101
- Tveit (2014) Tveit, Eirik, «Praktiske kommentarer til standard samarbeidsavtale.», *Marlus* nr. 438, 2014
- Wiker (2003) Wiker, Håvard og Ro, Knut, «Konkursloven kommentarutgave», 2003
- Woxholth (2009) Woxholth, Geir, «Avtalerett», 7. utg., 2009
- Andenæs (2007) Andenæs, Mads, «Selskapsrett», 2007
- Andenæs (2009) Andenæs, Mads, «Konkurs», 3. utg., 2009
- Arnesen (1987) Arnesen, Finn, «Samarbeid om petroleumsvirksomhet - En kommentar til den nye Samarbeidsavtalen», *Marlus* nr. 145, 1987 (Siteret fra lovdata)
- Bjerke (2011) Bjerke, Joakim M og Jansen, Jan B, «Norwegian Petroleum Taxation – An Introduction» i: Articles in Petroleum law, *Marlus* nr. 404, 2011, s. 313-370
- Brækhus (2005) Brækhus, Sjur, «Omsetning og kreditt 2, Pant og annen realsikkerhet», 3. utg. ved Borgar Høgetveit Berg, 2005

- Eckhoff (2010) Eckhoff, Torstein, Eivind Smith, «Forvaltningsrett», 9. utg., 2010
- Ekeberg (2012) Ekeberg, Carl Fredrik, «Deltakernes innflytelse i norsk petroleumsvirksomhet», *Marius* nr. 410, 2014
- Annet*
- Energy Overview (2009) Energy Overview, «Administration of Oilexco – the detail», 6.7.2009, <https://www.energyvoice.com/oilandgas/18665/administration-of-oilexco-the-detail/> [sitert 5.11.2017]
- NOROG (2016) Juridisk utvalg i Norsk olje & gass, «Rettighetshavers mislighold», 5. april 2016
- Oljedirektoratet (2013) Oljedirektoratet, «Petroleumssressursene på norsk kontinentalsokkel 2013 – leting», <http://www.npd.no/Publikasjoner/Ressursrapporter/2013/>, [sitert 5.11.2017]
- Oljedirektoratet A Oljedirektoratet, nettside «Effektiv ressursutnyttelse i modne områder» på norskpetroleum.no, <http://www.norskpetroleum.no/utbygging-og-drift/effektiv-ressursutnyttelse-i-modne-omrader/>, [sitert 5.11.2017]
- Oljedirektoratet B Oljedirektoratet, nettside «Prekvalifisering», <http://www.npd.no/no/Tema/Utvinningstillatelser/Temaartikler/Prekvalifisering/> [sitert 5.11.2017]
- Språkrådet (2015) Språkrådet, «Bokmålsordboka», http://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=interesse&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge [sitert 5.11.2017]
- St. mld. Nr. 38 (2001-2002) St. mld. Nr. 38 (2001-2002) Om olje- og gassvirksomheten

Standard overdragelsesavtale	Norsk Olje & Gass, «Norwegian Oil and Gas Recommended Model Agreement for sale and purchase of participating interests in licenses on the Norwegian continental shelf», Revision No. 3, 2016
Sysla (2015)	Sysla.no, «Noreco er reddet», 3.3.2015, http://sysla.no/2015/03/03/oljeenergi/noreco-eierne-sa-ja-til-krise-losning_42875/?_ga=1.116712198.1622906879.1477571632 [sitert 5. november 2017]

THE SCANDINAVIAN INSTITUTE OF MARITIME LAW is a part of the University of Oslo and hosts the faculty's Centre for European Law. It is also a part of the cooperation between Denmark, Finland, Iceland, Norway and Sweden through the Nordic Council of Ministers. The Institute offers one master programme and several graduate courses.

The core research areas of the Institute are maritime and other transport law as well as petroleum and energy law, but the members of the Institute also engage in teaching and research in general commercial law.

In MARIUS, issued at irregular intervals, articles are published in the Nordic languages or English.

ISSN: 0332-7868

